88. TORSTAINA 11. MARRASKUUTA 1999

kello 18

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ainoa käsittely

1) Hallitusmuodon 36 c §:ssä tarkoitetut valtioneuvoston jäsenten sidonnaisuudet (min. Halonen) 2878

Valtioneuvoston kirjelmä VN 4/1999 vp

Toinen käsittely

2) Hallituksen esitys laiksi tieliikennelain 64 §:n muuttamisesta 2879

Hallituksen esitys HE 92/1999 vp
Liikennevaliokunnan mietintö LiVM 2/1999 vp
Lakialoite LA 119/1999 vp

3) Hallituksen esitys ajoneuvon siirtolupaa koskevan lainsäädännön uudistamiseksi 2879

Hallituksen esitys HE 107/1999 vp
Liikennevaliokunnan mietintö LiVM 3/1999 vp

Ensimmäinen käsittely

4) Hallituksen esitys laiksi turvatarkastuksista tuomioistuimissa 2879

Hallituksen esitys HE 3/1999 vp
Lakivaliokunnan mietintö LaVM 6/1999 vp

5) Hallituksen esitys Romanian kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 2879

Hallituksen esitys HE 114/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 17/1999 vp

6) Hallituksen esitys Slovakian kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 2880

Hallituksen esitys HE 115/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 18/1999 vp

7) Hallituksen esitys laiksi kirkkolain muuttamisesta..... 2880

Hallituksen esitys HE 103/1999 vp
Hallintovaliokunnan mietintö HaVM 4/1999 vp

8) Hallituksen esitys laiksi kotitaloustyön väliaikaisesta verotuesta annetun lain 10 ja 12 §:n muuttamisesta..... 2880

Hallituksen esitys HE 72/1999 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö TyVM 2/1999 vp
Lakialoite LA 109/1999 vp

9) Hallituksen esitys laiksi kotitaloustyön väliaikaisesta tukijärjestelmästä annetun lain 4 ja 13 §:n muuttamisesta 2886

Hallituksen esitys HE 97/1999 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö TyVM 3/1999 vp

10) Hallituksen esitys vesilain 1 luvun muuttamisesta 2886

Hallituksen esitys HE 127/1999 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö YmVM 2/1999 vp

Lähetekeskustelu

11) Hallituksen esitys laiksi Suomen Teollisuussijoitus Oy -nimisestä valtionyhtiöstä..... 2902

Hallituksen esitys HE 132/1999 vp

12) Hallituksen esitys ulkoasiainhallintolaiksi 2887

Hallituksen esitys HE 139/1999 vp

13) Hallituksen esitys laiksi rakennerahasto-ohjelmien kansallisesta hallinnoinnista..... 2887

Hallituksen esitys HE 140/1999 vp

14) Hallituksen esitys kiinnitysluottopankkilaiksi ja laiksi luottolaitostoiminnasta annetun lain 97 c §:n muuttamisesta 2901

Hallituksen esitys HE 141/1999 vp

15) Hallituksen esitys laiksi eräiden kirkollisten kiinteistöjen luovuttamisesta Suomen evankelis-luterilaiselle kirkolle, Suomen ortodoksiselle kirkkokunnalle sekä näiden seurakunnille..... 2902

Hallituksen esitys HE 142/1999 vp

16) Hallituksen esitys laiksi työntekijäin eläkelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta 2902

Hallituksen esitys HE 143/1999 vp

17) Hallituksen esitys laiksi maatalousyrittäjien työterveyshuollon eräiden kustannusten korvaamisesta valtion varoista annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta 2902

Hallituksen esitys HE 144/1999 vp

18) Laki perusopetuslain 32 §:n muuttamisesta 2904

Lakialoite LA 132/1999 vp (Raija Vahasalo /kok)

19) Laki asevelvollisuuslain 9 ja 31 §:n muuttamisesta 2910

Lakialoite LA 133/1999 vp (Päivi Räsänen /skl)

20) Laki tupakkaverosta annetun lain muuttamisesta 2912

Lakialoite LA 135/1999 vp (Timo Ihamäki /kok)

21) Laki makeis- ja virvoitusjuomaverosta annetun lain kumoamisesta 2916

Lakialoite LA 136/1999 vp (Timo Ihamäki /kok)

22) Laki päihdehuoltolain muuttamisesta 2918

Lakialoite LA 144/1999 vp (Päivi Räsänen /skl ym.)

23) Laki päihdehuoltolain muuttamisesta 2920

Lakialoite LA 145/1999 vp (Päivi Räsänen /skl)

24) Laki tieliikennelain 8 §:n muuttamisesta 2923

Lakialoite LA 147/1999 vp (Annika Lapintie /vas)

25) Laki erityispoisto-oikeuden väliaikaisesta toteuttamisesta 2924

Lakialoite LA 150/1999 vp (Maria Kaisa Aula /kesk ym.)

26) Laki vuodelta 2000 suoritettavista sairausvakuutusmaksuista ja työnantajan kansaneläkemaksusta 2925

Lakialoite LA 151/1999 vp (Maria Kaisa Aula /kesk ym.)

27) Laki tuloverolain 105 a §:n muuttamisesta 2927

Lakialoite LA 152/1999 vp (Olavi Ala-Nissilä /kesk ym.)

28) Lisätalousarvioaloite LTA 21—34/1999 vp (Liite 1 s. 2930) 2928

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Anttila.

Nimenhuuto

Nimenhuudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi seuraavat edustajat:
Esko Aho /kesk
Tuija Brax /vihr
Tuula Haatainen /sd
Satu Hassi /vihr
Esko Helle /vas
Ulla Juurola /sd
Anneli Jäätteenmäki /kesk
Martti Korhonen /vas
Juha Korkeaoja /kesk
Kalervo Kummola /kok
Suvi Lindén /kok
Paavo Lipponen /sd
Hanna Markkula-Kivisilta /kok
Sinikka Mönkäre /sd
Petri Neittaanmäki /kesk
Pekka Nousiainen /kesk
Riitta Prusti /sd
Petri Salo /kok
Kimmo Sasi /kok
Timo Seppälä /kok
Osmo Soininvaara /vihr
Esko-Juhani Tennilä /vas
Erkki Tuomioja /sd
Matti Vähänäkki /sd

Eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä olevat edustajat

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä ovat
11.11. edustajat
Satu Hassi /vihr
Martti Korhonen /vas
Suvi Lindén /kok
Kimmo Sasi /kok
Erkki Tuomioja /sd
11. ja 12.11. edustajat
Juha Korkeaoja /kesk
Sinikka Mönkäre /sd
Esko-Juhani Tennilä /vas

Merkitään.

Sairauspoissaolot

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että sairauden vuoksi eduskuntatyöstä on poissa
11.11. edustaja
Hanna Markkula-Kivisilta /kok

Merkitään.

Poissaolopyynnöt

Ensimmäinen varapuhemies: Vapautusta eduskuntatyöstä muun syyn perusteella ovat pyytäneet ajalta
11.11. edustajat
Tuija Brax /vihr
Ulla Juurola /sd
Kalervo Kummola /kok
Pekka Nousiainen /kesk
Osmo Soininvaara /vihr
Ulla-Maj Wideroos /r
11. ja 12.11. edustaja
Esko Helle /vas
Puhemiesneuvosto puoltaa poissaolopyyntöjä.

Hyväksytään.

PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ASIAT:

1) Hallitusmuodon 36 c §:ssä tarkoitetut valtioneuvoston jäsenten sidonnaisuudet (min. Halonen)

Ainoa käsittely
Valtioneuvoston kirjelmä VN 4/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on 4 päivänä marraskuuta 1999 päivätty valtioneuvoston kirjelmä ja sen liitteenä oleva ilmoitus muutoksista ulkoasiainministeri Halosen selvitykseen sidonnaisuuksistaan. Tämä selvitys on esitelty eduskunnalle aiemmin. Valtiopäivä-

järjestyksen 38 b §:n mukaan eduskunta ei tee päätöstä kirjelmän johdosta.

Keskustelua ei synny.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Hallituksen esitys laiksi tieliikennelain 64 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 92/1999 vp
Liikennevaliokunnan mietintö LiVM 2/1999 vp
Lakialoite LA 119/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 2. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen 64 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Eduskunta yhtyy liikennevaliokunnan ehdotukseen lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys ajoneuvon siirtolupaa koskevan lainsäädännön uudistamiseksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 107/1999 vp
Liikennevaliokunnan mietintö LiVM 3/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 3. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta
ensimmäisen lakiehdotuksen 84 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
toisen lakiehdotuksen 2 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
kolmannen lakiehdotuksen 4, 5, 9, 12 ja 16 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä
neljännen lakiehdotuksen 10 ja 15 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen esitys laiksi turvatarkastuksista tuomioistuimissa

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 3/1999 vp
Lakivaliokunnan mietintö LaVM 6/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 6.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Hallituksen esitys Romanian kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 114/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 17/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 17.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Hallituksen esitys Slovakian kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 115/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 18/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 18.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Hallituksen esitys laiksi kirkkolain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 103/1999 vp
Hallintovaliokunnan mietintö HaVM 4/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 4.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Hallituksen esitys laiksi kotitaloustyön väliaikaisesta verotuesta annetun lain 10 ja 12 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 72/1999 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö TyVM 2/1999 vp
Lakialoite LA 109/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 2.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 9) asiasta.

Keskustelu:

[1] **Kirsi Piha /kok:** Arvoisa puhemies! Työasiainvaliokunnan mietintö noudattaa hallituksen hyvin varovaista esitystä. Esitys kotitaloustyön väliaikaisesta verotuesta annetun lain muuttamisesta eli kokeilun jatkumisesta vuodella on perusteltu. Tämän tukimuodon osalta aika voisi jo olla kypsä vakinaistamiseenkin. Malli on ollut selvästi toimivampi kuin yritystukimalli. Valiokunnan mielestä kokeilun tulokset ovat kuitenkin olleet myönteiset mutta puutteelliset. Uskotaan sitten.

Vähimmäisvaatimuksena voidaan pitää valiokunnan esitystä siitä, että ensi vuoden aikana tulee päättää tukimuoto eli millä tavoin ja millainen tuki otetaan pysyvään valtakunnalliseen käyttöön. Tämä on jopa hullunkurinen lause, sillä eihän tässä ole kuin vuosi aikaa. On tärkeää saada myös pienituloiset mukaan. Niinpä selvitys kotitalousvähennyksen suorittamisesta toissijaisesti siten, että se pitäisi suorittaa verovelvollisen kunnallisverotuksesta, on perusteltu. Toisin kuin yritystukimalli, jossa yritys hoitaa byrokratian, vähennysmalli on koettu asiakkaan kannalta monesti byrokraattiseksi ja vaikeaksi. Tietoisuus siitä on varsin pientä. Tiedottamisen parantaminen onkin vähimmäisvaatimus jatkossa.

Arvoisa puhemies! Erityisen hyvilläni olen siitä, että valiokunta pitää viimeinkin selvittämisen arvoisena työnantajien mahdollisuutta antaa palvelua henkilöstölleen työsuhde-etuna esimerkiksi työsuhdeauton vaihtoehtona. Tätä varten kotitaloustyölle on määriteltävä verotusarvo. Eduskunnan tuleekin edellyttää ja pitää huoli siitä, että tässä edetään konkretiaan nopealla aikavälillä.

[2] **Kyösti Karjula /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Hallitus ehdottaa esityksessään laiksi kotitaloustyön väliaikaisesta verotuesta, että kotitaloustyön väliaikaista kokeilua jatketaan. Keskustan työasiainvaliokuntaryhmä teki tähän hallituksen esitykseen vastalauseen nimenomaan sen vuoksi, että tämä kokeilu on selvästi osoittanut verovähennysmallin toimivuuden. Sen vuoksi pysyvä tarpeellisuus uudistuksen ulottamisesta koko maahan on selvästi tullut osoitetuksi. Verohallituksen viimeisten tietojen mukaan kotitalousvähennystä on myönnetty 1998 yli 22 000 kotitaloudelle kokeilualueilla Etelä-Suomen, Ou-

lun ja Lapin lääneissä. Verovähennys on parantanut kotitalouksien työllistämismahdollisuuksia. Voi sanoa, että tämä verovähennyskokeilu on tuonut sen mahdollisuuden, että laajemmin myös kotitaloudet voivat käyttää apua kotitaloustöissä.

Tämän vuoksi vastalauseessa ehdotetaankin, että kotitalouksien verovähennysmahdollisuus ulotetaan koko maahan ja enimmäismäärä nostetaan nykyisen 5 000 markan sijasta 10 000 markkaan. Vähennys tulee voida tehdä myös toissijaisesti kunnallisverotuksesta, jotta pienituloiset verovelvolliset ja etenkin myös eläkeläiset pääsevät tämän vähennyksen piiriin. Minusta on erittäin merkittävää huomata se, että kun ainoastaan valtionverotuksesta voidaan tehdä tämä vähennys, tullaan sellaisiin tuloluokkiin, että monessa tapauksessa niiden pienituloisten, jotka ovat erityisesti avun tarpeessa, ei ole edes mahdollista käyttää tätäkään vähennysmallia. Nimittäin valtionverotuksen piirissä on vain noin 15 prosenttia eläkeläisistä. Toisin sanoen 85 prosenttia muun muassa eläkeläisistä on tämän vähennyksen ulkopuolella.

Ehdotetut muutokset ovat välttämättömiä, jotta kotona teetettävä työ saadaan kannattavaksi. Kotitalouksien työllistämismahdollisuuksien lisäämisen myötä voidaan luoda merkittävästi uusia työpaikkoja koko maassa. Samalla voidaan helpottaa perheiden arkea ja tällä vähennysmahdollisuudella myös vaikuttaa keskeisesti perheiden taloudelliseen selviytymiseen. Erittäin tärkeää on ottaa huomioon se, että verovähennyksen myötä syntyy jo nyt koko maahan kotitaloustöitä tekevien verkosto, joka lähivuosina on tarpeen, kun suuret ikäluokat ikääntyvät ja vanhusten määrä kasvaa räjähdyksenomaisesti. Mielestäni tätäkään näkökulmaa ei ole riittävästi otettu huomioon tässä hallituksen tarkastelussa, miten tärkeää on se, että me saamme jo käytäntöön valmiita toimintamalleja, kun tämä suurten ikäluokkien eläköityminen kohdataan ensi vuosituhannen alkuvuosina.

Arvioiden mukaan valtion saamien verotulojen pienennys verovähennyksen takia olisi noin 100 miljoonaa markkaa, mutta toisaalta verovähennyksen aiheuttamaa menetystä saataisiin takaisin kotitaloustyötä tekevien verotuloina sekä nykyistä parempana mahdollisuutena teettää kotitaloustyötä laillisesti. Minusta tässä on erittäin tärkeä eettinen ja moraalinen arvio myös meille lainsäätäjinä. Mitä merkitsee se, että me luomme todella sellaiset puitteet, että ihmiset voivat laillisesti toimien teettää työtä sen sijaan, että tahtomattaan he ajautuvat harmaan talouden piiriin, joka on valitettavan yleistä tämän tyyppisten työtehtävien osalta?

Vielä haluan, arvoisa puhemies, tähän liittyen lainata Veronmaksajain Keskusliiton toiminnanjohtajan Teemu Lehtisen tuoreimmassa veronmaksajien Taloustaito-lehdessä ollutta kommenttia, jossa hän selvästi toteaa: "Verotuksen kotitalousvähennys on osoittautunut oivaksi työllistämisen veropolitiikan täsmäaseeksi, joka on ulotettava koko maahan niin pian kuin mahdollista. Samalla se on syytä säätää toissijaisesti kunnallisverotuksesta tehtäväksi." Eli tässä myös Veronmaksajain Keskusliiton näkemys on aivan yksiselitteisesti tukemassa keskustan tekemää vastalausetta.

[3] **Leea Hiltunen /skl:** Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä olevien lakiesitysten mukaan tarkoitus on jatkaa kotitaloustyön tukikokeiluja ensi vuoden loppuun eli jatkaa edelleen näillä kahdella tukimallilla. Vuonna 1997 aloitetut kokeilut ovat mielestäni perusteltuja. On erittäin tärkeää nostaa kotona tapahtuvan työn merkitystä kaiken kaikkiaan. Esitysten perustelut osoittavat hyvin tämän tyyppisten mallien luomisen ja käytäntöön soveltamisen kipeän tarpeen.

Perusteluissahan on todettu tavoitteeksi kotitalouksien työllistämismahdollisuuksien parantaminen ja työttömyyden vähentäminen, työllisyyden lisääminen, pimeän työn tekemisen vähentäminen kotitalouksissa sekä myös parempien mahdollisuuksien luominen kotona tapahtuvalle hoivatyölle. Tavoitteena on myös kannustaa pienyrittäjyyteen, pienyritystoimintaan.

On erittäin rohkaisevaa ja myönteistä, että meillä on tunnistettu ja tunnustettu kotityön merkitys ja nähdään, että kotityön tukemisella ja verovähennysoikeuden kautta voidaan luoda työllisyyttä ja voidaan parantaa monien perheiden selviytymistä päivittäisessä arjessa ja saattaa myös harmaata taloutta päivänvaloon. Myönteistä on ollut todeta, että jo näiden kokeilujen myötä voidaan ikääntyvälle väestölle, vanhuksille, saada mahdollisuus erilaisiin palveluihin, jotka tuodaan kotiin, ja näin ollen he voivat asua omissa kodeissaan mahdollisimman pitkään.

Mielestäni näin toteutuu se palvelurakennemuutos, mitä on kipeästi peräänkuulutettu sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kehittämisessä. Voidaan tehdä rakennusten muutostöitä ja

korjaustöitä sekä tarjota erilaisia palveluja kotiin hoivaa ja hoitoa tarvitseville turvallisesti ja toivottavasti myös laadukkaasti. Näin ollen myös laitoshoidon tarve vähenee.

Mielestäni on erittäin tärkeää, että nyt jo henkisesti sitoudutaan etsimään tarkoituksenmukaista tapaa ja mallia, mikä näiden kokeilujen jälkeen otetaan valtakunnallisesti käyttöön. Tätähän valiokunnan mietinnössäkin on viestitetty.

Olen itse saanut olla mukana kuulemassa asiantuntijoita työasiainvaliokunnassa, vaikka en ollutkaan toisen valiokunnan matkan takia tekemässä mietintöä, ja kun näin on, haluan tässä todeta, että olisin toivonut, että ainakin verovähennysoikeusmalli olisi saatettu nyt jo kattamaan koko maan. Mielestäni jo aikaisemmin toteutettu kokeilu osoittaa, että näin olisi pitänyt menetellä ja puoltaa tätä.

Keskusta on jättänyt vastalauseen mietintöön, ja yhdyn vastalauseen sanamuotoon.

Vuoden 98 tietojen mukaan kotitalousvähennystä myönnettiin enemmän kuin yritystukea. Tämä on mielenkiintoista siitä syystä, että yritystukimallia markkinoitiin paljon enemmän, nimittäin mainoskampanjan avulla, mikä maksoi tietojen mukaan 1,8 miljoonaa markkaa. Verovähennysmallia ei ole markkinoitu lainkaan.

Mielestäni olisi ollut erittäin hyvä, jos nämä molemmat mallit olisi saatu kokeiluun koko valtakunnassa. Nythän kotitaloudet eivät voi valita näistä kahdesta mallista, koska kokeilut on kohdennettu näin eri alueille. Olisi ollut mielenkiintoista saada vertailukelpoista tietoa siitä, miten kotitaloudet olisivat valintojansa tehneet.

Näiden kahden mallin ero on se, että verovähennysmallissa tuki menee suoraan ja lyhentämättömänä työllistävälle kotitaloudelle, eikä siinä kukaan ota välistä osuuksiaan, kun taas yritystukimallissa tuki ohjataan työn myyvälle yritykselle, jolloin tukea ei siis suunnatakaan kotitaloudelle, vaikka sen työllistämismahdollisuuksia halutaan parantaa. Näin ollen voidaan ajatella, että ainakin osa yritystuesta jää kasvattamaan yrityksen katteita eikä hyödytä perheitä esimerkiksi kotitaloudelta laskutettavan summan muodossa.

Stakesin selvityksessä todettiin myös se, että kun asiakas ostaa tuntiveloitukseltaan edullista palvelua, kuten esimerkiksi kotisiivousta, on palvelu verovähennysmallissa asiakkaalle edullisempaa kuin yritysmallissa. Tosin, jos ja kun palvelun hinta on kallis ja palvelua ostetaan enimmäismäärä eli 150 tuntia, kokonaishinta asiakkaalle on suunnilleen sama. Vaikka ehkä kuluttajat ovat pitäneet yritystukimallia yksinkertaisena käyttää, voidaan todeta, että järjestelmä aiheuttaa runsaasti ylimääräisiä hallinnollisia toimenpiteitä niin tukea myöntävien viranomaisten kuin palveluja tuottavien yritysten taholla. Turha byrokratia, rekisteröinti, raportointi ja luukulta toiselle kierrätys on uskomatonta nykytekniikan aikana. Sitä on vaikea ymmärtää, ja toivoisin, että erityisesti näihin seikkoihin tämän kokeilun aikana kiinnitetään huomiota ja niihin saadaan myös korjausesityksiä.

Verovähennysmalli on selkeästi yksinkertaisempi hallinnollisesti. Se on osoittautunut käytännössä hyvin toimivaksi. Puutteet, joihin myös mietinnössä on puututtu, tulee kuitenkin korjata samalla, kun mallia kehitetään.

Olisin toivonut, että kokeilun alueellisuudesta johtuva ongelma, johon mietinnössä on puututtu, olisi siis korjattu eli verovähennystä olisi mahdollista saada myös vapaa-ajan asunnon korjauksesta vakituisesta asuinpaikasta riippumatta, siis jos vakituinen asuinpaikka sijaitsee yritystukialueella ja kuitenkin henkilö haluaisi käyttää nimenomaan verovähennysmallia myös vapaa-ajan asunnon korjaustöihin.

Verovähennysmallissa ehkä toinen puute on sen kohdentuminen. Pienituloiset henkilöt, joiden tuloista ei määrätä valtion tuloveroa, eivät voi saada hyväkseen valtion tuloverosta tehtävää vähennystä. Verovähennys tulisikin tehdä toissijaisesti myös kunnallisverotuksessa, jolloin pienituloiset ja etenkin eläkeläiset pääsisivät vähennyksen piiriin. Tätä on myös mietinnössä esitetty selvitettäväksi ja keskustan vastalauseessa tästä on tehty esitys. Lisäksi yhdyn keskustan vastalauseessa esitettyyn muutosehdotukseen, minkä mukaan kotitalousvähennyksen enimmäismäärän tulisi olla 10 000 markkaa eikä 5 000 markkaa.

Jatkossa on erityisen tärkeää seurata näiden mallien merkitystä ja kokeilujen vaikutusta kolmannen sektorin viriämisen osalta. Stakes nimittäin omassa lausunnossaan totesi, että kotityön tukikokeilu on tukenut kolmannen sektorin viriämistä, kannustanut hoiva- ja kotisiivousalan pienyrittäjyyttä ja luonut jonkin verran työpaikkoja. Stakesin tilastoista ja muista tutkimuksista näkyy heidän lausuntonsa mukaan, että hoivapalvelujen julkisen tuottamisen mallin rinnalla maassamme on virinnyt myös puhtaasti markki-

napohjaista alan yrittämistä ja yrittäjyyttä kuten vanhuksille kotiin vietäviä palveluja.

On tärkeää, että kotimarkkinoille syntyy uutta toimintaa ja kotitaloudet myös muuttaisivat palvelujen ostokäyttäytymistä ja loisivat uutta palvelukysyntää. Järjestelmien, kun niitä luodaan julkisen vallan toimesta ja ohjataan lainsäädännöllä, tulee kuitenkin olla sen kaltaisia, että myös pienituloiset ja vähävaraiset eläkeläiset ja erilaisissa elämäntilanteissa olevat apua ja palveluja tarvitsevat voivat kokea olevansa tasavertaisia kuluttajia ja palvelujen käyttäjiä.

Arvoisa puhemies! Kokeilujen toimivuuteen tuleekin erityisesti kiinnittää huomiota, samoin järjestelmän joustavuuteen ja laadun varmistamiseen. Toivottavaa on, että myös molemmista malleista tiedotetaan nyt tehokkaasti. Stakesin lausunnossa korostettiin muun muassa sitä, että ensiasiakkuuden kynnystä tulisi laskea vielä tehokkaammalla tiedotuksella sekä viranomaisten, yrittäjien ja asiakkaiden yhteistyöllä. Ne, joilla on hyvät kokemukset tuetuista palveluista, haluavat niitä ostaa jatkossakin. Palvelujen käyttö tulee kasvamaan väestön ikääntyessä ja asenteiden muuttuessa. Näitä kokeiluja eteenpäin vietäessä ja pysyvää mallia kehitettäessä ei saa olla kuitenkaan vaikuttimena pelko siitä, että julkisia palveluja leikataan, vaan ennen kaikkea se, että kunnan vastuu peruspalveluista on edelleenkin säilytettävä. Näitten uusien järjestelmien tulee tukea tätä kuntien ja valtion vastuuta.

[4] **Mirja Ryynänen /kesk:** Arvoisa puhemies! Työasiainvaliokunnan mietinnöt näistä molemmista kokeilumalleista vahvistavat sen, mikä näiden esitysten lähetekeskustelussa täällä jo erittäin monelta taholta tuli esille ja mitä korostettiin, eli kotitaloustyön tukijärjestelmät ovat ehdottoman tarpeellisia ja hyödyllisiä, mutta niitä on paitsi jatkettava myös edelleen kehitettävä. Itse asiassa perustelut näille järjestelmille ovat niin painavia ja selkeitä, että tuntuu hämmästyttävältä, ettei tositoimiin ole päästy jo aikaisemmin tai viimeistään nyt, sillä on todella kyse paitsi työllisyydestä myös perheen arjen ja jaksamisen helpottamisesta ja vanhusten mahdollisuuksista asua pitempään kotonaan ja lapsiperheitten työtaakan helpottamisesta, yleensäkin kotitaloustyön arvostuksen nostamisesta. Toivottavasti puheet piikayhteiskunnasta voidaan jo unohtaa.

Mutta jotta tätä kokeiluvaihetta useammat jatkossa todella voisivat käyttää, näitä tukimahdollisuuksia, hyväkseen ja jotta niillä voitaisiin saavuttaa asetetut tavoitteet, tarvitaan juuri niitä parannuksia, jotka on esitetty mietintöön liitetyssä keskustan vastalauseessa ja jotka ed. Karjula jo edellä esitteli. Kotitaloustyön verovähennysmalli, jota pidän näistä kahdesta toimivampana, on ulotettava koko maahan ja samalla sen enimmäismäärää on nostettava 10 000 markkaan. Tämä vähennys on todella voitava toissijaisesti tehdä myös kunnallisverotuksessa, jotta pienituloiset ja etenkin eläkeläiset hyötyisivät tästä vähennysmahdollisuudesta. Minä uskon, että korotettujen verovähennysten aiheuttama verotulon menetys kyllä korvautuu kotitaloustyötä tekevien verotuloina ja työllistymisenä, joten tätä tarpeellista parannusta ja uudistusta kokonaisuudessaan ei voi kaataa edes lisäkustannussyyllä.

[5] **Kari Kantalainen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Kotityön kokeilumalli taikka itse asiassa kaksi mallia ovat mielenkiintoinen seurattava ja me työasiainvaliokunnassa toki kävimme hyvin tarkoin asiantuntijoiden kera läpi, millä tavalla ja minkälaisilla tuloksilla tämä hanke eri puolilla Suomea eli eri kokeilualueilla on toteutunut. Voidaan todeta selkeästi se, että kotitalouksien työllistämisen osalta odotusarvoja silloin, kun näitä kokeiluja lähdettiin käynnistämään, oli varsin runsaasti. Kokeilujen käynnistyminenhän perustui aikanaan Tsuparin ja Virénin tutkimukseen, jossa tarkasteltiin työllistämiskynnyksen hintaa, ja silloin tässä tutkimuksessa arvioitiin, että kotitalouksissa saattaisi piillä noin 10 000 työpaikan potentiaali, joka luonnollisesti tässä suomalaisessa työllisyystilanteessa on tärkeää saada käyttöön niin hyvin kuin suinkin.

Kaikki me muistamme sen, millä tavalla näihin kokeiluihin sitten päädyttiin, eli on ongelmana, että tunnetaan työn hinta ja työllistämisen vaikeus, erilainen työllistämisbyrokratia ja tämän tyyppiset kysymykset. Näin ollen päädyttiin jakoon, jossa osassa Suomea kokeiltiin verovähenteistä mallia ja osassa Suomea yritystukimallia. Näiden osalta tietysti tässä vaiheessa ei voida lopullisia tuloksia aivan selkeästi todeta, koska ainoastaan yritystukimallin osalta on voitu saada selkeästi näkemykset siitä, minkälaisiksi kustannukset tältä osin ovat muodostuneet ja mitä tuloksia on saatu työllistämismielessä aikaan. Verotuksen osalta tulokset olivat vielä tässä vaiheessa varsin epävarmoja siinä mielessä,

että todelliset verotuksen lopulliset tulokset selkeytyvät pikkuhiljaa loppuvuoden aikana.

Voidaan todeta, että ne odotukset, joissa arvioitiin, että tuhansia työpaikkoja luotaisiin, ovat varmasti olleet ylioptimistisia. Tässä mielessä ainakin asiantuntijakuulemisessa saimme selville, että yritystukimallin kautta on luotu muutamia satoja työpaikkoja, mikä toki on sekin tärkeää. Yritystukimalliin meillä on käytetty rahaa viime vuonna varatusta 200 miljoonasta noin 15—16 miljoonaa, ja tässä mielessä se osoittaa, että asia joko ei välttämättä ole tullut hyvin markkinoiduksi ja tutuksi taikka se on koettu vieraaksi. Tältä osin, jos tarkastelee verotukimallia, voidaan todeta, että verotukimallin osalta on arvioitu, että on käytetty vähennyksiin noin 35—40 miljoonaa markkaa eli se on ehkä arviolta noin vajaa kolme kertaa tässä mielessä ollut tehokkaampi. Senkään osalta täsmällisiä lukuja siitä, mitkä ovat työllisyysvaikutukset lopullisesti, välttämättä ei ole nähtävissä.

Aivan kuten edellä kuulluissa puheenvuoroissa on voitu todeta, molempien mallien osalta on voitu nähdä, että toisaalta yritystukimallissa byrokratia on koettu ongelmalliseksi omalta osaltaan ja verotustukimallin osalta on nähtävissä, että sitä ei tunneta. Olisinkin itse halunnut esittää ja selvityttää sellaisen näkemyksen, jotta näitä kokeiluja voitaisiin selkeämmin seurata ja katsoa niiden tuloksellisuutta, että näitä pitäisi voida toteuttaa rinnakkain koko maassa ja katsoa, mitä sitten syntyy, minkälaisia näkemyksiä, millä tavalla asiakkaat eli kotitaloudet voivat hyödyntää näitä järjestelmiä. Verotukimallin osalta, aivan niin kuin ed. Karjula totesi, on nähty se, että suomalaiset ihmiset ovat tottuneet vähennysten kanssa operoimiseen. Siinä mielessä sen läpivieminen on varmaan omalta osaltaan helpompi, mutta tässä vaiheessa on varmasti tarkoituksenmukaista, että etenemme näiden tukimallien ja kokeilujen kanssa vielä vuoden ja katsomme sitten ne lopulliset linjaukset, mitä tähän syntyy.

Keskusta on esittänyt vastalauseessaan, että tässä verotukimallissa vähennys tulisi nostaa 10 000 markkaan. Henkisesti olen valmis hyväksymään tämän ajatuksen, mutta jotta voisimme eri kokeilumalleja rinnakkain seurata niistä lähtökohdista, mistä tämä on asetettu, minun mielestäni olisi ihan paikallaan, että katsomme vielä yhden vuoden kokeilua samoilla pelisäännöillä ja mietimme sitten, minkä tyyppisellä ratkaisulla näissä etenemme.

Arvoisa puhemies! Todella koen tärkeänä sen, että eduskunnalla ja Suomen kansalla ja meillä päättäjillä on edellytyksiä erilaisiin kokeiluihin, koska muutoin me emme missään tapauksessa voi selvittää, löytyykö meiltä työllistämispotentiaalia, mahdollisuuksia uustyöllisyyteen. Tässä mielessä kustannukset ovat varsin marginaaliset, joten luonnollisesti on helppo olla tukemassa näiden kokeilujen läpi viemistä vielä seuraavalle vuodelle ja tarkastella, löytyykö meillä yhteinen näkemys toteutettavasta mallista tai rinnakkaisista malleista valtakunnallisesti.

[6] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Aikanaan, kun edellisessä eduskunnassa näitä malleja laitettiin alulle ja käytiin linjakeskustelua, mikä malli on hyvä ja miten asiaa pitäisi jatkossa kehittää, siitä minulla ne keskustelut ovat yhä mielessä ja tähän päivään pätevät yhä edelleen ne samat ajatukset, joita silloin käytiin läpi.

Verovähennysmalli ja tukimalli koskevat erinäköisiä perheitä. Vaikka tehtäisiin sillä tavalla, niin kuin keskustan esittämässä vastalauseessa todetaan, jotta vähennys ylettäisi myös kunnallisverotukseen, niin välttämättä se ei ihan pienituloisia perheitä siitä huolimatta jelppaisi yhtään. Sen takia minusta jatkoa ajatellen, kun yksi vuosi kokeillaan vielä molempia malleja, heittäisin sellaisen ajatuksen, ja toivon mukaan se on myös mahdollista kokeilun jälkeen, että nämä molemmat mallit voisivat olla yhtäaikaisesti käytössä. Silloin ihmisillä olisi valittavana se verovähennysmalli, mikä olisi edullisinta käyttää, ja toinen malli olisi sitten pienituloisimpia ja vähempiosaisia varten.

Toisekseen tovereille kokoomuksen puolella voisi todeta, kun siellä on aina peräänkuulutettu yrittäjyysajattelua, ja samaten keskustan eduskuntaryhmän osalle sitä, jotta yrittäjyyttä pitää tukea. Minusta kotitaloustyön tukimalli tukee yrittäjyyttä sillä tavalla, että tänä päivänä on syntynyt jo monia kotipalveluyrityksiä. Ne ovat joko yksityisiä yrityksiä tai osuuskuntia, jotka ovat lähteneet tekemään tätä työtä sillä tavalla, että se on opettanut yrittäjyyteen ja sitä kautta antanut kokemusta toimintaan. Nyt, jos tämä purettaisiin yllättäen pois, se purkaisi myös kotipalveluyrityksiä. Sen takia minusta on perusteltua, että nämä molemmat mallit olisivat jatkossa käytössä.

Mutta sen sijaan, niin kuin ed. Kantalainen edellä kuvasi, kun verovähennysmallista ei ole

saatu riittävästi kokemusta, ei ole oikein tietoa siitä, miten se on toteutunut, minusta olisi asiallista, että jatkamme tätä vuodella eteenpäin ja katsotaan hyvissä ajoin ensi vuoden puolella, miten tätä tullaan jatkamaan. Siinä mielessä kannatan tätä ehdottomasti, niin kuin valiokunnassakin olin sitä mieltä, että hallituksen esitys on siltä osin hyvä, ja valiokuntahan otti kantaa myös niihin ongelmakohtiin, jotka jatkossa pitää korjata.

7 **Inkeri Kerola /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä oleva hallituksen esitykseen liittyvä mietintö on erinomainen vastaantulo kotitalouksille. Kiinnittäisin huomiota erikoisesti sosiaali- ja terveyspuolen tarpeisiin, joista valtion taholta on painotettu pitkään kotona selviytymistä esimerkiksi ikääntyvien ja vanhusten keskuudessa. Kun yhteiskunta asettaa velvoitteita, on sen myös kannettava osa vastuustaan. Julkinen sektori ei yksin voi selviytyä vanhusten ja perheiden kotiavun tuottamisesta. Siksi keskustan esittämä verovähennysmalli on sisällöltään juuri oikean tyyppinen vastaamaan kotitalouksien työhaasteisiin.

8 **Päivi Räsänen /skl:** Arvoisa puhemies! Valiokunnan mietinnössä on pohdittu varsinkin keskituloisten kohdalla, mistä johtuu verotuen vähäinen käyttö. Itse asiassa mielestäni varsinaisia syitä vähäiseen käyttöön on kaksi. Ensinnäkin on se syy, mikä on huomioitu mietinnössä, jossa kiinnitetään huomiota siihen, että jos henkilö saa omaishoidon tukea, lasten kotihoidon tukea tai yksityisen hoidon tukea, niin siinä tapauksessa tätä tukimuotoa ei voida myöntää. Kuitenkin juuri nämä perheet ovat usein niitä, jotka kaikkein eniten näitä palveluja myös tarvitsisivat ja apua kotitöihin. Todellakin toivon, että tämä seikka selvitetään, olisiko mahdollista laajentaa tähän suuntaan verotuen käyttöä.

Toinen asia, mihin valiokunta ei ole mietinnössään kiinnittänyt lainkaan huomiota, on se, että kaiken kaikkiaan kotitalouksiin työllistäminen on erittäin byrokraattista ja hankalaa. Luulen, että työt edelleenkin teetetään enimmäkseen pimeästi, ei niinkään taloudellisista syistä vaan siksi, että on niin työlästä ja vaivalloista ylipäänsä ottaa selvää, mitä kaikkia maksuja on maksettava ja työnantajan velvoitteita hoidettava. Maksujahan on maksettava monelle laitokselle — sosiaaliturvamaksut, verot, ja nykyisin eläkevakuutusmaksut joudutaan maksamaan eri laitokselle, eri vakuutusyhtiölle kuin työtapaturma- ja työttömyysvakuutusmaksut. Sen Lipposen ensimmäinen hallitus sai aikaan ja se on lisännyt hankaluutta kotitalouksien kannalta. Mielestäni nyt kun tämän kokemuksen pohjalta selvitetään jatkosuunnitelmia, erityisesti tähän tulisi kiinnittää huomiota.

9 **Markku Markkula /kok:** Arvoisa puhemies! Vaikka tähän mennessä suoritettu kokeilu ei olekaan tuonut toivottuja määrällisiä tuloksia, ovat tulokset silti selkeästi myönteisiä. Kokeilun tarkoituksenahan on erityisesti parantaa kotitalouksien työllistämismahdollisuuksia ja sitä kautta vähentää työttömyyttä. Lisäksi tämän avulla vähennetään pimeän työn tekemistä kotitalouksissa ja niin ikään edistetään omatoimista hoivatoimintaa ja samalla kannustetaan pienyritystoimintaan.

On mielestäni erittäin tärkeää, että valiokunta on nostanut esille ja kirjannut mietintöönsä näkemyksen, jonka mukaan kotitaloustyöpalveluiden yleinen kysyntä lisääntyisi, jos työnantajat antaisivat palvelun henkilöstölleen työsuhde-etuna. Tätä vartenhan myös edun käyttöä voidaan edistää määräämällä kotitalouspalvelun verotusarvo.

Ed. Kantalaisen äsken toteama, että näitä kahta mallia tulisi voida kokeilla rinnakkain koko maassa, on todella mielekäs. Siihen suuntaan asiaa pitää jatkossa kehittää. Mutta jos ajatellaan kokonaisuutta ja todella tulevaisuutta, kun kokeilun tulokset nyt tässä säädettävän ajan jälkeen ovat käytettävissä, uskon, että kansantaloudellisesti sekä tukea hyväksi käyttävien ja sen kautta työllistyvien kannalta saisimme todella tuntuvasti parempiakin tuloksia. Tämä tietenkin vain edellyttäisi sitä, että kokeilun jälkeen käynnistettäisiin pysyvä toiminta, jonka vähennysoikeus olisi esimerkiksi kymmenkertainen nyt voimassa olevaan verrattuna.

10 **Kyösti Karjula /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Hallitukselle pitää antaa tunnustus tässä asiassa siitä, että on lähdetty kokeiluihin. Tämä on asia, josta on monessa yhteydessä keskusteltu. Opposition taholta olemme monta kertaa nostaneet esille sen, että pitäisi enemmän suosia kokeiluja, jotta löydettäisiin niitä etenemisreittejä, että työllisyyttä voidaan parantaa.

Minusta merkityksellistä on se, että tässä muun muassa ed. Kantalainen viittasi siihen, että

verovähennysmallia ei tunneta ja sen etenemisen esteenä ensisijaisesti on tunnettavuus. Ei niin, vaan ensisijainen ongelma on se, että verovähennys 5 000 markkaa on liian vähän. Tämän vuoksi minusta meidän pitäisi nyt keskustella siitä, millä tavalla korotetaan verovähennysoikeus sille tasolle, että todella vähennysoikeutta on tarkoituksenmukaista hyödyntää ja sitä kautta työllistää ihmisiä.

Verotukeen haluan, arvoisa puhemies, lyhyesti puuttua, koska tämä kokeiluvaihe on jo osoittanut sen, että verotuki siirtyy palvelun hintaan. Sen lisäksi että tämä on yrityksille byrokraattinen järjestelmä, minusta pitäisi enemmän kiinnittää huomiota siihen, että ei tämän tyyppisten palvelujen tukeminen voi olla väline sille, että me korotamme palveluiden hintaa. Tämä on keskustelussa jäänyt liian vähälle. Sen vuoksi keskusta vastalauseessaan on päätynyt nimenomaisesti verovähennysmallin vakinaistamiseen. Toki on hyvä, jos pystymme edes jatkamaan näitä kokeiluja.

[11] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Karjulalle voisi todeta sen, jotta siellä on sellaisia eläkeläisiä, jotka ovat hyvin pienellä perus-eläkkeellä, kansaneläkkeellä. Siinä tapauksessa tämä verovähennysmalli ei anna heille mitään. Sen takia pitäisi päinvastoin kiinnittää siihen huomiota, millä tavalla sitten saataisiin järjestelmä, jotta ei tämä tuki tuottaisi sitä vaikutelmaa, mitä ed. Karjula totesi. Tämä on ongelma, koska välttämättä se asiakas ei näe siinä tuntihinnassaan tai ainakaan koe näkevänsä sitä, jotta se hinta olisi kovin edullinen, koska se saattaa nousta johonkin kuuteenkymppiin tai kahdeksaankymppiin tunnilta. Pieneläkeläiselle se on kova hinta. Sen takia tähän pitäisi kuitenkin löytää ratkaisu, mutta onhan meillä tässä vuosi aikaa etsiä sitä, jotta millä tavalla — tai ei ihan vuotta, aikaisemmin pitää valmistella, mutta kuitenkin on aikaa katsoa, millä tavalla asia hoidetaan eikä hötkyillä tämän asian kanssa niin hirveän paljon.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Hallituksen esitys laiksi kotitaloustyön väliaikaisesta tukijärjestelmästä annetun lain 4 ja 13 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 97/1999 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö TyVM 3/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 3.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

10) Hallituksen esitys vesilain 1 luvun muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 127/1999 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö YmVM 2/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö n:o 2.

Keskustelu:

[1] **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys 127 on sisällöltään meille suomalaisille hiukan vieras. Kysymyksessä on käytännössä vesilain 1 luvun muuttaminen. Tämä hallituksen esitys on annettu, koska Euroopan yhteisön neuvoston niin sanottu kalavesidirektiivi on jäsenvaltioiden toimesta velvoitettu täytäntöön pantavaksi kansallisella sääntelyllä. Esityksen mukana kalavesidirektiivi pantaisiin täytäntöön siten, että vesilakiin lisättäisiin valtuutussäännös. Se antaisi valtioneuvostolle oikeuden säätää niistä toimista, jotka ovat tarpeen kalavesidirektiivin perusteella. Valtioneuvoston päätökseen tulisivat kalavesidirektiivissä tarkoitetut veden kemiallisen laadun raja-arvot. Ympäristöministeriö valtuutettaisiin luokittelemaan niiden perusteella lohi- ja särkivedet, vahvistamaan käytettävät analyysimenetelmät ja direktiivin edellyttämä yleinen toimenpideohjelma sekä päättämään kalavesien seurannan lopettamises-

ta, kun tutkimustulokset osoittavat tutkimukset tarpeettomiksi.

Kaiken kaikkiaan, arvoisa puhemies, erilaisista yhteensattumista johtuen hallituksen esitys tuli varsin tiukalla aikataululla eduskunnan käsiteltäväksi. Ympäristövaliokunnalle jäi varsin lyhyt aika esityksen käsittelyä varten. Voi tietysti myös todeta sen, että asia ei myöskään ollut kovin suuri, mutta mainitsemastani outoudesta toteen sen, että se tulee hyvin esille EU:sta kotoisin olevasta määritelmästä, että Suomen vedet jaetaan lohivesiin ja särkivesiin.

Lohivesillä tarkoitetaan vesiä, joissa elää tai jotka voisivat muuttua sellaisiksi, että niissä kykenee elämään seuraaviin lajeihin kuuluvia kaloja: lohi, taimen, harjus ja siiat. Valtioneuvoston päätöksen mukaan, mikä on lain liitteenä, särkivesistä taas todetaan, että ne ovat vesiä, joissa elää tai jotka voisivat muuttua sellaisiksi, että niissä kykenee elämään seuraaviin lajeihin kuuluvia kaloja: särkikalat, hauki, ahven ja ankerias. Siis Suomen vedet on jaettu kahteen ryhmään tämän periaatteen mukaan.

Valiokunta ehti kuitenkin kuulla käsityksensä mukaan riittävän määrän asiantuntijoita. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen asiantuntijan samoin kuin Kalatalouden Keskusliiton asiantuntijan mukaan olisi ollut mahdollista ja nimenomaan Kalatalouden Keskusliiton käsityksen mukaan ehkä suotavaakin lisätä lohivesimääritelmään kaikki Suomessa esiintyvät lohikalat. Tuosta käytiin keskustelua, mutta ilmeisesti tällä hetkellä ei ympäristöministeriössä eikä myöskään maa- ja metsätalousministeriössä oltu tuohon asiaan valmiita.

Ympäristövaliokunta pitää kannanotossaan kuitenkin tärkeänä, että valtioneuvoston päätöstä valmisteltaessa edelleen selvitetään, voidaanko ja onko tarkoituksenmukaista sisällyttää lohiveden määritelmään kaikki Suomessa esiintyvät lohikalat. Sehän liittäisi muun muassa nieriän tämän tyyppisiin vesiin. Toiseksi valiokunta piti tärkeänä, että alueellisten ympäristökeskusten alati lisääntyvien tehtävien hoitamiseen varataan riittävästi voimavaroja.

Puhemies! Esitys sinänsä on aika uniikki, epätavallinen, suomalaiseen käytännönläheiseen elämään ehkä hiukan vieras, mutta kiire, jonka totesin, johtui siitä, että Euroopan unioni uhkasi käytännössä Suomea asian käsittelyn viivästyttyä oikeustoimilla, ja tämän vuoksi ympäristöministeriö kiirehti tuomaan hallituksen esityksen eduskuntaan. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan jo 1 päivänä joulukuuta kuluvaa vuotta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Muutos päiväjärjestykseen

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestykseen tehdään se muutos, että 11) asia käsitellään 17) asian jälkeen.

---

12) Hallituksen esitys ulkoasiainhallintolaiksi

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 139/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ulkoasiainvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

13) Hallituksen esitys laiksi rakennerahasto-ohjelmien kansallisesta hallinnoinnista

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 140/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja maa- ja metsätalousvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

[1] **Reijo Kallio /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Suomen liityttyä Euroopan unionin jäseneksi vuonna 1995 on rakennerahastoista ja niiden ohjelmista tullut keskeinen alueellisen kehityksen väline. EU-rahoitteisten ohjelmien tuella on maahamme kyetty luomaan tuntuva määrä uusia työpaikkoja ja monille kansalaisillemme on tar-

jottu uusia koulutusmahdollisuuksia. Myös monia keskeisiä investointihankkeita on toteutettu EU-tuella.

Nämä monet myönteiset asiat eivät kuitenkaan saa peittää alleen sitä tosiasiaa, että nyt lopuillaan olevan ohjelmakauden aikana rakennerahastovaroja ei ole mielestäni kyetty hyödyntämään parhaalla mahdollisella tavalla. Yksi syy tähän on ollut se, että Suomessa on yhtäältä liian keskusjohtoinen ja toisaalta pirstaloitunut hallinnointi- ja budjetointijärjestelmä. Se on tehnyt toiminnan hitaaksi, monimutkaiseksi ja joustamattomaksi. Puutteena on ollut myös se, että toteutuvat hankkeet ovat monasti jääneet liian pieniksi ja irrallisiksi. Kokonaisstrategia on usein puuttunut. Erityisen ongelmallisena pidän sitä, että rakennerahasto-ohjelmien toimeenpanoon osallistuvien monien tahojen väliset suhteet ja toimivallan rajat ovat jääneet epätarkoiksi.

Nämä epäkohdat on kuitenkin hyvin tiedostettu, ja niinpä ohjelmakaudelle 2000—2006 on valmistauduttu aivan uudella tavalla. Itse rakennerahastojärjestelmää on selkeytetty siirtymällä tällä hetkellä sovellettavista seitsemästä tavoitteesta kolmeen tavoitteeseen, joista tavoitteet 1 ja 2 ovat alueellisia, tavoite 3 taas horisontaalinen. Myös yhteisöaloitteiden määrä on karsittu neljään. Nämä muutokset eittämättä selkeyttävät rakennerahastostruktuuria.

Oma lukunsa on rakennerahastovarojen kansalliseen hallinnointiin ja budjetointiin liittyvä uudistustyö. Pidän perusteltuna ja tarpeellisena rakennerahastovarojen hallinnointia koskevan perussäännöstön säätämistä.

Itse peilaan käsittelyssä olevaa lakiesitystä eräitä mielestäni keskeisiä perustavoitteita vasten. Keskeisiä asiaan liittyviä tavoitteita ovat ensinnäkin se, että alueellisen kehittämisen tulee olla kunta- ja maakuntalähtöistä sekä ohjelmaperusteista. Toiseksi ohjelmien hallinnointi tulee liittää alueen demokraattisiin rakenteisiin. Kolmanneksi hallintomallin keskeisistä osista, kuten maakunnan yhteistyöryhmän asemasta, tulee säätää lailla.

Mielestäni kaikissa esittämissäni uudistuksen perustavoitteissa on suunta oikea, vaikkei mitään radikaaleja muutoksia ehdotetakaan. Erityisesti maakunnan yhteistyöryhmän asema selkiytyy tämän lakiehdotuksen myötä. Suomessahan aluekehitysvastuu kuuluu sekä kunnille että valtiolle. Kuntien puolesta aluekehitysviranomaisina toimivat maakunnan liitot. Niiden hallitusten asettamilla yhteistyöryhmillä on jo nyt ollut asiallisesti merkittävä rooli EU-ohjelmien ja EU-rahoituksen yhteensovittamisessa ja jakamisessa. Nyt tämä asema lakisääteistetään ja samalla yhteistyöryhmien roolia vahvistetaan.

Demokratianäkökulma vahvistuu sitä kautta, että maakunnan yhteistyöryhmän kokoonpanossa tulee jatkossa huomioida viranomaisten lisäksi sekä alueen poliittinen tahto että järjestöjen edustus. Myös rakennerahastovarojen maksatuksen ja valvonnan osalta lainsäädäntö esitetyssä laajuudessa on tarpeen.

Pidän hyvänä sitä, että ohjelmakauden 2000—2006 hallintomallissa painotetaan aikaisempaa huolellisemman ja varhaisemmassa vaiheessa tapahtuvan varojenkäytön suunnittelun ja eri viranomaisten rahoitustarpeiden selvittämisen merkitystä valtion talousarvion laatimisessa. Tässä suunnittelussa maakunnan yhteistyöasiakirja on keskeinen väline. Itse asiassa tältä osin olisin terävöittämässä lakiesitystä. Yhteistyöasiakirjan pitää olla ohjeena valtion seuraavan vuoden talousarvion laadinnalle, eli sillä tulisi olla oikeusvaikutuksia. Mikäli se säilyy vain aiesopimuksena, on vaarana, että kansallinen ja EU-raha eivät kohtaa toisiaan, eli nykyinen monimutkainen hallinto saattaisi jatkua.

Myönteisenä pidän myös sitä, että uudistuksella tavoitellaan nykyistä parempien ja vaikuttavampien hankkeiden aikaansaamista. Totesin edellä, että hankkeet ovat monesti jääneet liian pieniksi ja pirstaleisiksi. Uskonkin, että säädöspohjan selkeyttäminen ja hallinnoinnin tehostaminen lisäävät ohjelmien vaikuttavuutta alueilla, ja ohjelmien yrityksiin kohdistuvien toimenpiteiden suuntaaminen erityisesti pieniin ja keskisuuriin yrityksiin on ilman muuta kannatettava ajatus.

Arvoisa rouva puhemies! Lopuksi vielä muutama yksityiskohtainen huomio. Esityksen 12 §:ssä käsitellään rakennerahastovarojen osoittamista muiden viranomaisten käytettäväksi. Mielestäni pykälän 2 momenttiin tulisi tehdä valmistelussakin esillä ollut lisäys, joka kuuluu seuraavasti: "Kuitenkin sellaisten toimenpiteiden rahoitukseen, joiden kansallinen julkinen rahoitusosuus tulee yksinomaan kunnilta, rakennerahaston varat jaetaan maakuntien liitoille, jotka myöntävät rakennerahasto-osuuden hankkeisiin." Mielestäni tämä lisäys olisi omiaan vahvistamaan maakuntien ja kuntien toimivaltaa, ja

mielestäni alueellisen kehittämisen tulee olla juuri kunta- ja maakuntalähtöistä.

17 §:stä olisi syytä poistaa jaostojen puheenjohtajien virkanimikkeet eli riittäisi, kun todetaan, että jaostojen puheenjohtajana toimii työvoima- ja elinkeinokeskuksen edustaja. Mielestäni muuttuvassa maailmassa ei ole järkeä sitoa yksittäisiä virkanimikkeitä lakiin.

19 ja 20 §:ssä maakunnan yhteistyöryhmä tulisi korvata maakunnan liitolla, koska toimivaltuudet ja säännöt vahvistaa yleensä asettaja eikä suinkaan toimielin itse.

Vielä 21 §:n 1 momentin 1 kohtaan tulisi tehdä lisäys, jonka mukaan maakunnan yhteistyöasiakirja on ohjeena valtion seuraavan talousarvion laadinnalle. Kuten aiemmin totesin, yhteistyöasiakirja ei saa jäädä pelkäksi aiesopimukseksi, vaan sillä tulee olla selkeitä oikeusvaikutuksia.

Arvoisa rouva puhemies! Uskon, että näillä esittämilläni pienehköillä tarkennuksilla, jotka toivon hallintovaliokunnan ottavan työskentelyssään huomioon, hallituksen esityksestä saadaan entistä parempi ja toimivampi rakennerahastojen hallinnointi.

[2] **Anu Vehviläinen /kesk:** Arvoisa puhemies! Edellä jo ed. Kallio toi esille yksityiskohtia ja pientä fiilausta. Kannatan näitä kaikkia ja toivon todellakin, että hallintovaliokunta siitä huolimatta, että hallituksen esitys on antanut kyllä odottaa itseään tänne eduskuntaan, pystyisi vielä tässä aika nopeassakin aikataulussa perehtymään huolella esitykseen ja tekemään tarvittavia muutoksia.

Tällä rakennerahastokaudellahan ei ole ollut tämmöistä lakiin perustuvaa säännöstöä rakennerahastorahojen hallinnoinnista. Kuten edellinen puhujakin sanoi, on aika, että tämä nyt korjataan ja voidaan välttää sitä hallinnollista tavallaan repaleisuutta ja hajanaisuutta, mikä on nyt ollut kuluneella kaudella ilmiselvää.

Lain valmistelulle on ollut ominaista ensinnäkin, että se on kestänyt aika pitkään. Tässä on ollut erillinen Aloha-työryhmäkin, ja lakiehdotusta on aivan viime kuukausien aikana vielä paljon hiottu. Minä itse olen ollut huolestunut vähän tästä loppuvaiheen valmistelusta. Minusta se ei oikeastaan ole mennyt hyvään suuntaan, joten hallintovaliokunnan muutokset ovat siltäkin osin perusteltuja.

Itse olen pohdiskellut hallituksen esitystä lähinnä siitä näkökulmasta lähtien, mitä tulevat olemaan maakunnallisella tasolla vastuu- ja valtasuhteet, ovatko ne nyt aivan kohdallaan. Lain mukaanhan aluekehitysvastuu kuuluu nimenomaan maakunnallisille liitoille. Eli kysymys kuuluu, näkyykö, heijastuuko nyt annetussa hallinnointilaissa riittävän selvästi aluekehityslain henki.

Kun annettua lakiesitystä lukee, mieleen nousee helposti kysymys maakuntahallituksen roolista jatkossa. Erityisesti 17, 19, 20 ja 21 § nostavat tämän näkökulman esille. Näitä kaikkia pykäliä ja erityisesti niitten yksityiskohtaisia perusteluita lukiessa esiin nousee muun muassa se, mikä on maakuntavaltuuston ja hallituksen hyväksymien ohjelmien, muun muassa kehittämisohjelman, ja sitten muiden ohjelmien ja hallinnointilain välinen suhde eli miten maakunnallisen liiton esitetyn yhteistyöryhmän ja yhteistyöasiakirjan kannanotot sovitetaan käytännössä hyvällä tavalla yhteen.

Arvoisa puhemies! Vielä muutamia yksityiskohtaisia kannanottoja liittyen näihin pykäliin. 17 §:ssähän on esillä maakunnan yhteistyöryhmä. Hallituksen esityksen mukaan maakuntahallitus nimeäisi yhteistyöryhmän, ja näin pitää ollakin. Tätä kannatan kovasti. Mutta en kuitenkaan ymmärrä, miksi lain perusteluissa väitetään, ettei tuleva yhteistyöryhmä olisi laajaa yhteiskuntapoliittista harkintavaltaa käyttävä toimielin. Olen kyllä eri mieltä, eli jos katsotaan tämän hallinnointilain yksityiskohtaisia perusteluita ja niitä valtuuksia, mitä yhteistyöryhmälle itselleen annetaan, kyllä se on minusta erittäin laajastikin yhteiskuntapoliittista hallintavaltaa käyttävä. Yhteistyöryhmän kokoonpanohan on hallituksen esityksen mukaan 8 + 8 + 8 + puheenjohtaja. Minusta on oikein, että puheenjohtaja tulee maakunnallisen liiton puolelta, ja sitähän suositellaan, että se tapahtuisi luottamushenkilöpohjalta. Muuten katson, että pykälän perustelujen viittaus erityiseen kansanvaltaisuuteen maakunnallisen yhteistyöryhmän osalta on kyllä liioiteltua. Ei riitä, että perusteluihin on kirjattu, että olisi tarkoitus, että liiton ja jäsenkuntien edustajat olisivat luottamushenkilöitä. Minusta on perusteltua kysyä, merkitseekö hallituksen esitys yhteistyöryhmän kokoonpanosta virkavallan kasvua, eli voiko ainoastaan 1/3 tämän yhteistyöryhmän jäsenistä taata riittävän kansanvaltaisuuden. Tällä viittaan maakunnallisen liiton ja kuntien

edustukseen yhteistyöryhmässä. On niin, että muiden kuin liiton ja kuntien edustajat ovat väistämättä aina virkamiehiä tai eri etujärjestöjen palkallisia aluevaikuttajia.

Pieni yksityiskohta vielä 17 §:n osalta. Perustelujen mukaan maakuntahallitus nimeäisi puheenjohtajan keskusteltuaan eri osapuolten kanssa, siis eri osapuolten kanssa. En halua olla tässä asiassa vainoharhainen, mutta en ymmärrä, miksi aluekehitysvastuuta kantavan maakuntahallituksen pitää ikään kuin kysyä muilta osapuolilta, siis muilta valtion virkamiehiltä ja etujärjestöiltä, etukäteen suostumusta tai lupaa, kannatusta, yhteistyöryhmän puheenjohtajan henkilölle. Tämä kannanotto perusteluissa viestittää mielestäni väistämättä Helsingistä ylhäältä päin ohjataan -henkeä, epäluottamusta ja epäilyä maakuntahallituksen kykyyn valita yhteistyöryhmälle sopiva puheenjohtaja.

Arvoisa puhemies! 19 §:ssä otetaan kantaa yhteistyöryhmän sihteeristöön. Esityksen mukaan yhteistyöryhmä itse kutsuisi sihteereiksi valmistelu-, esittely- ja täytäntöönpanotehtäviin edustettuina olevien viranomaisten palveluksessa olevia henkilöitä. Mielestäni sihteeristö tulisi asettaa maakuntahallituksen toimesta siksi, että maakuntahallitus asettaa myös itse työryhmän. 20 §:ssä puolestaan esitetään, että yhteistyöryhmän työjärjestyksen hyväksyisi yhteistyöryhmä itse. Tämä ei ole hyvä edellä jo kerrotuin perustein, eli olisi luonnollista, että yhteistyöryhmän asettava elin eli maakuntahallitus hyväksyisi myös yhteistyöryhmän työjärjestyksen. En ymmärrä myöskään pykälän valtion aluehallinnolle antamaa veto-oikeutta hankkeiden rahoitukseen nähden, jos yhteistyöryhmä on ollut kuitenkin asiassa yksimielinen.

21 §:ssä yhteistyöryhmän tehtävästä säädettäisiin maakunnan yhteistyöasiakirjassa. Yhteistyöasiakirjan sisältö perustuisi säädettävään asetukseen. Tarkemmin yhteistyöasiakirjasta säädettäisiin puolestaan yhteistyöryhmän työjärjestyksessä, jonka taas hyväksyisi, kuten jo edellä sanoin, itse yhteistyöryhmä. Myös tämä herättää mielessäni kysymyksiä jälleen maakunnallisten liittojen liian vähäisestä roolista tärkeässä asiassa.

Arvoisa puhemies! Pidän tärkeänä, että maakunnalliseen kehittämistyöhön osallistuvat laajasti eri asiantuntijatahot maakunnissa ja alueilla. Kuitenkin näen ristiriitoja näillä edellisillä perusteilla lakiesityksen ja maakunnallisten liittojen vastuun ja valtasuhteiden kannalta. Kuten alussa sanoin, toivon, että hallintovaliokunta omassa käsittelyssään tulee käymään ristiriitoja herättävät pykälät vielä huolella läpi ja tekemään myös sinne tarvittavia muutoksia sillä tavalla, että maakunnallisten liittojen rooli vahvistuu.

[3] **Katja Syvärinen /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä oleva lakiesitys rakennerahasto-ohjelmien kansallisesta hallinnoinnista pitää sisällään muun muassa säännökset rakennerahasto-ohjelmien hallinnoinnista sekä maakuntien yhteistyöryhmien asemasta ja tehtävästä. Kysymyksessä ei ole mikään pieni asia, sillä rakennerahastojen EU-rahoitus Suomessa tulee vuosina 2000—2006 olemaan yhteensä noin 12,5 miljardia markkaa.

EU on voimakkaasti painottanut, että yhtenä rakennepolitiikan pääperiaatteena tulee olla sukupuolten tasa-arvon edistäminen. Rahastoja koskevassa yleisasetuksessa on myös korostettu, että rahastojen kansallisessa hallinnossa pitää ottaa huomioon sukupuolten välinen tasa-arvo. Kokemukset viime ohjelmakaudelta eivät tasa-arvon alalla ole olleet pelkästään myönteisiä. Asiasta tehdyssä tutkimuksessa nimittäin todetaan, että pyrkimys naisten ja miesten tasavertaisiin mahdollisuuksiin on toteutunut varsin heikosti rakennepolitiikan käytännössä. Työmarkkinat ovat jyrkästi sukupuolen mukaan kahtia jakautuneet, mistä syystä rakennepoliittiset toimet, jotka näennäisesti ovat sukupuolineutraaleja, usein tosiasiassa tarjoavat mahdollisuuksia vain toiselle sukupuolelle, yleensä miehille.

Alue- ja rakennepolitiikan tavoitteissa ja keinoissa ovat korostuneet tekniset seikat, joissa miehet ovat olleet vahvoilla perinteisten ammatinvalintojen kautta. Naisten intressit rakennepolitiikassa näyttävät miehiä useammin liittyvän paikallisiin ja sosiaalisiin kysymyksiin, niin sanottuun arjen infrastruktuuriin. Vaikka periaatteessa naisia tukeviin projekteihin on voinut hakea rahoitusta minkä tahansa toimenpidekokonaisuuden kautta, suurin osa toimenpidekokonaisuuksista on rakennettu niin, että ne sivuuttavat naisten todelliset intressit. Euroopan unionilla on toki ohjelmia ja yhteisöaloitteita, jotka kohdistuvat suoraan naisiin, mutta rakennerahastoihin verrattuna ne ovat todella pikkuruisia. Näitä ohjelmia ei siis pidä sekoittaa rakennerahastojen tasa-arvoistamiseen. Eräs suurimpia esteitä tasa-arvon toteuttamiselle rakennerahastojen toimissa on tutkimuksen mukaan ollut naisten vähäi-

nen edustus rakennepolitiikassa niin ohjelmien suunnittelussa, päätöksenteossa kuin seurannassa.

Arvoisa puhemies! Olen tyytyväinen siihen, että nyt uuden ohjelmakauden alkaessa on selvästi ollut pyrkimystä tasa-arvonäkökulman parempaan huomioimiseen. Tämä on ilmennyt muun muassa siten, että rakennerahasto-ohjelmien valmistelussa on todella yritetty erikseen miettiä, miten tasa-arvonäkökulma kytketään mukaan tavoiteohjelmiin.

Olen tyytyväinen myös siitä, että rakennerahastojen hallinnoinnista annetun lakiesityksen perusteluissa korostetaan, että ohjelmien toimeenpanossa tulee ottaa huomioon tarve edistää miesten ja naisten välistä tasa-arvoa. Ohjelmien hallinnointiin liittyvissä toimielimissä tulee lakiesityksen mukaan ottaa tasa-arvonäkökohdat huomioon tasa-arvolaissa säädetyn mukaisesti.

Tämä siis tarkoittaa muun muassa, että maakuntien yhteistyöryhmiin tulee soveltaa kiintiöperiaatetta. Ainakin paperilla tasa-arvo siis edistyy. Olen kuitenkin huolissani siitä, että tasa-arvopyrkimyksiä ei välttämättä ole riittävästi ja aidosti sisäistetty, vaan perinteet ja vanhat asenteet tulevat edelleen vaikuttamaan vahvoina rakennepolitiikan käytännössä.

Mielestäni tarvitaan rakennepolitiikan kansallisille päättäjille kohdistettua koulutusta tasa-arvokysymyksissä. Tarvitaan myös asetettujen tavoitteiden seurannan kehittämistä. Nykyisin seurannan ja arvioinnin ongelmana on varsin yleinen sukupuolineutraalisuus.

Toivonkin, että valiokuntakäsittelyssä mietittäisiin, toteutuuko tasa-arvo esityksessä parhaalla mahdollisella tavalla. Jatkossa toivon maakuntien päättäjille, erityisesti yhteistyöryhmien jäsenille, paljon tarkkuutta ja herkkyyttä, jotta rakennerahasto-ohjelmien ja niiden hallinnoinnin tasa-arvon kannalta myönteinen kehitys jatkuisi ja vahvistuisi rakennepolitiikan käytännöissä.

[4] **Inkeri Kerola /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys rakennerahasto-ohjelmien kansallisesta hallinnoimisesta sisältää onneksemme erittäin tärkeän ja laajan tehtävän. Puhutaanhan alueiden välisten kehityserojen vähentämisestä. Varat kanavoidaan hankkeisiin eri ministeriöiden hallinnonaloilla olevien tukijärjestelmien kautta, ja päätös rahastotuen myöntämisestä tehdään samanaikaisesti. Pelko itsekkäästä resurssien panttaamisesta eri ministeriöiden välillä ei liene aivan aiheeton. Maakuntien yhteistyöasiakirjat keskeisenä välineenä pystytään laatimaan entistä parempia ja suuntaavampia hankkeita kullekin alueelle. Kysyä sopii, onko valittavilla maakuntien yhteistyöryhmillä tarpeeksi sanansijaa jokaisen hankkeen läpiviemisessä. Eivätkö paikalliset tahot ole parhaimpia asiantuntijoita eri hankkeiden priorisoinnissa viitaten alussa mainitsemaani aluekehitystehtävään?

Kokemuksia käsittelystä ja käsittelyajoista kuluvan rakennerahastokauden aikana maakuntatasolla on pidettävä hyvinä. Myös kokonaiskoordinointi on helppo suorittaa hankekäsittelyn tapahtuessa samalla tasolla. Luonnollista on, että vuoropuhelua on suoritettava ministeriöiden suuntaan alinomaa.

Toinen kysymys onkin se, tuntevatko kaikki lakiesityksessä mainitut maakunnan yhteistyöryhmään valittavat tahot motivaatiota seuloa erilaisia hankkeita. Alueellisen tarkoituksenmukaisuuden olisi oltava ohjenuorana yhteistyöryhmän valintaprosessissa.

Vaikutukset alueelliseen kehitykseen voivat äärimmillään olla hyvinkin positiiviset. Kannan huolta niistä alueista, jotka ovat kasvukeskusten imussa kiemurtelevia seutukuntia, niin sanotun siirtymäkauden alueita. Kuka vastaa viime kädessä paljon puhutuista heijastusvaikutuksista, joilla on päätöksiä tehtäessä aiemmin ratsastettu? Kuka on valvoja tällöin? Onko se ykkös- tai kakkosalue vai itse siirtymäkauden alue, vai peräti maakunnan yhteistyöryhmä?

Valvontavastuu on suurine taloudellisine taakkoineen valtiolle melkoinen urakka. Ohjelmien ja tulosten täyttymisen valvonta on asia sinänsä, mutta valvoneeko sitä kukaan, mitkä tavoitteet jäävät toteutumatta. Jäävätkö jalkoihin valkoiset alueet ja siirtymäkauden alueet sillä aikaa, kun muut saavat oman panoksensa jatkeena lisähyötyä?

Arvoisa puhemies! Huolenaiheeni on myös siinä, joudutaanko tulevalla kaudella hiljalleen tilanteeseen, jossa rakennerahastorahoilla katetaan kansallisen budjettimme aukkoja, esimerkiksi tiemäärärahoissa, vain tietyille alueille Suomea. Hyvä niin, jos näin säästyneitä varoja suunnataan oikeudenmukaisesti ja alueellisesti tasapainoisesti ja tasa-arvoisesti vähemmälle EU-rahoja jääneille seuduille.

Toivon hallituksen esityksen tulevan keskusteluun valiokunnissa esilleottamieni asioiden valossa.

5 **Antti Rantakangas /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Vehviläinen käytti mielestäni erittäin antoisan ja analyyttisen puheenvuoron tästä lakiehdotuksesta, ja voi sanoa näin, että kaikkiin hänen esittämiinsä huomioihin on helppo yhtyä ja myös niihin huolenaiheisiin.

Sinänsä on sanottava myönteisesti, että on hyvä, että uudella EU:n rakennerahastokaudella Euroopan unionin aluekehitysrahojen hallinnointi tapahtuu lain pohjalta. Tämä on myönteinen asia ja tulee varmaankin vahvistamaan ja jämäköittämään nykyistä toimintaa.

Suurin huolenaihe mielestäni tässä lakiehdotuksessa liittyy siihen, miten käytännössä jatkossa maakuntien liittojen ja toisaalta maakunnan yhteistyöryhmien keskinäinen asema tulee muotoutumaan, sillä nyt maakunnan yhteistyöryhmille ollaan siirtämässä strategista suunnittelu- ja ohjausvaltaa, joka tällä hetkellä kuuluu aluekehityslain mukaan maakuntien liitoille ja niiden luottamushenkilöhallinnoille eli miten maakuntien yhteistyöryhmät ja maakuntien liittojen hallitukset jatkossa tämän yhteistyön sovittavat. Tämä on suurin ristiriita, johon pitäisi hallintovaliokunnassakin saada selkeyttä. Mielestäni, kun lähtökohdaksi on otettu, että aluekehitysviranomaisina jatkavat maakuntien liitot, nyt pitäisi tätä lakiesitystä sillä tavalla täsmentää, että strateginen suunnittelu ja alueen kehityksen päälinjoista päättäminen ja linjaaminen olisi liitoilla jatkossakin.

Mielestäni puute, joka tulisi niin ikään hallintovaliokunnassa tarkentaa, on hankepäätösten tekeminen. Ainakin meillä Pohjois-Pohjanmaalla tällä hetkellä toimitaan niin, että maakunnan yhteistyöryhmä valitsee kaikki Euroopan unionin osarahoitteiset hankkeet lukuun ottamatta yritys-salaisuuden piirissä olevia hankkeita, ja nyt tämä lakiesitys lähtee siitä, että hankepäätökset ainakin käytännöllisesti katsoen siirtyisivät virkamiespäätöksiksi, ja sitä kautta voi sanoa, että maakuntahallinnon asema ja maakunnan omaehtoinen päätösvalta ei lisäänny vaan virkamiesvalta tosiasiallisesti lisääntyy hankkeista päätettäessä. Mielestäni sillä, joka päättää, mihin rahaa käytännössä sijoitetaan ja kohdennetaan, on tosiasiallinen vastuu.

Nythän tämän lakiesityksen esittelyssä, kun sitä on ministeri Korhonenkin julkisuudessa esitellyt, on korostettu, että maakuntien liitoilla on poliittinen vastuu alueen kehittämisestä. Ymmärrän näin, että liitot haluavatkin ottaa poliittisen vastuun, mutta se edellyttää päätösvaltaa konkreettisiin hankkeisiin ja myös muihin alueelle tuleviin resursseihin. Nytkinhän sanotaan, että yhteensovitetaan näitä tarpeita, mutta viime kädessä päätösvalta on ministeriöillä ja sitä kautta maan hallituksella. Tämän tyyppisiä tarkennuksia mielestäni on välttämätöntä tehdä.

Maakunnan yhteistyöryhmän tulisi voida päättää jatkossa käytännön hankkeistakin, jos se vain itse näin haluaa, ja siinä mielessä maakuntien liittojen tulisi voida määritellä maakunnan yhteistyöryhmän työjärjestys ja sitä kautta tämä mahdollisuus antaa. Se on tärkeä parannus, mikä pitäisi aikaansaada.

Mitä tulee sitten Myrin kokoonpanoon, täällä on jo todettu se, että on hyvä, että maakunnan liitto nimeää puheenjohtajan, mutta aivan kuten ed. Vehviläinen sanoi, tuntuu erikoiselta, jos pitäisi ikään kuin hakea muitten hyväksyntä tälle valinnalle. Sehän käytännössä johtaa siihen, että todetaan, että poliittinen henkilö ei voikaan toimia tämän yhteisön puheenjohtajana, koska kaikki osapuolet eivät ole hyväksyneet, vaikka demokraattisesti valitun maakuntahallinnon enemmistö tätä esittäisikin. Tämä on siis selvä heikennys ja huononnus nykytilanteeseen.

Paljon myönteistäkin tässä ehdotuksessa on, mutta paljon vielä täsmentämistä ja korjaamista on. Siinä mielessä on toivottavaa, että hallintovaliokunta tämän yksimielisesti ja yksituumaisesti voi jatkossa linjata niin, että maakuntien tosiasiallinen päätösvalta vahvistuu ja myöskin vastuu sitä kautta omasta kehityksestä.

6 **Pekka Ravi /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Lähtisin liikkeelle lain nimestä ja toteaisin ensiksi, että se on jalostunut valmistelun aikana, kun ensimmäisessä versiossa puhuttiin rahastojen kansallisesta hallinnoinnista, ja itse asiassa todellakin selvästi on kysymys ohjelmien hallinnoinnista. Jos ollaan aivan tarkkoja, itse asiassa noita rahastoja sanan varsinaisessa merkityksessä EU:ssa ei taida olla ollenkaan, vaan nehän ovat itse asiassa siellä budjetin pääluokkia.

No, kun uutta lainsäädäntöä valmistellaan, varmaan lähtökohtana pitäisi olla, että tälle tulevalle lainsäädännölle on oltava tarvetta ja tilaus-

ta. Tässä suhteessa minusta tämän yleislain säätämisen tarpeellisuuden suhteen ei varmasti ole epäselvyyttä. Haluaisin nostaa esille muutamia seikkoja, jotka nimenomaan säädöstason nostamista lain tasolle puoltavat, ja niitä ovat muun muassa uudet rakennerahastoja koskevat Euroopan yhteisön säännökset, joissa entisestään korostetaan, ja entistä selkeämmin, kunkin jäsenvaltion vastuuta. Toisaalta eri kansallisten viranomaisten välisten suhteitten ja toimivallan rajojen täsmentäminen on varmaan välttämätöntä, ja kolmanneksi on ilmiselvästi olemassa tiettyjä puutteita eri hallinnonalojen sektorilainsäädännössä.

Kuitenkin on todettava, että nyt päättyvällä ohjelmakaudella on hallinnointi itse asiassa sujunut hämmästyttävänkin hyvin. Siinä on tietysti ollut varmasti jonkin verran uutuuden kankeutta ja myöskin merkittäviä alueellisia eroja, mutta noin yleistoteamuksena voidaan sanoa, että eri toimijatahot ovat kuitenkin parhaansa mukaan pyrkineet hyvään ja rakentavaan yhteistyöhön.

Tätä lakiesitystä on valmisteltu varsin intensiivisesti, ja lopputuloksessa on todellakin nähtävissä selvästi eri intressiryhmien näkemysten yhteensovittaminen. Voipa olla, että on käynyt niin kuin usein ennenkin tällaisessa tilanteessa, toisin sanoen niin, ettei mikään taho ole lopputulokseen täysin tyytyväinen. Hieman kärjistäen voisi kai sanoa, että keskustelussa jo tässä vaiheessa on esille tullut selvää rintamalinjaa. Voitaisiin puhua jopa ehkäpä maakuntien liitto -puolueesta ja te-keskuspuolueesta. Tämmöinen, sanotaanko, liian selvä blokkiutuminen minusta ei ole tämän asian jatkovalmistelun kannalta mitenkään erinomaisen hyvä asia, vaan pitäisi todellakin pyrkiä siihen, jota jo monet ovat peräänkuuluttaneet: entistä parempaan yhteistyöhön.

Ensi tutustumisen vaikutelma omasta mielestäni on se, että tämä lakiesitys ei merkitse mitään maata järisyttävää muutosta nyt lopuillaan olevan ohjelmakauden käytäntöihin. Jotkut voivatkin arvostella esitystä juuri tästä. On näkynyt arvioita siitä, että hallinnointi lain säätämisen jälkeenkin säilyy moniportaisena, huonosti läpinäkyvänä ja byrokraattisena. Pidemmälle menevään selkeyteen ja yksinkertaistamiseen on tunnettu halua, mutta näiden sinänsä kannatettavien tavoitteiden parempi saavuttaminen on nähtävästi ollut monestakin syystä erittäin vaivalloista.

Edelliset puhujat ovat jo kiinnittäneet huomiota moniin yksityiskohtiin, joihin todellakin on syytä palata valiokuntavaiheessa ja varmasti myöskin tämän lakiesityksen myöhemmissä täysistuntokäsittelyissä. Omasta mielestäni tässä lähetekeskusteluvaiheessa kannattaa päähuomio kiinnittää lakiesityksen tavoitteisiin, saavutettaviin vaikutuksiin ja sisällöllisiin kysymyksiin sekä arvioida lakiesitystä nimenomaan tässä valossa.

Lakiesityksen yleisperustelujen taloudellisia vaikutuksia käsittelevästä osuudesta on poimittavissa mielestäni erittäin tärkeitä näkökulmia, toisin sanoen vastauksia kysymyksiin, mihin tämän lain säätämisellä halutaan vaikuttaa ja millä tavoin. Keskeisenä tavoitteena tulee todellakin olla parempien ja laadukkaampien hankkeiden aikaansaaminen, pitäen erityisesti silmällä sitä, että hankkeiden alueellinen vaikuttavuus paranee. Hankkeiden seurantaan ja tuloksellisuuteen pitää myös jatkossa kiinnittää entistä suurempaa huomiota. Tärkeätä on myös hankkeiden sellainen sisällöllinen kehittäminen, että vaikuttavuus ei katkea esimerkiksi ohjelmakauden projektien päättyessä vaan käteen jää senkin jälkeen jotakin pysyvää ja konkreettista. Näihin seikkoihin on paitsi kansallisesti myös EU:n taholta kiinnitetty huomiota uusia ohjelmia laadittaessa. Ohjelmien toteuttamisen nopeuttamiseen kannattaa myös kiinnittää huomiota, koska tällöin pystytään maksimoimaan EU:lta saatavien rakennerahastovarojen määrä.

Lakiesityksen perusteluissa korostetaan aivan oikein maakunnan yhteistyöasiakirjan merkitystä. Suora sitaatti lain 21 §:n 1 momentista. Kiinnittäkääpä muuten huomiota, miten helpposelkoista tekstiä se on:

"Maakunnan yhteistyöryhmä:

1) yhteensovittaa seuraavan varainhoitovuoden rakennerahastovarojen ja vastaavan kansallisen rahoitusosuuden kohdentumisen maakunnassa rakennerahasto-ohjelmaa rahoittaville valtion viranomaisille, maakunnan liitolle ja muille rakennerahasto-ohjelman rahoitukseen osallistuville; tästä laaditaan asiakirja, jonka kaikki asianomaisessa maakunnassa ohjelmaa rahoittavat toimijat allekirjoittavat - -."

Tätä asiakirjaa kutsutaan maakunnan yhteistyöasiakirjaksi. Taitaako sitä enää yksinkertaisemmin sanoa.

Joka tapauksessa näin toimimalla pyritään rakennerahastovarojen ja kansallisen rahoituksen aikaisempaa parempaan suuntaamiseen alueelle. Maakunnan yhteistyöasiakirjan keskeisenä funk-

tiona todetaan myös entistä tehokkaamman ja ajallisesti varhemmin tapahtuvan varojenkäytön suunnittelun ja eri viranomaisten rahoitustarpeiden selvittämisen merkitys valtion talousarvion laadinnassa. Kaikin puolin kannatettavaa tekstiä.

Kuitenkin lakiesityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että maakunnan yhteistyöasiakirja olisi luonteeltaan aiesopimuksen tyyppinen. Tähän asiaan muun muassa ed. Kallio minusta aivan oikein kiinnitti huomiota. Yhdyn hänen näkemykseensä siinä, että tällöin maakunnan yhteistyöasiakirjan yhteys valtion talousarvion laadintaan jää kovin ohueksi ja voi sanoa jopa heiveröiseksi. Jatkokäsittelyn aikana tulee mielestäni pohtia, voitaisiinko tuota yhteyttä jollakin tavoin vahvistaa ja täten paremmin varmistaa EU:lta tulevien rakennerahastovarojen ja kansallisen rahoitusosuuden kohtaaminen. Pulmallista saattaa olla kirjoittaa se suoraan lakitekstiin, mutta joka tapauksessa asia on sen arvoinen, että sitä kannattaa vakavasti pohtia.

Rouva puhemies! Maakunnan yhteistyöryhmä tulee aluetasolla olemaan ohjelmien hallinnossa keskeinen toimielin. Siihen liittyen on pitkin valmistelua käyty paljon keskustelua ja esiin on tullut hyvinkin monenlaisia näkemyksiä. Erilaisia käsityksiä on esitetty niin sanotun Myrin kokoonpanosta koskien sekä jäsenten lukumäärää että osallistujatahoja, samoin erilaisia näkemyksiä tehtävistä, puheenjohtajistosta sekä sihteeristöstä ja myös eri toimijatahojen roolista. Erityisesti näihin kysymyksiin on syytä palata valiokuntavaiheessa asiantuntijakuulemisen yhteydessä.

Jaan myös sen huolen, minkä ed. Vehviläinen otti esille, että valiokunta- ja täysistuntokäsittelyn aikataulu näyttää kovin kiireiseltä. Lakiesitys on viipynyt hallituksen valmistelussa varsin kauan sinänsä ymmärrettävistä syistä. Aika kiireisen aikataulun eteen hallintovaliokunta tässä joutuu, mutta parhaamme tahdomme, rouva puhemies, koettaa.

[7] **Pertti Turtiainen /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Kuten edellisessä puheenvuorossa ja julkisuudessa on tullut esiin, tämä lakiesitys on tällainen kompromissien kompromissi, jossa on yhteensovitettu ministeriöiden, kuntasektorin ja muiden keskeisten toimijoiden näkemykset. Käytännössä tämä tarkoittaa nykytilan jatkumista, joka ei muuta aluekehityslaissa määriteltyjä aluekehitysvastuita.

Aivan kuten ed. Ravi totesi, tässä tulee olemaan melkoisia ongelmia tulevaisuutta ajatellen aluekehitystä kehitettäessä, jos tällainen blokkiutuminen ei poistu asian käsittelyn yhteydestä, joka on huono asia, joka osaltaan näkyy siinä, että tästä syntyy kompromissi, mikä toisaalta on hyvä asia, että jonkinlaiseen tulokseen päästiin.

Aluekehityslain mukaan vastuu aluekehityksestä on valtiolla ja kunnilla yhdessä ja aluekehitysviranomaisina toimivilla maakuntien liitoilla. Olennaisen tärkeätä on mielestäni se, että rakennerahastojen hallinnointi ei ole esteenä aikaansaada tähän valtakuntaan merkittäviä hankkeita, jotka auttavat alueiden tasapuolista kehitystä. Äärimmäisen tärkeätä on ajatella, että tämän rakennerahastokauden jälkeenkin on elämää, joten ohjelmakaudella on hyvä saada aikaan vaikuttavia hankkeita ja luoda pysyviä yhteistyörakenteita, jotta voimme jatkaa aluekehitystyötä vahvalta pohjalta tämän kauden jälkeenkin, vaikka EU-tuet poistuisivatkin. Siksi tänä kautena tuleekin jatkaa hallinnon kehittämiseen liittyvää keskustelua tavoitteena vieläkin toimivampi laki kuin nyt esitetään.

Lakiehdotuksen käsittelyaika on, niin kuin edellä on tullut esille, varsin tiukka ajatellen valiokunnan mahdollisuuksia käsitellä ehdotusta samalla aikataulumahdollisuudella kuin lain valmistelijoilla on ollut. Mutta uskon, että valiokunta pystyy melkoisiinkin tuloksiin, tuntien sen toimintatavat.

Arvoisa puhemies! Lakiehdotuksen muutamaan kohtaan kiinnitän huomiota ajatellen tulevaa valiokuntatyöskentelyä. Edellä on käytetty useita puheenvuoroja yksityiskohtiin. En lähde niitä toistamaan, mutta kahteen asiakohtaan kiinnittäisin huomiota.

Lailla perustettava maakunnan yhteistyöryhmä ei ole tarkoitettu niin sanotuksi juridiseksi henkilöksi, jolla on esimerkiksi oma taloushallinto. Koska kuitenkin lakiesityksen mukaan muun muassa työmarkkinajärjestöjen edustajille on maksettava matkakulukorvaukset kunnallisen virkaehtosäännön mukaan, tulisi vastuu maakunnan yhteistyöryhmän toiminnasta osoittaa selkeällä maininnalla maakunnan liitolle. Tämän jälkeen, niin kuin ilmeisesti on ajateltukin, mainitut korvaukset voidaan maksaa teknisen tuen määrärahoista, joita on karkeasti laskettuna noin 1 miljoona markkaa per maakunta vuodessa. Suuremman kuluerän muodostavat maakunnan yhteistyöryhmän palveluksessa olevat EU-koor-

dinaattorit ja erilaiset vaikuttavuusselvitykset ohjelman toimenpiteistä.

Toinen kohta, johon haluan kiinnittää huomiota ja joka liittyy osaltaan aluekehitysviranomaisen aluekehitysvastuuseen. Lakiesityksessä esitetään, että maakunnan yhteistyöryhmä asettaa jaostot Euroopan sosiaalirahaston Esr:n tavoite 3 -ohjelman yhteensovittamiseksi ja Euroopan maatalouden ohjausrahaston Emotrin maaseutuohjelman yhteensovittamiseksi tavoite 2 -ohjelmaan. Näiden jaostojen puheenjohtajina toimisivat työvoima- ja elinkeinokeskuksen työvoimaosaston ja maaseutuosaston osastopäälliköt. Tämä toiminta tulisi olemaan pääasiassa informaation antoa siitä, mitä näiden ohjelmien puitteissa on tehty. Tällaisten työjaostojen asettaminen vesittää maakunnan yhteistyöryhmän roolin varsin suurelta osin. Siksi esitän kysymyksen, mikä on maakunnallisen liiton aluekehitysvastuu.

Arvoisa puhemies! Toivonkin, kuten edellä puhuneetkin, että valiokunta saisi aikaan mahdollisimman hyvän lopputuloksen tästä keskustelusta.

[8] **Aulis Ranta-Muotio /kesk:** Arvoisa puhemies! Lakiesityksellä rakennerahasto-ohjelmien kansallisesta hallinnoinnista säädetään EU:n rakennerahastoista tulevien rahojen sekä myös vastaavan kansallisen rahoitusosuuden hallinnoinnista, valvonnasta ja tarkastuksesta. Vaikka tämän vuoden lopussa päättyvällä rahoituskaudella rahat on toivottavasti voitu vuoden viimeisenä päivänä jakaa viimeistä markkaa myöten, byrokratia, joka on tähän toimintaan kohdistunut, on aivan aiheellisesti saanut osakseen kritiikkiä. Nämä rahat ovat hajaantuneet liikaa. Hyvä puoli on ollut se, että kohteita on ollut paljon, mutta yhteen kohteeseen on mennyt niin pienet rahat, että voidaan kysyä, onko niillä saatu ollenkaan sitä tehoa, joka olisi ollut mahdollinen. Tässä suhteessa varmaan uudella rakennerahastokaudella ja tällä lakiesityksellä pyritään saamaan parannusta.

Maakunnan liittojen ja valtion aluehallintoviranomaisten kesken on opeteltu kulumassa olevalla kaudella käytännössä uudenlaista toimintatapaa aluekehityslain hengessä. Maakunnalliset yhteistyöryhmät, joissa hankkeita on valmisteltu ja joista, melkein voisi sanoa, asiallisesti ottaen on päätettykin, ovat ainakin oman maakuntani osalta varsin hyvin toimineet. Nehän eivät ole olleet lakisääteisiä. Ne ovat olleet eri maakunnissa vähän erimuotoisia. Kitkaa on sen sijaan selvästi ollut ministeriöiden ja maakuntien välillä.

Nyt käsiteltävänä olevalla lakiesityksellä pyritään rakennerahastojen hallinnointia yksinkertaistamaan ja tehostamaan. Nähdäkseni käsiteltävänä oleva esitys on kohtuullisen hyvä kompromissi. Tosin kovin suuria muutoksia nykyiseen käytäntöön ei tule tapahtumaan. Voidaan kysyä, pitäisikö vielä radikaalimmin päätäntää siirtää maakuntien suuntaan. Etelä-Pohjanmaan naapurimaakunta Pohjanmaan liittohan on esittänyt, että Pohjanmaa pääsisi kokeilualueeksi, että annettaisiin koko potti sinne, ja liitto voisi täysin itsenäisesti siellä tämän rahojen käytön ohjata. No, näin pitkälle ei tässä lakiesityksessä vielä ole menty.

Valmistelu ei ole ollut mikään kovin helppo työ. Kuten monessa puheenvuorossa on todettu, lakiesitys on kompromissi. Kitkaa on edelleen ollut siinä, että ministeriöt ovat pyrkineet valvomaan omaa etuaan eikä päätösvaltaa mielellään haluta antaa maakuntaan, vaikka Euroopan unionin hengessä maakuntien pitäisi entistä itsenäisemmin päättää omista asioistaan.

Myöskään maakunnan liiton roolista ei tunnu vallitsevan aivan kiistatonta yksimielisyyttä. Niin kuin täällä todettiin, aina silloin tällöin on nähtävissä, että maakuntapuolue ja te-keskuspuolue vääntävät kättä. Ymmärtääkseni tämä lakiesitys kuitenkin melko selkeästi rajaa tehtäväjaon niin, että maakunnan liitto yhteistyöryhmän avulla, jonka se nimeää, päättää, mitä maakunnassa tehdään, ja te-keskus sitten ohjaa siihen rahoituksen.

Laissa määritellään nyt selkeästi maakunnallisen yhteistyöryhmän rooli. Maakunnan liitto sen nimeää ja asettaa puheenjohtajan. Meillä on maakuntajohtaja ollut puheenjohtajana, mutta nyt on tämän lain mukaan mahdollista, että puheenjohtajana olisi myös luottamushenkilö. Se saattaisi olla aivan hyväkin. Yhteistyöryhmä voi asettaa jaostoja. Olen samaa mieltä kuin ed. Kallio, että on turhan tarkkaan laissa määrätty puheenjohtajista. Te-keskus voisi jaostojen puheenjohtajat nimetä. Kysymys herää siitä, että te-keskuksen johtajan asema tässä jää aika lailla epäselväksi. Häntä ei juuri mainita lakitekstissä.

Valiokunnassa olisi vielä tarkemmin mietittävä 20 §:n sitä kohtaa, jossa todetaan, että yhteistyöryhmä hyväksyy itselleen työjärjestyksen. Täällä tuntuu siitä vallitsevan aivan hyvä yksi-

mielisyys. Kyllä työjärjestyksen voisi vahvistaa maakuntahallitus, joka yhteistyöryhmänkin nimeää. Se vahvistaisi maakuntaliiton päätäntävaltaa. Ainakin tätä kohtaa on valiokunnassa vielä tarkemmin viilattava ja kun asiantuntijoita kuullaan, sitten uudelleen harkittava.

Edellä todettiin yhteistyöryhmän kuluista. Laissa ei ole otettu kantaa siihen, kuka maksaa kulut. Olen samaa mieltä kuin ed. Turtiainen, että maakunnan liitto olisi maksaja. Sekin osaltaan korostaisi liiton roolia, että maksaminen tapahtuisi liiton kautta. Yhteistyöryhmän puoltava lausunto ei sido rahoittajatahoa. Rahoittajalle, valtion viranomaiselle, jää kuitenkin veto-oikeus. Aika näyttää, minkä verran sitä käytetään. Toisin päin se kyllä sitoo: rahoittaja ei voi muihin kohteisiin rahaa ohjata kuin niihin, joita yhteistyöryhmä puoltaa.

Yhteistyöasiakirjan merkityksestä valtion seuraavan vuoden talousarvion laadinnassa olen samaa mieltä kuin on edellä esitetty, että näin tulisi olla. Samoin ed. Kallion heti ensimmäisessä puheenvuorossa esille ottamat pääasiallisesti kuntien rahoittamat hankkeet pitäisi maakunnan liiton pystyä päättämään. Nythän on ollut aika omituista byrokratiaa siinä, että jos liitto on voinut saada 15 prosenttia EU-rahaa eikä kansallista rahaa ole ollenkaan, niin 85 prosenttia on tullut kunnasta, sanotaan, kunnalliseen hankkeeseen, ja kuitenkin valtion viranomainen on voinut sitä jarruttaa, vaikka tavallaan budjetista ei ole markkaakaan hankkeeseen osoitettu. Tällaiset ongelmat pitää pystyä poistamaan. Tämä on mitä selkein esimerkki siitä, että tällaisen asian voisi maakunnan liitto päättää ja päätäntävalta voisi olla maakuntatasolla.

Arvoisa puhemies! Kyseessä on hyvin tärkeä lakiesitys aluekehityksen kannalta. Rakennerahojen onnistuneella jaolla osaltaan saatetaan pystyä vastaamaan menossa olevaan rajuun muuttoliikkeeseen. Silti se ei suinkaan aluepoliittisena keinona yksin riitä, mutta on yksi tärkeä osatekijä. Tarvitaan varmaan vielä paljon kovempia lääkkeitä muuttoliikkeen hillitsemiseksi. Muista Pohjoismaistakin voidaan ottaa mallia siinä, että riittävän hyviä porkkanoita annetaan, jotta nuoret, vastavalmistuneet ihmiset sekä yritykset voivat maakuntiin sijoittua.

[9] **Markku Markkula /kok:** Arvoisa puhemies! Lakiehdotuksen mukaan lakia sovelletaan, jos sen lyhyesti sanoo, ohjelmien toimeenpanoon, hallinnointiin, valvontaan ja tarkastukseen. Kysyn: mihin lakitasolta ovat unohtuneet tulosten arviointi sekä tulosten avoin ja tehokas levitys?

Ed. Ravi kysyi puheenvuorossaan, mihin lailla halutaan vaikuttaa, ja hän itse, aivan oikein, vastasi, että alueelliseen vaikuttavuuteen. Nyt kun on kyse hallinnointia koskevasta laista, niin jos tämä olisi modernin, tehokkaan tulosajattelun ja vuorovaikutuksen näkökulmasta hyvin laadittu, kyllä tässä hyvin keskeisenä olisi nostettu esille tulosten arviointi ja levitys. Vaikuttavuus todella syntyy vasta levityksen tuloksena, levityksen, jonka kohteena ovat ne tahot, jotka tuloksia voivat hyödyntää.

Lain käsittelyn yhteydessä on todella syytä muistaa, että kyse on julkisilla varoilla, verotuksella, kerätyn rahoituksen jakamisesta erilaisiin kehityshankkeisiin. Useasti nimenomaan kehityshankkeet vaativat vielä aika paljon kypsyttelyä, jotta tulokset todella vaikuttavat. Tällöin avoin vuorovaikutus ja pohdiskeleva, keskusteleva tulosten levitys on hyvinkin keskeinen.

Lakiehdotuksen 36 § puhuu hienosti ohjelmien seurannan tietojärjestelmistä todeten, että seurantarekisteriin otetaan tietoja, jotka ovat tarpeen asianomaisen ohjelman hankevalmistelun, päätöksenteon, rahoituksen ja tulosten seurannan kannalta. Tästäkin uupuu selkeästi se tulos, joka hankkeella on todella aikaan saatu ja mitä projektin prosessimaisesta tekemisestä on todella opittu, mitä tekijät ovat oppineet ja mitä hyötyä muut ovat tästä saaneet. Tämän tyyppisten tietojen sisällyttäminen avoimiin rekistereihin, jotka olisivat tietojärjestelmässä, tämän hetken tekniikalla web-pohjaisesti todella kaikkien halukkaiden saatavissa, saisi myös näistä rakennerahasto-ohjelmien avulla toteutettavista hankkeista todella paljon tulosta aikaiseksi.

Ehkä palaan vielä hieman myöhemmin levitykseen. Itse hallinnosta ja tekniikasta, jolla se on lakiehdotukseen kirjattu, totean, että on tietenkin tärkeää, että uuden lainsäädännön avulla yritetään parantaa nykyistä rahastohallinnointia sekä alue- että keskustasolla. Nykytila ja kokemukset osoittavat, että hallinto on aivan liian kankea, aivan liian, sanoisinko selkeästi, hallintokeskeinen, byrokraattinen, ja sitä kautta tulosten aikaan saamiseen ei luoda riittävän hyviä edellytyksiä.

Uuden lain tehtävänä tulisi olla monimutkaisen hallinnoinnin selkeyttäminen, asiakaslähtöisyyden vahvistaminen hankepäätöksissä sekä sellaisen aluehallintojärjestelmän luominen, jos-

sa eri asianosaiset asiantuntijatahot, myös rahoittajatahot ja muun muassa palkansaajajärjestöt toteuttajina osallistuisivat tasavertaisina osapuolina päätöksentekoon.

Lakiluonnoksen esitykset keskushallinnon tehtävien ja vastuiden selkiyttämiseksi ovat jääneet valitettavan vähäisiksi. Toivonkin, että hallintovaliokunta tätä käsitellessään omassa työssään todella paneutuu myös tähän osaan.

Hyvänä pidän sitä, että hallintomallista säädetään lailla. Näin muun muassa tämä jo useissa puheenvuoroissa esillä ollut yhteistyöryhmien perustaminen ja niiden asema vahvistuvat. Lakiesityksen mukaan maakunnan liitto toimisi vastuullisena toimeenpanoviranomaisena, jonka yhteyteen muodostetaan tämä maakunnan yhteistyöryhmä toteuttamaan ja toimeenpanemaan lakiesityksen mukaisia tehtäviä.

Mielenkiintoista on ollut kuulla, että täällä eräissä nimenomaan opposition kansanedustajien puheissa on kritisoitu tätä velvoitetta keskustella eri osapuolten kanssa, kun puheenjohtajaa maakuntaliiton hallitus nimeää. Onkohan niin, että näissä puheenvuoroissa, kriittisissä arvioissa, on jonkinlainen poliittinen koira haudattuna, koska kyllä avoimeen keskusteluun myös valmistelun yhteydessä pitää kaikilla olla luonteva halu ja tahto?

Vielä tästä tuloksekkuudesta muutama näkemys. Tämä tiedon ja osaamisen merkitys on viime vuosina jatkuvasti korostunut hyvinvoinnin ja yhteiskunnan eri toimintojen keskeisenä tekijänä. Eri maissa ja myös Suomen sisällä eri alueilla on selkeästi ryhdytty vahvistamaan tutkimuksen, koulutuksen ja yleensä uuden tiedon siirron hyödyntämistä, eli todella tulokset ja se tieto leviäisivät ja ne olisivat eri tahojen käytettävissä. Suomessa nimenomaan uuden tiedon tuottaminen ja levitys ja täten tulosten omaksuminen on nostettu selkeästi menestymisen perustaksi. Tätä tukee myös kansallinen innovaatiojärjestelmä, todella sellainen hajautettu toiminta, johon myös nämä rakennerahasto-ohjelmat selkeästi tuovat oman vankan lisäarvonsa erityisesti niissä tapauksissa, joissa hankkeet kehittävät olemassa olevaa, vallitsevaa, sanoisinko eräänlaista arjen käytäntöä eri tahojen yhteistyönä.

Hyödyntäminen on tullut entistä ajankohtaisemmaksi kaikessa yhteiskunnallisessa kehittämistyössä toimintojen monimutkaistuessa ja kehittämistyön painopisteen siirtyessä entistä enemmän määrällisestä kehittämisestä tuottavuuden ja kohdistavuuden kautta tapahtuvaan laadulliseen kehittämiseen. Näen laadullisen kehittämisen itse nimenomaan sellaisena, että tähän myös tässä hallinnointitason laissa olisi selkeästi pitänyt nyt jo puuttua ja nostaa se keskeiseksi linjaukseksi ja vaatimukseksi.

Viime vuosien aikana rakennerahasto-ohjelmien projektityöskentelystä on tullut varsin keskeinen osa useiden hallintoviranomaisten sekä oppilaitosten, siis yleensä eri koulutuslaitosten, yritysten ja järjestöjen toimintaan. Projektien tulokset ovat kuitenkin usein jääneet vain projektiryhmän ja asianosaisten, aika suppean henkilömäärän ja organisaatiomäärän käyttöön. Suomessa ja myös muissa EU-maissa keskeinen kysymys onkin nyt, miten myös rakennerahasto-ohjelmissa ja yleensä EU:n rahoittamissa koulutus- ja tutkimushankkeissa sekä erilaisissa kehittämishankkeissa projektien tuloksia ja kokemuksia saadaan hyödynnettyä mahdollisimman laajasti.

Arvoisa puhemies! Uskon, että valiokunta ottaa tosissaan tämän esittämäni linjauksen, eli tuloksien levitys ja tuloksekkuuden arviointi tulisi sisällyttää olennaiseksi osaksi tätä hallinnointilakia.

[10] **Jyrki Katainen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Tämä lakiesitys on mielestäni kohtuullisen hyvä. Niin kuin täällä on tullut moneen kertaan mainittua, se on ikään kuin kompromissien kompromissi, mutta se kuitenkin aika hyvin noudattelee sitä linjaa, mitä Aloha-työryhmä aikoinaan mietinnössään esitti. Sen työryhmän työtä on syytä arvostaa ja kunnioittaa myös hallintovaliokunnan käsittelyssä. Tietysti eduskunta voi tehdä päätöksiä ja muuttaa työryhmien näkemyksiä mihin suuntaan haluaa, mutta siinä ovat kuitenkin varsin laajat piirit ja intressiryhmät olleet edustettuina, ja siinä mielessä sitä näkemystä voidaan pitää varmaankin yhteistyöhakuisena ja myös tuloksekkaana, jahka laki saadaan hyväksyttyä.

Muutamia huomioita tähän esitykseen haluaisin tuoda esille. Kun eduskunta ja valiokunta käsittelevät tätä lakiesitystä, niin olisi kyllä erinomaisen hyvä saada samaan aikaan asetus siihen rinnalle, koska asetuksessa määritellään muun muassa Myrin tehtäviä hyvinkin yksityiskohtaisesti samoin kuin päivämäärät, milloin varat siirretään maakuntiin. Ilman tätä asetusta on hieman hankala nähdä kokonaisuutta ja tehdä kokonai-

suudesta ratkaisuja. Tämä olisi ensiarvoisen tärkeää.

Toinen pienehkö huomio koskee sitä, mikä lakiesityksessä on tästä Myrin sihteeristöstä: Siinä määritellään hyvinkin tarkkaan ammattinimikkeittäin sihteeristö, ja minusta tämä ei ole kauhean tarkoituksenmukaista nykyaikaisessa lainsäädännössä, kun organisaatiot muuttuvat. Varmasti olisi aiheellisempaa tämä kohta poistaa ja todeta, että siellä on tietyt toimihenkilöt, joilla on kompetenssi hoitaa sihteerin tehtävää sekä substanssiosaamista että muuta.

Mitä tulee Myrin kokoonpanoon, minusta esitys on varsin hyvä. Se on tasapainoinen ja siinä on otettu huomioon niin demokraattisesti valitut poliittiset intressit kuin muitten osapuolten eri intressit. Tämä on myös Alohan mukainen ja minusta tätä tasapainoa kyllä kannattaa arvostaa valiokunnankin käsittelyn yhteydessä. Tämä ehdotus, mikä lakiesitykseen on kirjoitettu, on varsin yhteistyöhakuinen ja siinä haetaan asiantuntemusta sekä poliittista ja substanssiosaamista varsinaisen valmistelun pohjaksi.

Tässä voitaisiin pohtia sitä, mikä on kuntien edustajien rooli tai keitä kuntien edustajat ovat. Semmoisia esityksiä on heitelty ilmaan, että kuntien edustajat olisivat nimenomaan luottamushenkilöitä, eivät viranhaltijoita, ja että jopa tämmöistä kirjoittamatonta sääntöä maakunnissa voitaisiin harkita, että niin sanotut kärkipoliitikot, ovat he sitten kansanedustajia, valtuustojen puheenjohtajia tai hallituksien puheenjohtajia, olisivat ne, jotka edustaisivat kuntia, eivät kuntien viranhaltijat.

Ed. Vehviläinen hämmästeli konsultaatiota, mikä maakuntaliiton hallituksen on tehtävä silloin, kun Myrin puheenjohtajaa valitaan. Minusta tämä on varsin luonnollista. Eiköhän näin tänä päivänä pidä toimia ilman, että sitä varsinaisesti lakiin kirjoitetaan? Kaikesta huolimatta maakuntaliiton hallitus sen päätöksen tekee ja minusta on varsin hyvä periaate, että konsultoidaan ja katsotaan, minkälaista osaajaa siihen puheenjohtajaksi tarvittaisiin.

Tämä lakiesitys mahdollistaa muun muassa oppilaitosten, yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tulemisen mukaan Myriin. Tämä on erittäin hyvä asia, mutta samaan aikaan pitää myös muistaa jääviyskysymykset. Monesti oppilaitokset ovat hyvin keskeisiä hankkeiden valmistelijoita ja niitä osapuolia, jotka hankkeissa ovat mukana. Jääviyskysymys pitää huomioida tässä.

Eräs toinen näkökulma liittyy oikeastaan rahastojen hallinnointiin. Tässähän sosiaalirahaston hallinnointivastuu on annettu työministeriölle. Henkilökohtaisesti tämä oli pieni pettymys. Olisin toivonut, että opetusministeriössä olisi tätä asiaa hallinnoitu, mutta näin tätä nyt esitetään ja toivon mukaan opetusministeriön ja työministeriön yhteistyö tässä kysymyksessä on saumatonta ja ne pääsevät normaaliin yhteistyömenettelyyn myös rahojen suuntaamisessa. Kuluvan ohjelmakauden aikana sosiaalirahaston rahoja silloinkin, kun on ollut tarkoitus panostaa niitä koulutukseen, on hyvin monessa tapauksessa mennyt nimenomaan pitkäaikaistyöttömien koulutukseen. Se on äärettömän tärkeä ja tarpeellinen koulutuksen sarka, mutta nyt puhutaan nimenomaan kehityspanoksista. Aluerahat eivät ole tukea. Ne eivät ole aluetukea vaan ne ovat kehityspanoksia. Tällöin täytyy miettiä sitä, millä konsteilla, minkälaisilla suuntauksilla esimerkiksi koulutuksessa pystyttäisiin saamaan parhaita kehitystuloksia aikaan. Kyllä uskon niin, että tulevalla ohjelmakaudella koulutukseen suunnattavia Esr-rahoja pitää entistä enemmän ohjata uutta luoviin koulutushankkeisiin, ei niinkään pelkästään pitkäaikaistyöttömien koulutukseen. Ed. Markkula puheenvuorossaan totesi nimenomaan tutkimuksen ja koulutuksen merkityksestä maakunnissa, ja pystyn allekirjoittamaan hänen kaikki nämä ajatuksensa.

[11] **Ismo Seivästö /skl:** Arvoisa puhemies! Lakiesityksellä pyritään EU:lta Suomeen tulevien rakennerahojen ja kotimaisen panostuksen tehokkaaseen koordinointiin niin hallinnon kuin tuloksenkin kannalta. Niin EU:lta tulevat varat kuin kotimainenkin panostus ovat verovaroilla kerättyjä eli kansalaisilta veroilla otettuja rahoja.

Tämän esityksen johdannossa viitataan valvontaan. Suomessa valvonta ja tarkastus onkin pääosin hoidettu erittäin hyvin. Mutta sen sijaan hyvin huolestuttava on se totuus, että julkisuuteen tulleista tiedoista päätellen EU-tuista viime vuonna yli 25 miljardia markkaa on kateissa jossakin eikä komissio tarkoin tiedä, missä ne ovat. Kun Suomessa valvotaan ja pidetään hyvää huolta, niin Suomen tulee kyllä edellyttää, että muutkin EU-maat pitävät yhtä hyvää huolta yhteisistä varoista kuin Suomi pitää.

[12] **Kyösti Karjula /kesk :** Arvoisa rouva puhemies! Esillä oleva lakiesitys rakennerahastojen

rahasto-ohjelmien kansallisesta hallinnoinnista käsittelee hyvin merkittävää kokonaisuutta. Nimittäin se, millä tavalla tulevien seitsemän vuoden aikana rakennerahastovarat hyödynnetään meidän alueittemme kehittämisessä, on erittäin merkityksellinen asia, ja haluaisin puuttua puheenvuorossani ihan muutamaan näkökohtaan, joita on vähemmän tarkasteltu edellä käytetyissä puheenvuoroissa. Nimittäin kun tämä lakiesitys lähtee nyt hallinnon ja hallinnoinnin hoitamisesta, minusta ei ehkä sittenkään ole riittävästi sisäänrakennettu sitä otetta, että rakennerahastojen ensisijainen tehtävä on todella kehittämistyön tukeminen ja kehittämisvastuun selkeyttäminen.

On kysymys nimenomaan uuden luonnin tehtävistä. Minusta tämä on se näkökulma, joka kaikkineen jää edelleen jossain määrin hämäräksi. Nimittäin tämä hallinto, joka on lähtökohtaisesti jo jakautunut edelleen useaan sektoriin valtionhallinnon sisällä ja hajautuu ja pirstaloituu sitten maakunnan yhteistyöryhmänkin käytännön toiminnan sisällä, johtaa hyvin monenlaiseen mahdollisuuteen byrokraattisen pallottelun osalta. Haluan vahvasti tuoda esiin sen merkittävimmän huolenaiheen, että edelleen näistä rakennerahastoasioista tulee enemmän hallinnointia kuin vahvasti kehittämistyön osaamista ja osaamiskertymää vahvistava prosessi.

Tämä on asia, jonka haluan vahvasti tuoda esille, ja tämä osittain liittyy nyt myös maakunnan yhteistyöryhmän kokoamiseen. Kun olen kuunnellut puheita, niin tästä vallitsee kohtuullinen yksimielisyys. Minä kyllä joudun kysymään sitä, onko tämän yhteistyöryhmän kokoamisessa lähdetty siitä, että saadaan maakunnan parhaat kehittämisvoimavarat kasaan. Onko itseisarvo, että esimerkiksi etujärjestöjen roolin pitää olla mukana tämän tyyppisessä yhteistyöryhmässä? Eikö olisi ollut jopa tarkoituksenmukaisempaa, että tälle tontille olisi luotu lähtökohta, jolla jokaisen maakunnan kehittämisryhmän sisälle tulevat parhaat mahdolliset kehittämistyön asiantuntijat, jotka ovat tässä koordinaatiossa mukana?

Tämä mielestäni on yksi esityksen heikkous. Tietyllä tavalla on pyritty nyt yhteensovittamaan maakuntaliittojen, te-keskusten ja etujärjestöjen intressejä tavalla, joka pahimmillaan puurouttaa sitä kehittämisdynamiikkaa, josta meidän pitäisi kantaa nyt suurinta huolta. Millä tavalla todella saadaan aikaan sellaista prosessia, osaamiskertymää, että syntyy uutta työtä, syntyy uusia toiminnan mahdollisuuksia?

Olennaista toki on se, että peruspäätösvalta on maakunnassa paikallisella tasolla, mutta, arvoisa puhemies, minusta tähänkin liittyen on tiettyä epäselvyyttä hallinnoinnin osalta, millä tavalla todella maakunnallisten liittojen kehittämisvastuu säilyy aitona. Onko tämä maakunnan yhteistyöryhmä sitten se elin, joka säilyttää vastuullisen näkökulman eri seutukuntien, kuntien ja siis koko alueen kehittämisen kannalta?

Sitten haluan ottaa oikeastaan pariin periaatteelliseen asiaan vielä kantaa. Nimittäin koko tämän rakennerahastokauden toimivuuden kannalta minusta valmisteluvaiheessa on jäänyt aivan liian vähälle huomiolle se, miten hoidetaan projektien käynnistymisen ja lopetuksen rahoitus. Meiltä puuttuu niin sanottu siltarahoitus kokonaan tästä hanketoiminnasta.

Toivon, että tämän lain käsittelyn yhteydessä jokin vastuuministeriö, joko kauppa- ja teollisuusministeriö taikka sisäasiainministeriö, käynnistää välittömästi työn, jolla ratkaistaan tämä siltarahoitusongelma. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että kun nyt rakennerahastohankkeita käynnistyy huomattavasti enemmän kuin on nykyisellä rakennerahastokaudella käynnistynyt, niin millä tavalla säilytetään likviditeetti näissä projekteissa, joiden hallinnointi on monta kertaa sellaisilla tahoilla, joilla ei ole riittävää omarahoitusosuutta käytettävissä.

Tämä on erittäin merkittävä kysymys, jota ei ole otettu riittävästi huomioon. Minusta se olisi jollakin tavalla pitänyt huomioida tässä kyseisessä lakiesityksessä. Aivan samalla tavalla tähän liittyy kaiken kaikkiaan sekä kansallisen rahoituksen että EU-rahoituksen ja myös omarahoituksen yhteensovitus. Tähän kysymykseen toki on jo useammassa puheenvuorossa puututtu.

Sitten, arvoisa puhemies, viimeisenä asiana, joka pitäisi ottaa huomioon nyt seuraavan rakennerahastokauden alueellisessa kehittämistyössä. Ed. Markkula osittain viittasi tähän asiaan, että meillä on käytettävissä maailman paras sähköinen infrastruktuuri. Tällä hetkellä kehittämistyön osaamiskertymän rakentamisessa tätä sähköistä infrastruktuuria ei hyödynnetä juuri millään tavalla. Jokainen maakunta operoi omana kokonaisuutenaan, melkein jokainen kunta ja seutukunta omana kokonaisuutenaan. Mitä merkitsee se, että tämän rakennerahastotoiminnan ja hallinnoinnin, mutta ennen kaikkea kehittämis-

työn osaamiskertymän vahvistamiseksi rakennetaan maakunnalliset ja seudulliset kehittämistyön ikkunat, joiden kautta verkostoidaan sähköisesti valtakunnallisesti tämä kehittämistyö, sen seuranta, projektien tuloksellisuuden arviointi, eri kehittämishankkeiden yhteistyömahdollisuudet? Nimittäin uuden vuosituhannen avautuessa kehittämistyö, jota tehdään näillä rakennerahaston varoilla, ei enää saa jäädä piirikunnalliseksi näpertelyksi, vaan nyt eri alueiden, eri maakuntien ja myös Euroopan sisällä tapahtuva alueiden välisen yhteistyön pitää vahvistua ja ottaa huomioon ne käytettävissä olevat mahdollisuudet, jotka meillä tällä hetkellä on olemassa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

---

[13] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa puhemies! Me suomalaiset olemme hallinnon mestareita ja ennen kaikkea EU-asioissa me olemme myös vahtimisen mestareita. Näin voi todeta. Todella mallioppilaita kaikissa asioissa, ja sen on tämä mennyt kausi, jota rakennerahastokautta kohta lopuillaan eletään, opettanut. Kyllä minä uskon, että tästä laista tulee sillä tavalla hyvä, kun valiokunta tämän käsittelee ja tarkistaa kaikkien nippelien kohdalla, että kyllä meillä hallinto toimii.

Pyysin oikeastaan puheenvuoron ed. Karjulan ajatuksen johdosta, kun hän totesi, että minkä takia tässä pitää työmarkkinajärjestöjen edustajien olla mukana. EU-systeemihän on muuten semmoista, että siellä korostetaan aina kumppanuutta. Sitä, että pitää olla eri tahot mukana. Minusta ammattiyhdistysliike ja työmarkkinajärjestöt, kaikki osapuolet siellä maakunnissa ja koko suomalaisessa yhteiskunnassa ovat samanlaisia tai pitäisi olla samanlaisia yhteiskunnan rakentajia. Niillä on omat näköalat asioista. Ja kun katsotaan suomalaista yhteiskuntaa kokonaisuutena, niin yhteisvastuullisesti tämä maa on rakennettu kaikkien työllä ja kunnioittaen niitä periaatteita, mitkä niillä ihmisillä ja ihmisryhmillä on, kuuluvatpa he sitten yrittäjiin, työntekijöihin tai toimihenkilöihin tai mihin hyvänsä lohkoon. Kaikki ovat yhdessä olleet tätä maata rakentamassa. Sen takia minusta tässä yhteistyöryhmän kokoonpanossa ja näiden rahastojen hallinnoinnissa on tärkeätä, että siellä on kaikki tahot mukana omine näköaloineen, omine mielikuvineen ja visioineen, miten tätä maata pitää kehittää. He eivät ole jarrumiehiä vaan he ovat yhdessä rakentamassa. Näin toivon ainakin. Sen takia minä näen tämän yhteistyöryhmän kokoonpanon siinä mielessä hyvänä, että siinä ei ole syrjäytetty mitään osapuolta.

Jos ne näköalat toteutuisivat, joita ed. Karjula esitti semmoisena supistettuna mallina, että siinä mahdollisesti pitäisi olla hänen kuvitelmansa mukaan pelkästään yrittäjien edustajat ja tietysti joitakin isoja virkamiehiä, jonkunhan siellä pitää olla aina mukana, niin kovin olisi kapea-alaista. Siinä eivät välttämättä ne edut ja inhimilliset näkökohdat tulisi otetuiksi huomioon niin kuin nyt uskon otettavan.

Tärkeintä koko EU:n rakennerahastovarojen käytössä on se, millä tavalla ne kehittämispanokset voidaan mahdollisimman hyvin kohdentaa, miten semmoisia uusia hankkeita saadaan aikaan, joilla luodaan uutta työtä. Kaikkea ei tietenkään saada niin, että niistä syntyisi pysyviä työpaikkoja. Jo tällä menneellä kaudella on osoitettavissa, että jos katsotaan vaikka maaseudun kehittämistä, sieltä löytyy semmoisia uusia asioita, jotka pitkässä pelissä muodostavat uusia työpaikkoja ja uusia mahdollisuuksia ja synnyttävät elämisen tahtoa tuolla kylissä.

Mutta mennyt kausi on myös opettanut, jotta muun muassa Esr:n rahojen osalta siellä toista miljardia jäi käyttämättä. Tässä voi kysyä, onko meidän vahtisysteemimme, tämmöinen ahdasmielinen viranomaisbyrokratia, ollut esteenä siinä, jotta semmoiset hyvät hankkeet on käännytetty pois, että tämä ei ole riittävän hyvä hanke, vai onko puuttunut neuvontaa ja sitä herkkämielisyyttä. Ehkä on todettu, että tehkää tähän tämmöinen muutos, viedään läpi tämä näin hienosti, eli yhdessä viranomaistahon ja sen toimijan kanssa olisi sovittu tästä asiasta, jolloin olisi saatu mahdollisesti EU:lta niitä rahoja pois, mitkä jäsenmaksuina sinne on maksettu. On nolo homma, että me emme ole osanneet käyttää niitä hyödyksi, koska Esr:n rahat olisivat olleet Suomelle tarkoitetut semmoiseen käyttöön, jolla olisi rakennettu hyvin monia asioita sosiaalipuolella ja monen muun asian osalta samoin kuin monet muutkin näistä hankkeista, joilla olisi luotu semmoista parempaa yhteiskuntaa. Olisi kohotettu henkistä ja taloudellista hyvinvointia ja osaamisen tasoa.

Nyt toivoisin, että kun tämä uusi kausi alkaa ja tämä hallintomalli, mikä tässä onkin, niin nämä tahot erityisesti korostaisivat niitä asioita ja osaisivat poimia ne oikeat asiat, joiden avulla kuuden vuoden päästä, vai seitsemän vuottako tässä nyt on vielä aikaa, me voisimme sitten todeta, että suomalainen yhteiskunta on hyödyntänyt nämä rahat oikein, ei pelkästään konsulttien palkkioina, vaan niistä on syntynyt oikeata toimintaa.

Siinä mielessä en lähde yksittäistä nippeliä täältä poimimaan. Täällä on varmasti niitäkin asioita, mitä ed. Vehviläinen totesi tuossa ihan hyvin valmistellussa puheenvuorossaan, jossa todettiin, miten jotain valitaan. Niin kuin alussa totesin, kyllä ne nippelitekniikat ollaan aina hallittu ja tullaan hallitsemaan.

[14] **Matti Kangas /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Karjula arvosteli täällä, että etujärjestöjä ei pitäisi ottaa mukaan näihin yhteistyöryhmiin. Minun mielestäni näin ei pidä menetellä. Niiden pitää olla siellä mukana, ainakin niiden SAK:laisessa ammattiyhdistysliikkeessä, joilla on edusmiehiä siellä. Niinkin voi sanoa, että kaikkihan ovat niin työpaikkojensa, yritystensä erilaisissa johtoelimissä olleet mukana ja vieneet sekä yrityksiä että työpaikkoja eteenpäin ja omaavat melkoisen kokemuksen ja arvovallan ja voivat näin tuoda näihin yhteistyöryhmiin sitä kokemusta, jota sieltä puuttuu. Ellen nyt väärin muista, niin viime vuonna yli 1,5 miljardia jäi EU-rahoja käyttämättä, kun ei osattu niitä hakea eikä täällä sellaisia hankkeita pistää liikkeelle, joten kaikki aivot tässä pitää ottaa käyttöön.

Toinen varapuhemies: Huomautan siitä, että tämä ei ollut vastauspuheenvuoro. Vastauspuheenvuoro täytyy pitää ajallaan, äsken olisi vastauspuheenvuoro voitu pitää vain ed. E. Lahtelan puheenvuoroon, ei enää varhaisempiin. Eli puheenvuoron aikana tai välittömästi sen päätyttyä on pyydettävä vastauspuheenvuoro siihen puheenvuoroon, johon halutaan vastauspuheenvuoro pitää.

[15] **Markku Markkula /kok:** Arvoisa puhemies! Ed. Karjula otti puheenvuorossaan esille kaksi sellaista asiakokonaisuutta ja esitti oikeastaan kaksi sellaista oivallusta, joista muut kansaedustajat eivät ole tässä lähetekeskustelussa puhuneet, ja nyt haluankin kommentoida näitä. Ensinnäkin ed. Karjulan esille ottama siltarahoitus projektien alkuun ja loppuun, niin sehän todella merkitsisi sitä, että projektin ideointivaiheeseen todella panostettaisiin riittävästi, jopa pakotettaisiin hankkimaan jo saatavilla oleva tieto projektin suunnittelun kautta koko projektin ajaksi käyttöön, tieto, jota valtavasti ja varmasti paljon on olemassa, ja näin ei tarvitse aina keksiä pyörää uudestaan. Toinen osa sitä ed. Karjulan niin sanottua siltarahoitusta oli se, että projektin loppuun taas vastaavasti panostettaisiin, ja tämä taas olisi juuri sitä, mihin omassa puheenvuorossani korostetusti viittasin, eli tulosten levitystä. Meillä on samanaikaisesti niin Suomen eri osissa kuin muuallakin EU-maissa meneillään varmasti jokaisen aihealueen osalta paljon päällekkäistä kehitystyötä, ja tällaisella levityksellä ja yhteistyöllä tulosten hyödyntämisessä saataisiin pitkäkestoisuutta, vaikuttavuutta huomattavasti varmasti lisättyä.

Ed. Karjulan toinen oivallus sitten oli tämä, että hän pelkäsi, että yhteistyöryhmän kokoonpano rajataan tällä lailla sellaiseksi, että se ei kykenisi toimimaan kehityksen moottorina, joka todella synnyttää tuloksia. En usko näin käyvän vaan uskon, että nimenomaan näihin yhteistyöryhmiin valitaan henkilöitä, jotka aktiivisesti haluavat saada tuloksia, joilla on levittämisen velvoite luontevasti suonissaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja maa- ja metsätalousvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

14) Hallituksen esitys kiinnitysluottopankkilaiksi ja laiksi luottolaitostoiminnasta annetun lain 97 c §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 141/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

15) Hallituksen esitys laiksi eräiden kirkollisten kiinteistöjen luovuttamisesta Suomen evankelis-luterilaiselle kirkolle, Suomen ortodoksiselle kirkkokunnalle sekä näiden seurakunnille

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 142/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

16) Hallituksen esitys laiksi työntekijäin eläkelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 143/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

17) Hallituksen esitys laiksi maatalousyrittäjien työterveyshuollon eräiden kustannusten korvaamisesta valtion varoista annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 144/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

---

11) Hallituksen esitys laiksi Suomen Teollisuussijoitus Oy -nimisestä valtionyhtiöstä

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 132/1999 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin talousvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Matti Kangas /vas:** Arvoisa puhemies! Lakialoite on aivan oikean suuntainen ja vie näitä asioita eteenpäin. Lakialoitteen sisältö-osassa todetaan, että yhtiön toiminnalle asetettaisiin liiketaloudellinen kannattavuustavoite; erityisesti laatutilavaiheissa, kuten siemen- ja käynnistysvaiheen rahoitussijoituksissa sekä suorissa pitkäaikaisissa riskisijoituksissa, hyväksytään kuitenkin tavanomaisempi ja alhaisempi tuotto-odotus ja suurempi riski. Tämä on aivan hyvä asia, koska nyt kumminkaan markkinavoimat eivät tahdo lähteä tällaisiin riskisijoituksiin mukaan. Tämä voi olla erinomaista silloin ja hyvä aloite, kun on kyse kehitysalueesta ja Itä- ja Pohjois-Suomen yrityksistä. Tälle aloitteelle toivoisi menestystä.

[2] **Markku Markkula /kok:** Arvoisa puhemies! Lakiesityksen perustelujen yhden osan mukaan Teollisuussijoitus Oy:stä ja panostuksesta, joka sinne jo aikaisemmin on sijoitettu ja edelleen on tarkoitus lisää kohdentaa, haettaisiin nimenomaan uutta moottoria uusille alkaville yrityksille ja täten synnytettäisiin Suomeen sellaista pienyritystoimintaa, joka varsin nopeasti voisi edetä jopa mittavalla vientitoiminnalla, niin osaamisen, palvelujen kuin tuotteiden vientitoiminnalla, kansainvälisille markkinoille.

En kuitenkaan usko, että Teollisuussijoitus näillä rakenteilla, jotka sen toimintaan nyt on tässä ehdotuksessa sisään kirjoitettu, kykenee muodostumaan tällaiseksi nimenomaan alkuvaiheen, siemenvaiheen, instrumentiksi, jota me kiistatta Suomessa tarvitsisimme. Meillähän on erityisesti Teknologian kehittämiskeskuksen, Tekesin, kautta jo liki 15 vuoden aikana synnytetty sellaista mittavaa tutkimus- ja tuotekehitystoimintaa, jonka tulokset todella näkyvät vientitoiminnassamme jo tänä päivänä, mutta Tekesin niin sanotusta kylvöstä, idean siemenistä ja hyvästä osaamisen levittämisestä ja osaamisen synnyttämisestä, jää merkittävä osa hyödyntämättä, koska Suomessa ei ole kyetty hoitamaan todella tällaista riskipitoista siemen-, alkuvaiheen rahoitusta. Valtion rahaa tarvittaisiin tähän käynnistysvaiheeseen suuruusluokaltaan mielestäni ainakin miljardi markkaa joka vuosi seuraavien noin 10 vuoden ajan. Yritysten ja yksityisen sektorin rahoitus tulisi luontevasti näihin sitten myöhemmin. Nimenomaan käynnistysvaihe vaatii panostusta, jotta nopeasti kyetään menemään kansainvälisille markkinoille.

Muutama päivä sitten Otaniemen Innopolissa järjestetyssä tilaisuudessa vertailtiin muun muassa, kuinka paljon USA:ssa ja kuinka paljon taas Suomessa on eri vaiheessa olevien yritysten rahoitus keskimäärin. Tässä todella näkyy merkit-

tävä ero. Suomessa lähdetään todella hyvin pienellä pääomalla liikkeelle, ja sitä kautta on selvää, että innovaatioprosessi ei kykene tuottamaan kansainvälisiä menestystuotteita ennen kuin jostain muualtapäin syntyy jo vastaavia tuotteita. Meidän yritystoimintamme ei täten pääse kasvamaan eikä pääse työllistämään niitä henkilömääriä, mitä muuten tapahtuisi.

Pari hyvää esimerkkiä on todella, että miljoonissa markoissa mitattuna USA:ssa siemenvaiheen yritysten pääoma, käytettävissä oleva rahoitus, on 12 miljoonaa markkaa ja Suomessa vain 0,7 miljoonaa markkaa. Siemenvaihetta seuraavan käynnistysvaiheen rahoitus USA:laisella yrityksellä on keskimäärin 48 miljoonaa markkaa ja Suomessa 2 miljoonaa markkaa. Tämä osoittaa jo sen kokoeron, joka kiistatta on yksi keskeinen ongelma suomalaisessa pienyritystoiminnassa, on kyse sitten high tech -yrityksestä tai erilaisesta osaamiseen perustuvasta palvelutoiminnasta.

Tässä mielessä ei saa mielestäni odottaa liikaa Teollisuussijoitukselta, mutta ei myöskään saa tuudittautua siihen, että nyt tämän avulla ovat ongelmat ratkaistut. Lakiesityksen mukaanhan Suomen Teollisuussijoitus toimisi valtion omistamana sijoitusyhtiönä, joka kohdistaisi panoksensa kohteisiin, joihin yksityinen sektori ei kanavoi riittävästi varoja. Kuulostaa tietenkin hyvältä sinänsä. Lakiehdotuksen mukaan edelleen todetaan, että tällaisia olisivat nimenomaan aikaisen kehitysvaiheen yritystoiminta, alueellisen rahastoverkoston kehittäminen, EU-rahoituksen hallinnointi sekä suorat sijoitukset pitkäaikaista riskinottoa edellyttäviin suuriin hankkeisiin. Tämän ohella todetaan, että yhtiön toiminnalle asetettaisiin liiketaloudellinen kannattavuustavoite.

Suomen pääomamarkkinat olivat pitkään selvästi alikehittyneet moniin muihin maihin verrattuna. Nyt 90-luvulla tilanne on muuttunut nopeasti eikä kehityksessä voida jättää huomiotta erityisesti Sitran roolia alan osaamisen ja myös infrastruktuurin kehittäjänä. Markkinoilla olevan riskipääoman määrä on kasvanut nopeasti ja viimeisimpien tietojen mukaan kotimaisten riskisijoituspääomamarkkinoiden volyymi bruttokansantuotteeseen suhteutettuna on jo kolmanneksi suurin Euroopassa.

Suomen pääomamarkkinat alkoivat kasvaa tosissaan vasta 90-luvulla. Aluksi yksityiset sijoittajat toimivat lähinnä kypsässä vaiheessa olevien yritysten omistusjärjestelyissä eli management buyout- ja erilaisissa fuusiotapauksissa. Syy oli tietenkin yksinkertaisesti hyvin selkeä eli näistä saatava tuotto on sijoittajan kannalta turvallinen ja yleensä korkein. Kypsän vaiheen yritykseen onkin tällä hetkellä, nyt 90-luvun lopussa, tarjolla rahaa varsin runsaasti. Sittemmin yksityisen sektorin toiminta on asteittain laajentunut myös kohti vaikeampia, aikaisemmassa kehitysvaiheessa toimivia yrityksiä. Näistä löytyy montakin esimerkkiä, vaikkapa julkishallinnon puolelta eduskunnan alaisena toimivan Sitran perustama ja käynnistämä Technology Eqvitec -sijoitusrahasto.

Viime vuosina markkinoille syntynyt kilpailu ajaa tietenkin sijoittajia asteittain kohti toimimista yritysten aikaisemmassa vaiheessa, käynnistysvaiheessa, koska pääomaa sieltä nimenomaan puuttuu. On kuitenkin todella nähtävä se, että siinä vaiheessa yritykset, pienet siemen- ja käynnistysvaiheen yritykset, todella tarvitsisivat sellaisen rahoituspääoman, että ne pääsisivät vauhdilla mukaan. Näihin silloin sisältyy todella merkittävästi myös riskiä. Nyt pitäisi nähdä, että jos 20 yrityksestä esimerkiksi viisi kappaletta sitten mittaviin tuottoihin aikanaan yltää, niin sehän on todella kokonaisuudessa ollut onnistunut sijoitus. Vaikka osa niistä yrityksistä yrityksinä ehkä hyvinkin nopeasti lopettaisi toimintansa, siltikin myös niiden tuotekehitys- ja muut toimenpiteet tuottaisivat sellaista osaamista ja tietoa, jota ne itse, niissä mukana olevat henkilöt ja muut voisivat hyödyntää.

Mutta nähtävä on, että Suomen sisäistä asenteellisuutta riskinottoon ja yleistä arvostusta, joka kaltoin kohtelee nimenomaan sitä, että liian suurella riskillä otetaan ja niin sanotusti epäonnistutaan, kun tuote ei sitten etenekään maailmanmarkkinoille saakka, meidän pitäisi todella muuttaa. Meidän pitää uskoa siihen, että perinteinen epäonnistuminen myös on sallittava ja hyväksyttävä. Jos me vertaamme Suomen ja esimerkiksi paljon puhutun Kalifornian Silicon Valleyn ilmapiiriä, näissä ilmapiirikysymyksissä, suhtautumisessa yrittäjyyteen on niitä oleellisia eroja, joita meidän pitäisi Suomessa myös lähteä kehittämään, saada todella yrittäjyyteen uutta vaihetta.

Käytännössähän oikeastaan vielä Teollisuussijoituksen toiminnan yhteydessä on varmasti mietittävä myös sitä, että keskeinen suomalaisen idea- ja siemenvaiheen rahoittaja on myös Tekes, joka on viime vuoden aikana rakennellut yh-

teistyömuotoja pääomarahoittajien kanssa hankkeiden sujuvaksi siirtämiseksi alkuvaiheen yhteiskunnallisesti tuetusta vaiheesta markkinoilla elinkelpoiseen ja kasvukykyiseen muotoon. Tekesin roolin muutos ja toiminnan merkityksen kasvu on tietenkin seurausta myös siitä, että viime eduskuntakaudella tehtiin Tekes-lain muutos ja Tekesin tehtäviä laajennettiin entistä paremmin innovaatioprosessin kattavaksi korostaen rajatun tuotekehitysvaiheen lisäksi myös tuotteen markkinoille saamista.

Uskon henkilökohtaisesti, että lakiehdotus on hyvä, mutta on tärkeää, että valiokunta todella katsoo, missä Suomen kehityksen pullonkaulat ovat, ja mietinnöllään ohjaa tulevien vuosien toimintaa niin, että me saamme puheenvuoroni alussa mainitsemani siemen- ja käynnistysvaiheiden rahoituksen todella Suomessa kuntoon.

[3] **Leena Luhtanen /sd:** Arvoisa herra puhemies! Totean vain sen, että minusta on tavattoman hyvä asia, että hallitus on antanut tämän lakiesityksen eduskunnalle. Tätähän on valmisteltu varsin kauan ja sitä on itse asiassa jo osattu odottaakin kovasti. Siitä syystä olen todella iloinen, että se on nyt käsissämme.

Sisällöstä toteaisin sen verran, että lakiesitystä on todella mieluisaa lähteä käsittelemään senkin takia, että nythän lakiesitys sisältää yhtiön toiminnan laajentamisen teollisuuden ohella koskemaan myös palveluelinkeinoja. Totean vain sen, että myös tätä on hyvin suuresti odotettu.

Toinen asia on vielä se, että minä näen erittäin hyvänä asiana sen, että nyt kun valtionyhtiöitä myydään ja myyntituloista käydään tavattoman kovaa keskustelua, mihin ne sijoitetaan, Teollisuussijoitus Oy saa oman osuutensa. Voi vain sanoa, että miljardi tällä vaalikaudella on varmasti vähin, mitä tähän voitaisiin laittaa, mutta hyvä näinkin. Tässä on yksi kanava valtionyhtiöiden myyntitulojen käyttämiseksi.

Uskon, että hyvin kehittämisen arvoinen asia on myös yhteistyö Tekesin ja Sitran kanssa. Erityisen mielenkiintoista on yhteistyö Sitran kanssa juuri tällä hetkellä, kun lehtitietojen mukaan Sitralla on juuri ollut vaikeuksia etsiä sopivia kohteita rahoitukselleen. Tässä voisi ajatella, että yhteistyö Sitran kanssa ja uuden tyyppisen rahastomallin perustaminen voisi olla juuri se asia, joka toisi draivia tällaiselle toiminnalle, ja juuri tämä, että selvitettäisiin yksityisten tahojen kiinnostus pääomittaa ja hallinnoida tällaista rahoitusta. Ymmärsin, että Sitralla oli ongelma juuri siinä, että yksityiset tahot eivät lähteneet mukaan rahoitustoimintaan.

Kaiken kaikkiaan uskon, että tämä tulee olemaan hyödyllinen lakiesitys.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään talousvaliokuntaan.

---

18) Laki perusopetuslain 32 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 132/1999 vp (Raija Vahasalo /kok)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sivistysvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Raija Vahasalo /kok:** Arvoisa puhemies! Uuden perusopetuslain mukaan maksuttoman koulukuljetuksen raja on 5 kilometriä. Lakialoitteessani esitän muutosta perusopetuslain 32 §:ään, jotta maksuttoman kuljetuksen kilometrirajaa alennettaisiin 5 kilometristä 3 kilometriin.

Viime vuonna maksuttoman kuljetuksen piirissä oli 138 000 peruskoululaista. Kaikkiaan peruskoulua kävi viime vuonna yli 580 000 oppilasta. Oppilasmäärän oletetaan nousevan tulevinakin vuosina, sillä pieniä kouluja lakkautetaan ympäri maata. Etelän kasvukeskuksiin rakennetaan uusia ja isompia kouluyksikköjä, jotta muuttovirran mukanaan tuomat koululaismäärät saataisiin koulun penkille.

Ennen kuin ekaluokkalainen pääsee turvallisesti omaan kotiluokkaansa, on hänen täytynyt selviytyä koulumatkan varrella eteen tulleista vaaratilanteista. Kovinkaan monelle lapselle ei ole mahdollista saada saattajaa koulumatkalle, koska vanhemmat ovat töissä ja monen isovanhemmat asuvat toisella paikkakunnalla. Koulutien turvallisuutta ei mitata kilometrimäärillä.

Voimassa olevaan peruskoululakiin on kirjattu, että maksuton kuljetus voidaan järjestää, jos

se oppilaan ikä tai muut olosuhteet huomioon ottaen muuten muodostuu oppilaalle liian vaikeaksi, rasittavaksi tai vaaralliseksi, vaikka koulumatka olisikin alle 5 kilometriä. Vaarana kuitenkin on, että oppilaan ikä tai muut olosuhteet koulumatkan varrella eivät tule tarpeeksi hyvin huomioiduiksi paikallistasolla, kun maksuttomasta kuljetuksesta päätetään.

Arvoisa puhemies! Pidän lakiin kirjattua 5 kilometrin rajaa ylipäänsä liian pitkänä koulumatkana 7-vuotiaalle peruskoululaiselle yksin kuljettavaksi riippumatta siitä, onko tuo matka periaatteessa turvallinen vai ei. Tiedän, että monissa valistuneissa kunnissa onkin alaluokkalaisille asetettu jo nykyisinkin rajaksi 3 kilometriä. Hyvä niin.

Mutta tulevan esiopetuslain kohdalla en taas kuljetusetuutta kannata, sillä 6-vuotias on kehitystasoltaan aivan erilainen vanhempiin lapsiin verrattuna ja iältään vielä niin kehittymätön, että mikään kilometriraja ei 6-vuotiaan kohdalla käy. Julkinen kuljetus on asiantuntijoitten mukaan 6-vuotiaalle hyvin stressaava. Siksi on parempi, että esiopetuksessa olevien lasten kuljetuksen hoitavat tutut ja turvalliset vanhemmat, niin kuin he nytkin tekevät. Sitä, että kesken päivää jouduttaisiin siirtymään paikasta toiseen, pitää ehdottomasti välttää. Se on toinen stressitekijä. Iltapäivähoito tulisi järjestää joko samassa tilassa tai ihan viereisessä tilassa. Siirtymisiä täytyy välttää kesken päivän.

Oppivelvollisuuskoulua käyvälle peruskoululaiselle pitää tarjota mahdollisimman turvalliset puitteet koulunkäymiselle. Koulumatka on oleellinen osa näitä puitteita. Tästä syystä ehdotan, että perusopetuslain 32 §:ää muutetaan siltä osin, että maksuton koulukuljetus järjestettäisiin kaikille niille, joiden koulumatka on vähintään 3 kilometriä.

[2] **Merikukka Forsius /vihr:** Arvoisa puhemies! Minusta on tärkeää, että lasten koulumatkan turvallisuudesta on avattu keskustelu eduskunnassakin lakialoitteen muodossa.

En kuitenkaan pidä hyvänä ajatuksena, että maksuttoman koulukuljetuksen kilometriraja alennettaisiin 3 kilometriin kaikkien peruskoululaisten kohdalla. Olen ymmärtänyt, että peruskoululaisia ovat myös yhdeksäsluokkalaiset 15-vuotiaat nuoret.

Ed. Vahasalo totesi aivan oikein sanoessaan, ettei matkan turvallisuus riipu kilometreistä. Siksi onkin vaikea ymmärtää hänen ehdotuksensa logiikkaa. Keskustelussa on muistettava, että nykyisen perusopetuslain 32 §:ään sisältyy oppilaalle oikeus maksuttomaan kuljetukseen silloinkin, kun koulumatka on alle viisi kilometriä, jos matka voidaan katsoa oppilaan ikä huomioon ottaen liian vaikeaksi, raskaaksi tai vaaralliseksi. Oppilaiden vanhemmat ovat tietoisia tästä oikeudesta ja tutkituttavat kyseenalaisissa tapauksissa lastensa koulumatkan turvallisuuden.

Viime aikoina olemme myös lukeneet kunnista, jotka avustavat huoltajia koulukuljetuksissa, jos lapsella on vaara joutua kohtaamaan petoeläin koulumatkalla. Lisäksi useissa kunnissa noudatetaan omaehtoisesti periaatetta, että 1—2-luokkien oppilaille maksuttoman koulukuljetuksen raja on vedetty kolmeen kilometriin.

Mitä tapahtuisi, jos hyväksyisimme käsittelyssä olevan lakiesityksen? Tiedämme, että maksutonta kuljetusta tarvitsevien määrä tulee nykylainsäädännönkin puitteissa kasvamaan entisestään, kun pienempiä, yleensä maaseudulla sijaitsevia kouluja lakkautetaan ja opetusta siirretään suurempiin yksikköihin kuten ed. Vahasalo totesi puheenvuorossaan.

Kuinka paljon lakialoitteen hyväksyminen kasvattaisi valtion ja kuntien koulutusmenoja? Meillä ei hetki sitten ollut esiopetusta koskevassa lähetekeskustelussa käytettyjen puheenvuorojen mukaan varaa järjestää esiopetuksen oppilaille maksutonta kuljetusta, mutta yhtäkkiä meillä onkin varaa ehdottaa kaikkien oppilaiden maksuttoman koulukuljetuksen rajaksi kolmea kilometriä. Aika ristiriitaista.

Olisin myötämielisempi ed. Vahasalon tekemälle lakialoitteelle, jos se sisältäisi ajatuksen, että tietyn ikäiset lapset olisivat oikeutettuja maksuttomaan koulukuljetukseen yli kolmen kilometrin koulumatkalla.

En näe mitään järkeä ulottaa maksutonta koulukuljetusoikeutta kaiken ikäisille peruskoululaisille, asuivatpa he sitten maaseudulla tai kaupungeissa. Kuljettaisimmeko todella isoja 7—9-luokkalaisia takseilla ja linja-autoilla kouluihinsa, kun he aivan hyvin voisivat kävellä tai pyöräillä koulumatkansa? Samalla he saavat päivittäisen kuntoiluannoksensa. Nuorison kunto rapistuu jo nytkin, ja tämä uudistus vähentäisi entisestään nuorten ulkoilua ja päivittäistä liikuntaa.

Minun mielestäni meidän ei tarvitse kasvattaa lapsiamme ja nuoriamme ovelta ovelle -autoiluun. Kaikkia oppilaita koskevaan uudistukseen

meillä ei ole varaa eikä ole mitään syytäkään tehdä sitä. Nykyinen perusopetuslaki takaa oppilaille oikeuden turvalliseen koulumatkaan. Kannattaa silti tutkia, onko syytä kirjata lakiin tarkempia säädöksiä maksuttoman koulukuljetusoikeuden ikärajoista ja kilometrimääristä.

Arvoisa puhemies! Täytyy tähän lopuksi todeta, että olen erittäin hämmentynyt siitä, että ed. Vahasalo toisaalta esittää nyt käsiteltävänä olevassa lakialoitteessaan, että jos perusopetusta, esiopetusta tai lisäopetusta saavan oppilaan koulumatka on kolmea kilometriä pidempi tai jos oppilaan ikä tai muut olosuhteet huomioon ottaen muuten muodostuu oppilaalle liian vaikeaksi, rasittavaksi tai vaaralliseksi, on oppilaalla oikeus maksuttomaan kuljetukseen taikka oppilaan kuljettamista tai saattamista varten myönnettävään riittävään avustukseen. Mutta toisaalta kokoomus ja ed. Vahasalo sosiaali- ja terveysvaliokunnassa vastustavat esiopetukseen osallistuvien oppilaiden oikeutta koulumatkaetuun yli viidenkin kilometrin matkoilla.

3 **Inkeri Kerola /kesk:** Arvoisa puhemies! Ed. Vahasalon lakiesitys on erinomainen asia etenkin, jos lakiesityksen sisältö olisi ed. Vahasalon tuomana tullut esille esiopetuspakettia ja siihen liittyvää matkaetuutta valmisteltaessa. Muistaakseni ed. Vahasalo nimenomaan toi julki ehdottoman vastustavan kantansa koulukuljetuksiin. Tietyn päätännän tein myös lakiesityksen tekstiosasta, jossa viitataan tulevaisuuden visioon kouluyksiköiden mahdottoman suuresta koosta. Olenkin lämpimästi tukemassa ed. Vahasalon käännettä tulla mukaan koulumatkaetuuden kannattajiin esiopetuksesta päätettäessä.

4 **Jaana Ylä-Mononen /kesk:** Arvoisa puhemies! Aloite on sinänsä oikein hyvä, mutta en voi todellakaan kuin ihmetellä tätä ajankohtaa. Keskustelu käy kuumana juuri parhaillaan esiopetuksen kuljetuksen tiimoilta, ja on todella erikoinen linjaus, että 6-vuotias ei ole minkäännäköisen kuljetuksen tarpeessa eikä kuljetustuen tarpeessa, mutta rippikouluikäinen sitten on näin suuren suojelun tarpeessa. Todellakin tässä taitaa olla politiikkaa ja ehkä hieman huono omatunto.

5 **Raija Vahasalo /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä ei ole ristiriitaa ollenkaan, sillä 6-vuotiaita ei voi verrata 7-vuotiaisiin peruskoululaisiin. 6-vuotias on aivan eri tasolla, eri kehitysvaiheessa kuin 7-vuotias ja sitä vanhemmat lapset. Enkä ole sanonut, että 6-vuotias ei tarvitse kuljetustukea. Totta kai hän tarvitsee, mutta hän tarvitsee sen täydellisesti, ja vanhemmat ovat juuri sitä varten, niin kuin he nytkin ovat. Kukaan ei nyt vaadi 6-vuotiaille tätä tukea tällä hetkellä. Täytyy ottaa huomioon myös lapsen kehitystaso.

6 **Inkeri Kerola /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä puhe saattaa rönsyillä hieman, mutta nyt täytyy muistaa, ed. Vahasalo, se, että meillä on monenlaisia vanhempia, asuvat monenlaisissa paikoissa pitkien välimatkojen takana. Emme voi velvoittaa vanhempia kuljettamaan lapsiansa päivittäin mennen tullen — ja palatessa työpäivänsä keskellä — kouluun tai johonkin muuhun koulumaiseen yhteisöön.

7 **Päivi Räsänen /skl:** Arvoisa puhemies! Ed. Vahasalon lakiesitys on todellakin täydellisessä ristiriidassa hänen perustelupuheensa kanssa. Äsken suullisessa keskustelussa sainkin kuulla, että tämä esiopetus on ollut lipsahdus tähän pykälään, jonkinlainen painovirhe tai virhe. Eli sitä ei ollut tarkoitus tähän tässä yhteydessä sisällyttää, mutta hän varmasti itse kommentoi tätä vielä tarkemmin.

Pidän tätä varsin hämmentävänä myös ajatellen kokoomuksen linjaa näissä kysymyksissä. Nimittäin tällaisena uudistus olisi todellakin kallis, jos kaikkien perusopetuksen oppilaiden osalta tämä matkarajoitus lyhennettäisiin kolmeen kilometriin. Viime kaudella väännettiin kättä todella tiukasti sivistysvaliokunnassa koululakien käsittelyn yhteydessä, jossa esitin, että alkuopetukseen osallistuvien osalta raja olisi laskettu kolmeen kilometriin. Mutta kokoomusryhmän varsin raivoisan vastustuksen vuoksi tätä ei hyväksytty edes alkuopetuksen oppilaille, eka- ja tokaluokkalaisille. Pitäisin todellakin sitä perusideaa välttämättömänä, että pienten oppilaiden osalta raja olisi kolmessa kilometrissä, samoin esiopetukseen osallistuvien osalta, mutta ajattelen aivan samalla lailla kuin ed. Forsius, että isommat lapset kyllä pystyvät jo kulkemaan viidenkin kilometrin matkan polkupyörällä tai jalkaisin, enkä ole sitä vaatimassa. Haluan myös tuoda esiin sen, että Mannerheimin Lastensuojeluliitto on ottanut kantaa tähän kysymykseen ja on esittänyt nimenomaan alkuopetukseen ja esiopetukseen osallistuville kolmen kilometrin mat-

kan rajaa. Kysynkin ed. Vahasalolta, tarkoitatteko todellakin, että myös isot, yli 10-vuotiaat, lähes 15-vuotiaat koululaiset kuljetettaisiin kolmen kilometrin matkan.

[8] **Raija Vahasalo /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Se, mitä esiopetuksen osalta lakitekstissä on, on sillä tavalla lipsahdus, että nykylaissa esiopetusta saaville lapsille, jotka ovat koulun piirissä, on kuljetus, mutta tulevassa laissa sitä ei ole.

[9] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa herra puhemies! Ed. Vahasalon aloitetta tällaisenaan ei voi kannattaa. Yhdyn monissa kannanotoissa niihin ajatuksiin, mitä ed. Forsius kävi kuvaamassa. Kokonaisuutena tällä tavalla toteutettuna tämä olisi hirveän kallis järjestelmä eikä tässä ole sillä tavalla perusteitakaan, jos ajatellaan nuoren kehittymistä ja sitä, että lapsia pitäisi opettaa myös liikunnan puolelle. On aika pöljä juttu, jos ovelta ovelle käytäisiin taksilla hakemassa tai tämmöisellä julkisella kulkuneuvolla eikä voisi kävellä ollenkaan. Sitten kotiin pitäisi ostaa soutulaitteet ja kuntopyörä ja kaiken näköistä värkkiä, jotta saa siellä sisätiloissa hirveästi tempoa ja kuntoa pitää yllä, kun on olemassa tämmöinen hyötyliikunnan muoto, että kävellään tai pyöräillään ja ihan luontevasti mennään johonkin asialle. Sehän olisi jo väärä opetussignaali kokonaan tämmöiseen ajatukseen ja opettaisi väärään suuntaan lapsia. (Välihuutoja) — Tähän aion juuri puuttua.

Olen siltä seutukunnalta, missä on jouduttu useissa kunnissa ennen kaikkea syksyisin kuljettamaan oppilaita suurpetovaaran takia kouluun. Se on ollut hyvin perusteltua. Se juttu ei ole ollut sokeata, vaan lapsia ei ole yksinkertaisesti uskallettu laskea koulutielle, koska on pelätty sitä, että siellä tulee karhu tai susi vastaan, ja kun ei tiedä viimeaikaisten tapahtumien jälkeen, mitä siellä voi tapahtua. Siksi tämä harkinnanvaraisuus näissä on ollut, että on jopa kilometrin matkasta jo pienemmät kuljetettu, koska ei ole uskallettu yksin laskea koulutielle.

Sen systeemin, jotta tässä olisi sillä tavalla, jotta olisi eka- ja tokaluokkalaiset, joille järjestettäisiin kolmesta kilometristä kuljetus, näen ihan oikeana, mutta isompien pitää päästä kouluun omine jalkoineen paitsi niissä poikkeustilanteissa, joissa todetaan, että tie- tai liikenneolosuhteet ovat niin vaaralliset, että niiden olosuhteiden tai karhuvaaran tai susivaaran takia joutuu järjestämään tai jonkin muun, voihan ihmisiäkin olla vaarallisia, että sen takia joutuu, rikollisvaaran takia joutuu järjestämään kuljetuksen. Mutta missään tapauksessa tämmöistä järjestelmää ei pitäisi lähteä toteuttamaan kuin tässä on esitetty.

Sitten itse esiopetusasiaan. Monissa paikoissa maakunnissa kierrellessä on kysytty, mikä järki siinä on, jotta pienemmille yhteiskunta ei järjestä mitään kuljetusta — lähinnä köyhimmät ihmiset, semmoiset, joilla ei ole varaa lähteä kuljettamaan tai ei ole omaa kyytiä — ja lisäksi, kun ollaan työssä mahdollisesti, toinen on autolla liikenteessä, millä kuljetetaan sitten, kun pitäisi käydä viemässä esiopetukseen. Tämä on syrjäseutujen ongelmaa, missä on pitkät välimatkat, ja voi olla, että siinä eriarvo tulee kasvamaan. Eikö esiopetushommassa ole vielä semmoinen sanktiopykälä, jotta ei sinne pakko ole lähteä, sehän on vapaaehtoinen juttu? Mutta siinä käy sillä tavalla, että kuntahan vähän menettää markkoja, ja kunnat pyrkivät piiskaamaan, että kaikki lapset saataisiin esiopetukseen, mutta kunnilla taas ei ole varaa maksaa niitä kyytejä.

Ed. Vahasalon näkemys siitä, että kuusivuotiaita ei voi laittaa taksiin, että se on hirveän stressaava kokemus ja paha asia, on omituinen näköala. Nimittäin kaikilla ei ole mahdollisuutta yksinkertaisesti siihen, että vanhemmat ovat aina kuskaamassa, kun heidän pitää olla tienestissäkin. Ilmeisesti semmoisten, jotka pääomilla elävät ja pystyvät kotona löhöämään, etuoikeus voisi olla semmoinen, että voisi käydä heittämässä lapsen sinne ja hakemassa pois, mutta se ei joka paikassa käy. Aina pitäisi ottaa huomioon heikomman asema, kun lainsäädäntöä tehdään, eli laki pitää tehdä myös lapsen, heikomman perheen ehdoilla.

[10] **Raija Vahasalo /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä asiassa nyt käy niin, että kun karhu- ja susivaaroista puhuttiin, perustelu tälle lakialoitteelle on myös turvallisuus, ei se, että kunto nousisi lapsilla, vaan se, että tiestöt ovat nykyään niin turvattomia. Jos olisi kysymys kunnon nostamisesta, viiden kilometrin rajaa voitaisiin vaikka nostaakin.

[11] **Ismo Seivästö /skl:** Arvoisa puhemies! Huolimatta siitä, että lakialoitteessa nyt on muutamia heikkouksia, jotka ovat täällä tulleet esille, perushuoli on kuitenkin ihan oikean suuntainen eli

huoli koululaisten turvallisuudesta ja yleensä liikkumisen turvallisuudesta.

Meillä on valitettavasti maailmalta esimerkkejä siitä, että vanhemmat eivät yksinkertaisesti uskalla päästää lapsia koulumatkalle yksin eli että on kuljetettava ovelta ovelle, ei sen takia, että karhu kävisi kimppuun tai susi hyökkäisi, vaan on "ihmispetoja", jotka käyvät kimppuun.

Tähän myös ed. Esa Lahtela äsken viittasi. Kun kysymyksessä on hallituspuolueen kansanedustaja, toisen johtavan hallituspuolueen kansanedustaja, onkin hyvin tärkeää, että hallitus huolehtii siitä, ettei suomalainen yhteiskunta muutu tällaiseksi armottomaksi luokkayhteiskunnaksi, varallisuuteen ja tuloeroihin perustuvaksi yhteiskunnaksi, niin kuin meillä on esimerkkejä Keski-Euroopasta ja USA:sta, ettemme joudu tällaiseen tilanteeseen, että vanhempien "konepistoolin kanssa" täytyy saattaa lapset kouluun. Tässä on erityinen vastuu nyt hallituspuolueilla ja molemmilla päähallituspuolueilla, että tällaisia malleja ja tällaisia tilanteita ei Suomeen tuoda.

12 **Juha Rehula /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Lakialoite maksuttoman kuljetuksen kilometrirajan muuttamisesta tuntuu ja kuulostaa ihan hyvältä ja kannatettavalta, niin kuin useat edustajat ovat puhuneet. Samoin tuntuu ihan hyvältä lukea tämän esityksen perusteluja siitä, että viisi kilometriä on seitsemän vanhalle peruskoululaiselle liian pitkä, koulutien turvallisuutta kun ei mitata kilometrimäärällä, niin kuin ed. Vahasalo lakialoitteessaan toteaa. Samoin todetaan, että lasten koulutien mittana ei ylipäätänsä saisi olla pituus vaan turvallisuus.

Samoin on helppo olla samaa mieltä siitä, että kaikilla vanhemmilla ei ole mahdollisuutta saattaa lapsiaan kouluun, mutta ed. Vahasalo äsken väitti, ettei tämä ole millään lailla ristiriidassa sen esityksen ja sen tilanteen kanssa, jossa esiopetukseen liittyen ollaan, kun puhutaan siitä, kustantaako yhteiskunta kuusivuotiaalle lapselle matkan esikoululle. Jos tässä ei ole ristiriitaa, vähintäänkin logiikka puuttuu. Samoin, kun tänäänkin on viimeksi kyselytunnilla kuultu ihan peruspalveluun liittyen postiasiassa sitä, että valtion taloutta tässä nyt hoidetaan, niin en halua sanoa sitä tahallani, että hallituspuolueiden edustajilla ei olisi lupa tällaisia aloitteita tehdä. Sehän on meidän kansanedustajien oikeus. Mutta tällä valtiopäiväkokemuksella, mikä minulla on, jotenkin toivoisi, että näissä jonkinlainen logiikka olisi puheiden ja tekojen kanssa.

13 **Timo Ihamäki /kok:** Arvoisa puhemies! Täällä on nyt herättänyt kriittistä keskustelua ed. Vahasalon aloite, mutta tässä aloitteessa on hyvääkin, nimittäin siinä on se periaate, että turvallinen koulumatka kaikille koululaisille.

Monesti aloitteelta, kun se tehdään eduskunnassa, aina odotetaan, että se on valmis. Mutta aloite voidaan myös tehdä siinä mielessä, että asiasta saadaan aikaan keskustelu, tai kuten hienommin sanotaan: asia saadaan vireille valtiopäivillä. Tässä on nyt avattu keskustelu koulumatkasta ja näyttää hyvin avatulta, koska kaikilla on jotakin sanottavaa. Aloite lähetetään sitten valiokuntaan, joka ideaalitilassa kuuntelee asiantuntijoita, ja muut viisaat kansanedustajat voivat tuoda aiheeseen rakentavat mielipiteensä, kuten olemme nyt huomanneet.

Muuten olen ed. E. Lahtelan kanssa aivan samaa mieltä, että pieni liikunta on hyväksi myös nuorille ihmisille ja on tärkeää, jos liikunnallinen elämäntapa omaksutaan jo nuorena. Mutta kaupungissa ja maaseudulla koulumatka vain saattaa olla varsin erilainen.

14 **Päivi Räsänen /skl:** Arvoisa puhemies! Mielestäni juuri pienten koululaisten osalta, joihin ed. Vahasalo puheenvuorossaan kiinnitti huomiota, tämä uudistus olisi todellakin tullut toteuttaa koululakipaketin käsittelyn yhteydessä, koska silloin kuulimme tästäkin asiasta lukuisan joukon asiantuntijoita ja asia olisi voitu hoitaa.

Surukseni täytyy uusille keskustan edustajille todeta ja kertoa se, että myös keskustan valiokuntaryhmä samoin kuin keskustan eduskuntaryhmä vastusti koulumatkarajan lyhentämistä kolmeen kilometriin alkuopetuksessa lukuun ottamatta ed. Hannu Takkulaa, joka kannatti esitystäni. Keskusta perusteli sitä Kuntaliiton vastustuksella.

Mielestäni koulumatkaetuus tulisi ehdottomasti porrastaa lapsen iän ja kehityksen mukaan, koska seitsemänvuotias koulumatkan taivaltaja on aivan erilainen kuin 14-vuotias ja sen vuoksi tarvitsee myös aivan erilaista lainsäädännön turvaa.

15 **Antero Kekkonen /sd:** Herra puhemies! Olisi ollut mukavaa, jos ed. Virén olisi ollut paikalla. Hän olisi saattanut kommentoida tätä asiaa to-

della syvällä ammattitaidolla, koska juuri tällä hetkellä keskustellaan aika paljon suomalaisesta kestävyysjuoksusta, kestävyysurheilusta yleensä, ja perussyynä sen alennustilaan on nähty se, että koulumatkoja suoritetaan niin olennaisesti eri tavalla nykyisin kuin koskaan aikaisemmin.

No, kestävyysjuoksu sinänsä ei voi olla kriteeri näin vakavalle asialle, sillä tämä asia on todella vakava. Perustelut, mitkä tässä ovat olemassa, ovat kaikki sellaisia, joita voidaan katsella aivan hyväksyvällä tavalla. Mutta on tietysti aivan selvää, niin kuin ed. Ihamäki sanoi, että yksittäinen lakialoite tämmöisessä kysymyksessä ei voi mennä läpi. Tällaiset täytyy hoitaa osana suurempaa kokonaisuutta.

Nämä kaikki ovat itsestäänselvyyksiä, jotka olen nyt sanonut, mutta, herra puhemies, oikeastaan minä pyysin puheenvuoron, kun arvostamani edustajakollega ed. Seivästö alkoi puhua ihmispedoista tässä yhteydessä. Hiukan säpsähdin. Minusta tällainen asia, joka on tärkeä ja josta voidaan olla monta mieltä, mutta joka yhtä kaikki on tärkeä, ei kuitenkaan tarvitse saatesanoikseen niin julmaa kielenkäyttöä ja niin synkeätä tulevaisuudenkuvaa ja niin mahdotonta yhteiskuntanäkemystä kuin tämmöinen puhuminen ihmispedoista antaisi aiheen olettaa.

[16] **Ismo Seivästö /skl:** Arvoisa puhemies! Toteaisin ed. Kekkoselle sen, että sanoin, että on sitaateissa tämä sana, ja tarkoitin sitä, että valitettavasti maailmassa ja Suomessakin on ihmisiä, jotka aika häikäilemättömästi käyttävät hyväksi myös lapsia. On kuolemankauppiaita, huumausaineitten tarjoajia jne. Olen pahoillani, ed. Kekkonen, jos te loukkaannuitte tästä sanasta, mutta tarkoitin juuri tätä, että meidän täytyy suojella lapsia ja nuoria niiltä ihmisiltä, jotka haluavat häikäilemättömästi käyttää heitä hyväkseen joko rahan saalistuksessa tai jossain muussa mielessä.

[17] **Antero Kekkonen /sd:** Herra puhemies! Periaatteenahan lakiesityksessä on turvallisuus, ja siitä me olemme kaikki samaa mieltä. Turvallisuudesta edelleenkään, ed. Seivästö, ei pidä johtaa sellaisia kauhukuvia, jotka eivät ole totta. Me tiedämme Yhdysvalloista näitä kammottavia tapauksia. Englannissakin sellaisia on ollut, Belgiassa vähän erityyppisinä, mutta jos me siirrämme sitä kauhumaailmaa sellaisenaan tänne ilman, että täällä nyt vielä voidaan syyttää mistään semmoisista asioista, pelkään, että me syyllistymme hätävarjelun liioitteluun ja siihen ajattelutapaan, josta meitä punaisen puolen ihmisiä yleensä syytetään, että ikään kuin kaikki asiat olisivat ratkaistavissa lailla. Nämä ovat sellaisia kysymyksiä, joihin ed. Seivästö viittaa, siis vakavia kysymyksiä, jotka eivät sittenkään ratkea lainsäädännöllä, ei edes niin hyvillä periaatteilla toimivalla lainsäädännöllä kuin mikä periaate sisältyy tähän turvallisen koulumatkan ideaan.

[18] **Ismo Seivästö /skl:** Arvoisa puhemies! Jatkaisin sen verran vielä ed. Kekkoselle, että toin tuon esimerkin esille juuri sen takia, että me havahtuisimme siihen, että meidän on tehtävä sellaista politiikkaa, etteivät tällaiset ilmiöt koskaan tule Suomeen. Se on juuri sitä perusturvallisuutta, peruspolitiikkaa, jota meidän tulee luoda, niin eduskunnan, hallituksen kuin työmarkkinaosapuoltenkin, jottei syrjäytyminen johda tällaisiin ahdistaviin tilanteisiin ihmisten ja nuorten elämässä. Kun itsekin mainitsitte, että tämä on todellisuutta maailmassa, niin en minä ymmärrä, miksei tällaista todellisuutta saa ääneen sanoa sen takia, että me suomalaiset välttyisimme tällaiselta todellisuudelta, joka vallitsee, niin kuin te, ed. Kekkonen, äsken totesitte, Englannissa, Yhdysvalloissa. Tehdään voitavamme yhdessä, ettei se koskaan ole suomalaista todellisuutta.

[19] **Timo Ihamäki /kok:** Arvoisa puhemies! Ed. Kekkonen lausui, että yksittäinen lakialoite ei täällä koskaan voi mennä läpi, mutta kyllä minusta, vaikka näin usein käykin, meidän pitää säilyttää usko siihen, että kansanedustajan hyvä lakialoite voi mennä jopa läpi ja se käsitellään.

Mutta sitten tähän ihmispetokeskusteluun. Käsitettä en minäkään pidä oikein hyvänä, mutta pikkuisen vierastan ed. Kekkosen kantaa, että USA:ssa, Englannissa ja Belgiassa semmoisia voi olla, mutta ei kai Suomessa. No, tämä eksyi aika kauaksi tästä koulumatka-asiasta, mutta haluan vielä todeta, että ed. Vahasalon aloitteen pääperiaate oli turvallisuus ja se on täysin hyväksyttävä.

[20] **Antero Kekkonen /sd:** Herra puhemies! Vakuutan, että en jatka keskustelua omalta osaltani tämän pidempään. Ehkä muotoilin ilmaisuani hiukan huonosti, ed. Ihamäki. Kyllähän sellaisia ihmispetoja voi olla Suomessa, ja viitteitä sellaisesta on jo ollutkin. Yritän nyt ehkä vähän kömpelösti vain selittää sitä, että varautuminen aina

kaikkein pahimpaan johtaa lainsäädännössä yleensä kaikkein mahdottomimpaan. Sitä tarkoitin, kun sanoin, että kaikki asiat eivät ole lainsäädännöllä hoidettavissa.

Ed. Seivästö, kun te sanoitte, että hallituksen pitää huolehtia siitä, että sellaisia tilanteita ei tulisikaan, olen täsmälleen samaa mieltä, ja jos hallituspuolueen rivijäsenenä minulla pienintäkään vaikutusvaltaa tässä asiassa on, niin tulen kaikin voimin työskentelemään sen puolesta, että käy niin kuin ed. Seivästö toivoo.

21 **Päivi Räsänen /skl:** Arvoisa puhemies! Haluan vielä puolustaa ed. Seivästöä siinä, että hänen esiin ottamansa huoli on kyllä mielestäni juuri tässä yhteydessä, kun keskustellaan koulumatkoista siinä mielessä täysin relevantti, että vaikka Belgian tapahtumat ovat maantieteellisesti täältä Suomesta kaukana, niin kyllä aika pienetkin koululaiset nykyisin seuraavat televisiouutisia ja ovat hyvin perillä siitä, mitä muualla maailmassa tapahtuu. Valitettavasti nämä tapahtumat ovat monissa koululaisissa herättäneet pelkoa. Itse tunnen sellaisia pieniä koululaisia, jotka eivät ole enää niiden uutisten jälkeen uskaltaneet sitä koulumatkaansa kulkea vaan ovat tarvinneet saattajan. Me emme elä sellaisessa lintukodossa, jonne eivät nämä uutiset hirmuteoista toiselta puolelta maailmaakin kantautuisi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

19) Laki asevelvollisuuslain 9 ja 31 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 133/1999 vp (Päivi Räsänen /skl)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin puolustusvaliokuntaan.

Keskustelu:

1 **Päivi Räsänen /skl:** Arvoisa herra puhemies! Esitän tässä lakialoitteessani asevelvollisuuslakia muutettavaksi siten, että asevelvollisuuden alkamisikärajaa nostettaisiin nykyisestä lainsäädännöstä vuodella. Asevelvollisuuslain 1 §:n mukaan isänmaan ja laillisen yhteiskuntajärjestyksen puolustamiseksi on jokainen Suomen mies asevelvollinen. Tämä kansalaisvelvollisuus alkaa sen vuoden alusta, jolloin mies täyttää 17 vuotta ja jatkuu sen vuoden loppuun, jolloin hän täyttää 60 vuotta. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että asevelvollisuusiän saavuttavat Suomen miehet ovat 16-vuotiaita, samana vuonna 17 vuotta täyttäviä alaikäisiä nuorukaisia. Käytännössä varusmiespalvelus suoritetaan pääsääntöisesti 19 tai 20 vuoden iässä, mutta vapaaehtoiseen palvelukseen voi hakeutua jo 17-vuotiaana. Alle 18-vuotiaana palvelukseen astuu noin 330 varusmiestä.

Tärkein perusteluni aloitteelleni on kansainvälisten ponnistelujen tukeminen lapsisotilaiden käytön lopettamiseksi. Tämä liittyy pitkälti YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen määritelmiin lapsen ikärajasta, joka on 18 vuotta. YK:n piirissä käydään parhaillaan neuvotteluja, joissa pyritään nostamaan aseellisissa selkkauksissa käytettävien sotilaiden ikäraja 18 vuoteen. Mielestäni tämä olisi erittäin johdonmukaista lapsen oikeuksien sopimuksen kannalta, joka kohdistaa erityissuojelun alle 18-vuotiaisiin.

Lapsisotilaiden värvääminen on kansainvälisesti varsin merkittävä ongelma, joka tuhoaa monen lapsen sekä lapsuuden että tulevaisuuden. Lisäksi se aivan erityisellä tavalla pitkittää vihanpitoa ja sotilaallisia konflikteja, kun lapset kasvavat ja juurtuvat väkivaltaan, vihaan ja kostoon ja vaurioituvat vakavasti niin henkisesti kuin fyysisesti. Vaikka käytännössä en näe, että meillä 17-vuotiaiden vapaaehtoinen asepalvelus olisi erityinen ongelma näiden nuorten kehityksen kannalta välttämättä — ehkä joissakin tapauksissa on — niin mielestäni Suomen tulisi tässä asiassa omalla esimerkillään ja aktiivisilla neuvotteluilla tukea lasten vapauttamista sotilaallisesta vastuusta. Muissa Pohjoismaissa asevelvollisuuden alaikäraja on Suomea korkeampi. Norjassa ja Tanskassa palveluksen alaikäraja on 18 vuotta, Ruotsissa normaalioloissa 19 vuotta.

Kysymys on todellakin periaatteellinen. Jos alle 18-vuotias on sillä lailla erityisen suojelun kohteena myös meidän lainsäädännössämme, että hän ei saa ostaa tupakkaa tai alkoholia eikä ajaa autolla, niin miksi hänelle uskotaan rynnäkkökivääri ja muut tappavat aseet käteen? Jos alle 18-vuotiasta ei katsota vaalikelpoiseksi eikä äänioikeutetuksi, miksi hän on kuitenkin asevelvollinen ja tarpeen vaatiessa komennettavissa aseel-

liseen selkkaukseen? Mielestäni isänmaan puolustamisen, tämän arvokkaan tehtävän, tulee olla aikuisten vastuulla. Vain sellaiset kansalaiset, jotka ovat oikeutettuja osallistumaan yhteiskunnalliseen päätöksentekoon vaalien kautta täysivaltaisesti, ovat velvollisia kantamaan myös vastuun isänmaan puolustamisesta. Alaikäisten tulee saada kehittyä myös rauhan oloissa näistä huolista vapaina. Nuoren, vielä murrosikäisen ihmisen persoonallisuuden kehittymisen kannalta en pidä myöskään rakentavana edes tätä suomalaiseen maltilliseen ja asialliseen sotilaskulttuuriin joutumista.

Ollaanpa naisten asepalveluksesta sitten mitä mieltä tahansa, mielestäni myös tämä avaus antaa perustelun luopua lasten asepalveluksesta. Vapaaehtoiset aikuiset naiset pystyvät korvaamaan sen mahdollisen aukon isänmaan puolustuksessa, mikä alaikäisten poistamisesta jäisi. Joten turvallisuuspoliittisesti en usko, että 17-vuotiaiden palvelusmahdollisuudella on nykyisellään mainittavaa merkitystä.

Tein vastaavan aloitteen jo viime eduskuntakaudella, mutta se raukesi eikä sitä otettu valiokunnassa käsittelyyn. Toivon, että tällä kaudella asia otetaan vakavammin käsittelyyn.

[2] **Veijo Puhjo /vas:** Herra puhemies! Ed. Räsänen on tehnyt aloitteen asevelvollisuusiän nostamisesta 18 vuoteen useista eri syistä. Esityksen perusteluissa mainitaan, että YK:n piirissä on käyty neuvotteluja aselvelvollisuusiän nostamiseksi 18 vuoteen ja että Suomikin olisi näissä neuvotteluissa tätä muutosta kannattanut. Se on mielestäni hyvä asia siinä mielessä, että kun me yleensä tiedämme edustajien lakialoitteiden kohtalon, niin tällä taustatiedolla voi olla sikäli merkitystä, että asia voi joka tapauksessa korjautua.

Olisin niiden syiden lisäksi, joita ed. Räsänen esitti asian muutoksen perusteluiksi, ottanut kuitenkin esille vielä asevelvollisen itsensä aseman armeijassa. Oma kokemukseni on ollut armeijaaikana ja lääkärinä tarkastuksissa myöhemmin se, että 17-vuotiaat vapaaehtoiset asevelvolliset eivät tahdo armeijassa kestää niitä paineita, joita siellä on. Mielestäni niitä tapauksia on tullut liian monta ainakin minun silmiini. Siksi on hyvä, että ikärajan nostamista pidetään esillä, jotta siihen saataisiin korjaus lopultakin.

[3] **Antero Kekkonen /sd:** Herra puhemies! Jälleen lakialoite, joka periaatteessa syntyy erittäin tärkeästä pohdiskelusta. Se tulee kyllä mielenkiintoiseen aikaan sillä tavalla, että vajaan kolmen viikon kuluttua tulee 60 vuotta kuluneeksi talvisodan syttymisestä, jolloin nuoria poikia vapaaehtoisina meni rintamille ja kaatuikin siellä. Nuorin suomalainen kaatunut on Simo Kokko, joka kaatui valkoisena soturina 13-vuotiaana vuonna 1918. Runeberg runoili "jo viisitoistavuotisna hän astui rivihin". Meillä on hyvin tunnepitoinen suhtautuminen nuoriin sotilaisiin. Se on ollut aika lailla sankarimyyttiä luova.

Se pikku ristiriita, joka tässä nyt on, on, että me kuitenkin pyrimme monella elämän alueella madaltamaan ikärajoja, siis valmistumista, koulun päättämistä, aikuistumista yleensä. Sitten tällä puolella ed. Räsänen toivoo päinvastaista kehitystä, niin kuin toivon minäkin. Toivon, että tämä aloite saa vakavan käsittelyn, koska se pitää sisällään hyvin suuren periaatteen, mutta tohdin epäillä, että tällekin käy vähän huonosti. Meillä on, kuten sanottu, nuoruuden ihannointia sotilasmielessäkin, itse asiassa varmaan vähän geeneissämmekin. Voisin kuvitella, että tämän lakialoitteen käsittely tulee saamaan hyvin merkillisiä muotoja sen jälkeen, kun se julkiseen keskusteluun tulee. Kannatan ajatusta samalla, kun epäilen, ettei se tule toteutumaan ainakaan tämän lakialoitteen perusteella, mutta toivon vilpittömästi, että jonkin muun lainsäädännön yhteydessä ikäraja nostetaan 18 vuoteen, jolloin voimme katsoa Eurooppaan vähän paremmalla omallatunnolla lainkaan sankareitamme väheksymättä.

[4] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa puhemies! Kuuntelin ed. Räsäsen perusteluja aloitteen osalta. Ei voi kiistää, jotta ne eivät olisi hyviä, kaikki asiallisia.

Itsekin aina kun kesällä kiertelen Suomen maata, usein menen sankarihautoja katsomaan. Siellä on hyvin paljon nuoria kuolleita. Elämäntyö on päättynyt siihen, ja periaatteessa koko nuoruus jäänyt kokematta. Minä olisin paljon rohkeampi tässä. Jos esimerkiksi saataisiin sellainen kansainvälinen sopimus aikaan, jotta alle kolmekymppiset eivät saisi osallistua sotaan ollenkaan, se olisi aina parempi. Pitäisi olla kansainvälinen sopimus, että mistään maasta eivät alle kolmekymppiset lähtisi tappelemaan. Eikö se olisi aika fiksu juttu? Sitten voitaisiin kysyä, miksei alle nelikymppiset ja miksi yleensä soditaan ollenkaan. Eikö sitten, kun olisi eläkkeellä, voisi tapella, jos jotkut sitten haluavat vaikka vielä? Minä haluaisin johdatella tätä keskustelua

siihen suuntaan, että tämä on hyvä aloite ehdottomasti. Tässä on nytkähdys parempaan suuntaan, mutta otetaan sitten seuraava askel pitemmälle: että ikäraja on 30 vuotta, että kukaan sitä nuorempi ei pyssyä nosta toista vastaan. Voisi olla olemassa sotaväen leikkikoulu, jos haluaa käydä nuorempana armeijan, mutta vasta kolmikymppisenä tarvitsisi astua oikeasti riviin.

5 **Ismo Seivästö /skl:** Arvoisa puhemies! Täällä salissa on henkilöitä, jotka ovat käyneet kansakoulun niin kuin minäkin. Siellähän, ed. Kekkonen, me lauloimme jollakin äänellä Ateenalaisten laulua, jossa on kuuluisa lause, että "nuorukaiselle kuolla kuuluu". Mutta tämän laulun viestistä näin julkisesti sanoudun irti. Mielestäni nuorukaisella ei välttämättä ole se velvollisuus, että hänen kuolla kuuluu, vaan rakentaa tulevaisuutta niin itselleen kuin isänmaalleenkin.

Ed. Räsäsen aloite on ihan oikean suuntainen. Tässä on juuri se huoli, mihin ed. Kekkonenkin välillisesti viittasi, että Suomella, jos esitys menisi eteenpäin ja hyväksyttäisiin, olisi parempi selkänoja kansainvälisissä keskusteluissa. Suomi on monessa asiassa mallimaa ja esimerkki. Kun me saamme viestejä kansainvälisten uutistoimistojen välityksellä lapsisotilaista, 10—13-vuotiaista sotilaista, jotka ovat hampaisiin saakka aseistettuja, se todellisuus tulee meidän tietoisuuteemme, halusimme sitä tai emme. Mikäli tämä etenisi valiokunnassa ja ennen kaikkea puolustusministeriössä, jälleen Suomi-kuva kirkastuisi ja Suomen olisi taas helpompi toimia siinä kuuluisassa ja tärkeässä lääkärin roolissa, mihin aikoinaan presidentti Kekkonen viittasi.

6 **Timo Ihamäki /kok:** Arvoisa puhemies! Ed. E. Lahtela kysyi täällä, miksi soditaan. Mehän tiedämme, että aina suurten maailmansotien jälkeen ihmiset ovat kertoneet, että nyt ihmiset ovat niin viisastuneet, että enää ei sotia tule. Kuitenkin niitä on aina tullut. Miksi soditaan? Analoginen kysymys on melkein: miksi Jeppe juo? Eikä siihenkään oikein hyvää vastausta ole saatu. Tahtoo vain niin olla, että pätee se vanha kliseemäinen sanonta, että joka maassa on armeija, jos ei oma niin vieras.

7 **Päivi Räsänen /skl:** Arvoisa puhemies! Haluan vielä kiinnittää huomion Suomen uskottavuuteen kansainvälisissä neuvotteluissa, joissa tilanne on todellakin ollut ristiriitainen siinä mielessä, että Suomi on ollut ponnekkaasti 18 vuoden ikärajaa ajamassa muihin maihin, mutta ei ole omaa tilannettaan korjannut. Olen ihmetellyt sitä, miksi meillä esimerkiksi viime kaudella, kun kuitenkin asevelvollisuuslaki oli auki, tätä asiaa ei silloin korjattu, enkä ole tähän saanut toistaiseksi vielä selvää vastausta hallituksen taholta.

8 **Antero Kekkonen /sd:** Herra puhemies! Kun ed. Seivästö otti täällä esimerkiksi Ateenalaisten laulun, on erinomaisen hyvä, että hän niin teki. Kun luettelin sitä lapsisotilassankarimyyttiä eräin esimerkein, aivan vahingossa minulta unohtui tämä Ateenalaisten laulu, "nuorukaiselle kuolla kuuluu". Miten se liittyy Suomeen, vaikka sen nimi on Ateenalaisten laulu? Eino Leinohan sen aikoinaan muotoili tähän muotoon. Se on ollut aikamoisena pontimena kaikissa tämän vuosisadan sodissa, mitä Suomessa on käyty, ja on ollut omiaan muovaamaan sitä ajattelutapaa, että nuorukaiselle kuuluu muutakin kuin elää.

Palatakseni varsinaiseen lakialoitteeseen minä vilpittömästi toivon, että kehitys vie siihen suuntaan, että voimme kansainvälisesti vähän paremmin omintunnoin käsitellä näitä asioita, kun meillä oma porstua tässä suhteessa on kunnossa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään puolustusvaliokuntaan.

20) Laki tupakkaverosta annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 135/1999 vp (Timo Ihamäki /kok)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

1 **Timo Ihamäki /kok:** Arvoisa puhemies! Suomessa on toteutettu menestyksekkäästi erityisesti aikuisten tupakointia vähentävää terveyden edistämistyötä. Miesten tupakoinnin yleisyys on selkeästi vähentynyt ja aikuisten päivittäinen tupakointi on Euroopan alhaisimpia. Nuorten kohdalla tilanne ei valitettavasti ole yhtä hyvä.

Suomalaiset nuoret aloittavat tupakoinnin kansainvälisesti poikkeuksellisen varhain. Äsken julkaistujen tutkimustulosten mukaan vuonna 1998 joka viides peruskoulun 8-luokkalainen eli 14—15-vuotias nuori tupakoi päivittäin. Edelleen joka toinen tupakoiva oppilas ilmoitti tupakoivansa päivittäin koulualueella ja joka neljäs ilmoitti polttavansa koulualueella satunnaisesti. Lisäksi useissa selvityksissä on tuotu esiin huoli siitä, että selvästi alle 18-vuotiaiden nuorten on helppo ostaa tupakkatuotteita. Näin siitä huolimatta, että tupakoinnin tulisi lainsäädäntömme mukaan olla kiellettyä koulualueella eikä alle 18-vuotiailla pitäisi olla mahdollisuutta saada ostettua tupakkatuotteita.

Tutkijat ovat korostaneet, että nuorten tupakointi- ja nuuskakokeilut ovat selvästi lisääntyneet parin viimeksi kuluneen vuoden aikana. Tilanne on sikäli hälyttävä, että voimakkaan nikotiiniriippuvuuden vuoksi voidaan nuorista tupakoijista ennustaa tulevan tupakoivia aikuisia. Kaksi kolmesta nuorena tupakointinsa aloittaneesta sairastuu ja joka toinen kuolee ennenaikaisesti johonkin tupakkaperäiseen sairauteen. Tutkimusten mukaan tupakointi aiheuttaa merkittäviä terveysongelmia jo lapsuudessa ja lisää sairastumisvaaraa moniin vakaviin tauteihin aikuisena.

Ellei nuorten tupakointiin liittyviä ongelmia oteta vakavasti eikä kielteisen kehityksen ehkäisemiseksi ryhdytä systemaattiseen ja perusteelliseen tupakoinnin aloittamisen ehkäisyyn, maassamme aikaansaatu myönteinen kehityssuunta muuttuu. Nuorten tupakoinnin yleisyyden pysymisellä nykyisellä tasolla tai lisääntymisellä on vakavia yhteiskunta- ja terveyspoliittisia seurauksia.

Irtotupakka ja sen lisääntyvä käyttö on etenkin lasten ja nuorten tupakoinnin ongelmallisin osa-alue. Irtotupakan käyttö on kasvamassa. Jo nyt lähes joka neljäs tupakoitsijoista käärii itse polttamansa savukkeet. Irtotupakka on yhä enemmän lasten ja nuorten käyttämä tupakka, koska irtotupakasta käärittävän savukkeen hinta jää puoleen tehdasvalmisteisen savukkeen hinnasta. Tämän takia irtotupakka on taskurahojen varassa tupakoivien lasten ja nuorten suosima tupakkatuote ja sen käyttö tiukan rahan aikana on lisääntynyt myös vanhemman väestön keskuudessa.

Koska irtotupakan nikotiini- ja tervapitoisuuksia ei tarvitse ilmoittaa eikä niitä valvota, voivat irtotupakan terva- ja nikotiinipitoisuudet nousta hyvinkin korkeiksi. Voidaan varmuudella arvioida, että irtotupakasta kääritytt savukkeet ovat terveydelle haitallisempia kuin tiukasti kontrolloidusti tehdasvalmisteiset savukkeet. Irtotupakkaa kokeilevat ja käyttävät nuoret saadaan helposti nikotiiniriippuvaisiksi.

Tällä hetkellä irtotupakan yksikkövero on 12 markkaa per kilo, kun vastaavasti tehdasvalmisteisen tupakan vero nousee 139 markkaan per kilo ja on siten 11-kertainen verrattuna irtotupakan painon mukaiseen veroon. Nykyisestä tupakkatuotteiden verotuksesta seuraa, että irtotupakasta käärittyjen savukkeiden hinta jää puoleen tehdasvalmisteisten savukkeiden hinnasta.

Terveyspoliittisesti on erittäin tärkeää, että irtotupakan verotusta nostetaan, ja verotuksen nostamisen tavoitteena tulee olla lasten ja nuorten tupakoinnin ja irtotupakan käytön ehkäisy ja yleisen irtotupakan markkinaosuuden kasvun hillitseminen. Tämän takia on lakialoite tehty.

[2] **Katri Komi /kesk:** Arvoisa puhemies! Kannatan lämpimästi ed. Ihamäen tekemää lakialoitetta. Lakialoitteeseen on eräs tärkeä syy sekin, että emme vielä tiedä, miten Internetissä käynnissä oleva kampanja Serial Killer vaikuttaa tulevaisuudessa lasten ja nuorten tupakointiin. Mielestäni kaikkia ehdotuksia, jotka voivat edesauttaa sitä, että jollakin tavalla terveellisempiä tupakkatuotteita käytettäisiin, pitäisi edistää.

Niin kuin ed. Ihamäki totesi, irtotupakka on terveydelle ilmeisesti vielä vaarallisempaa, ja siksi tämä on erittäin aiheellinen ehdotus.

[3] **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa herra puhemies! Ed. Timo Ihamäen lakialoite on oikean suuntainen, mutta tämäkään linja ei ole ihan ongelmaton. Ainoastaan hintaa nostamalla ei todellakaan tupakkatuotteiden käyttöä pystytä vähentämään, saati lopettamaan.

Irtotupakka ja savukkeiden valmistaminen siitä on tietysti myös monen muun kuin nuorisoon kuuluvan jokapäiväistä puuhaa. Perusteluissa todettu nikotiini- ja tervapitoisuuden ilmoittamatta jättäminen ja ongelmat, jotka siihen liittyvät, myös varoitukset, että ne periaatteessa eivät päivittäin tunnu, ovat ongelma. Hinnan nousu johtaa yhä suurempaan salakauppaan. Tiedämme, että jatkuvasti paljastuu yhä suurempia tupakan salakuljetusyrityksiä ja se lisääntyy. Hinnan nostaminen ei siis ole täysin ongelmatonta.

Mutta totean sen, niin kuin aloitteessakin todetaan, että irtotupakkavero on 11 kertaa vielä halvempi kuin savukevero, eli nostamisen varaa tietysti tässä on. Mutta todella pitäisi tutkia, miten voidaan psykologisesti parhaiten vaikuttaa todella tupakoinnin aloittamisen estämiseen nuorison parissa tietysti ja sitä kautta etsiä näitä teitä, mutta aloite on siis oikean suuntainen.

4 **Päivi Räsänen /skl:** Arvoisa puhemies! Ihailen ed. Ihamäen sitkeää taistelua tupakointia ja tupakan haittoja vastaan ja olen kyllä tähän asti ollut hänen kanssaan täysin samalla linjalla kaikissa hänen ehdotuksissaan.

Tämän esityksen lisäksi mielestäni tupakkaveroa voitaisiin aivan yleisesti ottaen kiristää, ja tällaisia esityksiähän on tullut muun muassa Stakesin suunnasta, jossa on nähty, että tupakan hinta voisi hyvin olla nykyistä korkeampi ja että voisi vaikuttaa myös tupakointia vähentävästi, jos savukkeiden hinta olisi korkeampi.

Se, mikä tässä yhteydessä kiinnostaisi, on, miten paljon tämä aloite toisi lisää valtiolle verotuloja. Viime kaudellahan käsittelimme muistaakseni ed. Ihamäen aloitetta, jossa esitettiin, että tupakkaverosta saadut tulot suunnattaisiin tupakoinnin vastustamistyöhön, ja silloinhan tästä saataisiin lisää varoja tähänkin toimintaan.

5 **Raija Vahasalo /kok:** Arvoisa puhemies! Täytyy sanoa, että tämäniltaiset lakialoitteet ovat olleet erinomaisia ja ainakin kolme seuraavaakin ovat erinomaisia. Tämä on erittäin hyvä lakialoite ja tähän pitää suhtautua hyvin vakavasti. Minä ajattelen sitä myös siltä kannalta, että tupakka on lähes poikkeuksetta ensimmäinen askel myös huumeitten käyttöön. Asenteiden on oltava sekä huumeissa että myös tupakassa erittäin tiukkapipoisia, ja uskon, että syyt, miksi aloitetaan tupakoiminen, ovat samanlaisia kuin huumeitten käyttöönkin liittyy. Siihen eivät pelkät tiedottamiset riitä eivätkä auta. Se, että tupakkaa saa halvalla, ei ainakaan nosta kynnystä. Siis on helpompi aloittaa tupakoiminen, jos se on halpaa. Sen takiakin on tärkeätä, että tupakka on mahdollisimman kallista.

6 **Timo Ihamäki /kok:** Arvoisa puhemies! Ed. Tiusaselle sanoisin, että ei aloitteen tarvitse olla valmiiksi pureksittu, kun se tehdään. Aloitteessa voi olla puutteita, ja oletan, että ne puutteet korjataan täällä mahdollisesti eduskuntakäsittelyn yhteydessä. Ei asia ole ongelmaton, mutta tässä on tärkeätä periaate, eli tehdasvalmisteisen savukkeen hinnan ja irtotupakan hinnan pitäisi olla edes samalla viivalla. Tämä aloite liittyy tekemääni talousarvioaloitteeseen, ed. Räsänen, jossa on arvioitu valtion tulojen kasvavan 40—50 miljoonaa markkaa, kun tämä toteutetaan.

7 **Matti Kangas /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. Ihamäen lakialoite on oikean suuntainen, kuten täällä on todettu. Tupakan saantia lasten ja nuorten käyttöön tulisi vaikeuttaa mahdollisimman paljon. Mutta erityisen tärkeää olisi koulussa opettaa ja varoittaa tupakan vaaroista. Samoin kodeissa tapahtuvalla kasvatuksella on oma merkityksensä. Asennekasvatuksella voitaisiin saada hyvää aikaan. Jos tupakan hintaa korotetaan kovasti, siihen tulee sellainen kielletyn hedelmän maku.

Olen myös kyllä sitä mieltä, että tupakkaan kun nuori sortuu, siitä on sitten pieni askel enää huumeitten kokeilemiseen.

8 **Antero Kekkonen /sd:** Herra puhemies! Ed. Kangas edellä sanoi, että asiaa pitäisi vaikeuttaa mahdollisimman paljon. Se on vähän erikoinen ajatus avoimessa yhteiskunnassa. En usko, että tässä salissa on ketään, joka olisi sitä mieltä, että nuorten pitäisi polttaa tupakkaa. Päinvastoin, kenenkään ei pitäisi polttaa tupakkaa. Mutta kyllä tässä nyt leijailee vähän semmoinen henki, niin kuin vaikeuttamisella ja kieltämisellä ja hinnan nostamisella ja verottamisella ja paheksunnalla ja kaikella sillä, mihin ihminen vain pahimmillaan kykenee, voitaisiin ratkaista näitä sinänsä vaikeita pulmia.

Sitten sen laatuinen logiikka, johon havaitsin muuten itse opetusministerin viittaavan tänään, että kun ihminen ottaa tupakkia, siitä seuraa jotenkin loogisesti huumeita, semmoinen logiikka on kyllä ylimitoitettua järjenjuoksua, koska sen jälkeenhän ihminen nuorena, vanhana, saati keski-ikäisenä, ei voi tehdä oikeastaan mitään, koska sen logiikan mukaan siitä aina seuraa jotain pahempaa.

Minä arvostamani ed. Ihamäen aloitetta monella tapaa katselen suurella sympatialla, koska olen sitä mieltä, että tupakointi on suurta typeryyttä ja melkein pahe. Mutta ne, jotka sitä harrastavat, sanovat, että se on mukava pahe. Mutta tällä lailla, siis tällä lailla tällä lailla, ei asia tule ratkeamaan. Sitä paitsi tämä irtotupakka ei vält-

tämättä edusta niitä terveydellisiä haittoja, mitkä olisivat olennaisesti pahempia kuin ovat ne terveydelliset haitat, mitä on laillisella tupakalla.

9 **Timo Ihamäki /kok:** Arvoisa puhemies! Olen ed. Kankaan kanssa samaa mieltä, että koulussa pitäisi opettaa nimenomaan asennekasvatusta ja se asennekasvatus kohdistuisi nimenomaan tupakan hyljeksintään.

Haluankin kiinnittää huomiota ministeri Raskin puheenvuoroon tänään kyselytunnilla huumeiden vastaisessa keskustelussa, kun hän kertoi, että terveystieto on tulossa perusopetuslakiin hänen valmistelemanaan, ja nyt me vain odotamme, että koululakeihin tulee tämä muutos. Silloin saadaan ehkä tätä asennekasvatusta myös kouluissa.

Haluan kertoa ed. Kekkoselle, että noin 50 000 suomalaista kuolee joka vuosi. 5 000 lasketaan näistä kuolemista aiheutuvan ennenaikaisesti tupakan käytön takia. Jos jotakin halutaan tehdä suomalaisen kansanterveyden eteen, kaikkein tärkeintä on poistaa tupakka yksinkertaisesti. Siinä merkittävästi vaikutetaan suomalaisen kansanterveyden parantamiseen. Kunnat ja valtio koko ajan itkevät sitä, että menee niin paljon rahaa terveydenhoitoon. Tupakan poistaminen ei maksa mitään kunnille eikä valtiolle.

10 **Katri Komi /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Olisin kommentoinut ed. Ihamäelle tuosta, että asennekasvatusta kouluihin — ketju menee ed. Kankaaseen asti.

Mielestäni asennekasvatusta ei voi opettaa. Se, mitä voidaan opettaa lapsille, on itsetunto lähinnä. Siihen sitten liittyy esimerkiksi yrittäjyyskasvatus, jota kautta saadaan lapsille itsetuntoa, ryhmätyötaitoja, itsensä hallintaa, taloudenpitoa jne. Minusta lähinnä itsetuntoa voidaan yrittää kasvattaa koulussakin.

11 **Raija Vahasalo /kok:** Arvoisa puhemies! Ed. Kekkosen lausumaan, ettei tupakka aiheuta huumeriippuvuutta: Ei kaikista tupakoitsijoista tietenkään tule huumeriippuvaisia eivätkä kaikki kokeilekaan, mutta kun on tutkittu huumeiden käyttäjiä, kyllä siellä on lähes poikkeuksetta jokainen aloittanut tupakasta, ja huumevalistus alkaa juuri tupakkavalistuksesta. Ed. Komi vei juuri sanat suustani, että juuri näin. Ei tieto yksinomaan auta eikä asennekasvatus, vaan pureudutaan siihen, miksi lapsi ja nuori aloittaa tupakoimisen. Siihen liittyvät juuri nämä itsetuntoasiat. Valistusasioissa on kehitytty eteenpäin huimalla askeleella. Se ei vain ole vielä joka koulussa käytössä ja ymmärretty.

12 **Päivi Räsänen /skl:** Arvoisa puhemies! Puolustan nyt ed. Kekkosen ryhmätoveria, opetusministeri Maija Raskia, jonka puheenvuoron myös itse kuulin. Hän ei todellakaan sanonut, että tupakoinnista automaattisesti seuraisi aina huumeiden käyttö, mutta sen sijaan hän totesi sen, että jos nuori välttyy tupakoinnilta 18-vuotiaaksi asti, hän ei aloita huumeiden käyttöä. Eli sellaista huumeiden käyttäjää ei tunneta, joka ei olisi aloittanut tupakointia alaikäisenä. Siihen, miksi juuri alaikäisten nuorten tupakointiin tulisi kiinnittää aivan erityistä huomiota, löytyy ihan tieteelliset perusteet, eli on todettu, että nuorena aloitettu tupakointi vaurioittaa esimerkiksi ihmisen keuhkoja ja aiheuttaa suurentuneen syöpäriskin aivan eri tavalla kuin myöhäisemmässä iässä aloitettu tupakointi, mikä sekin on vaarallista.

13 **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Todella tämäkin keskustelu osoittaa, että hinta voi olla ainoastaan yksi, varsin marginaalinen tekijä, jolla voidaan säädellä tupakointia ja myöskin nuorten tupakoinnin aloittamista.

Toteaisin vielä näihin asenne- ja tietokeskusteluihin lisänä sen, että kuitenkin ne mielikuvat, mitä varsin voimakkaasti esimerkiksi television ja yleensä uutisoinnin kautta nuorisolle välitetään tupakoinnista, ovat voimakkaita. Niitähän nyt ennen muuta ovat nämä motorisoidut, neljällä pyörällä liikkuvat niin sanotut urheilijat välittämässä, mikahäkkiset ja rallin maailmanmestarit siinä mukana. He ajavat käytännössä tupakkalaatikossa, ja jos kisa pidetään maassa, jossa tupakan mainonta on kielletty, kuitenkin tupakkalaatikon symbolit, esimerkiksi Marlboron symbolit ovat, jos ei nimi ole, niin kuitenkin nämä punavalkoiset symbolit ovat hyvin tarkasti kertomassa, mitä viestejä halutaan välittää. Näin, kun tommimäkiset ja häkkiset ovat suuria nimiä tällä hetkellä, myöskin tupakkamainonnan vaikutus on varsin suuri.

14 **Timo Ihamäki /kok:** Arvoisa puhemies! En tiedä yhtään huumeiden käyttäjää, joka ei olisi ensin tupakoinut. Tässä mielessä ministeri Ras-

kin esittämä porttiteoria pitänee paikkansa. Tämä ei kyllä merkitse sitä, että jokaisesta tupakanpolttajasta tulee huumeidenkäyttäjä, mutta se merkitsee kuitenkin, että lähes kaikki huumeidenkäyttäjät ilmeisesti tupakoivat ensin.

Ed. Komin kanssa en halua väitellä asennekasvatuksesta, mutta haluan kysyä, sopiiko ed. Komille, että haluan asennekasvatusta itsetunnon kohentamiseksi.

Tieto ei aina auta eikä riitä valistuksessa, se on kyllä ymmärrettävää. Viimeaikaisten tutkimusten mukaan ratkaisevaa on valistuksen volyymi. Täytyy myöntää, että ed. Tiusanen on oikeassa, että malliviestintä ja mielikuvitusmainonta muun muassa formulakisojen yhteydessä on tätä viestintää, joka on volyymiltaan aika suurta. Olen sitä mieltä, että EU on tehnyt oikean ratkaisun, kun se on päättänyt kieltää muutaman vuoden kuluttua tupakoinnin formulakisojenkin yhteydessä.

[15] **Ismo Seivästö /skl:** Arvoisa puhemies! Niin tupakan kuin alkoholinkin kohdalla kyllä hinnalla ja saatavuudella on hyvin suuri merkitys tuon kynnyksen ylittämisessä ja sillä valvonnalla, että alaikäisille ei myytäisi eikä välitettäisi kumpaakaan tuotetta.

Niin kuin ed. Kekkonen jo ehti todeta, onneksi formulamaailmassa ja formulabisneksessä on otettu askeleita sen suuntaan, että tupakkamainokset sieltä hiljalleen poistuvat, toki kyllä hyvin rauhallisella tasolla. Vaarana tietenkin on, että kilpailuja viedään sellaisiin maihin pääsääntöisesti, jotka edelleen sallivat tupakan mainonnan. Mutta kai kansainvälinen yhteisö nyt siihenkin jonkinlaisen lääkkeen löytää.

Valitettavasti aikuisväestö myös omalla esiintymisellään, on se sitten television välityksellä tai ihan normaaliarkielämässä, viestittää nuorille tiettyä elämän mallia. Jos menestymiseen liittyy aina savuke kädessä tai viini- tai grogilasi kädessä, kyllä se oman ikävän esikuvan antaa nuorille ja lapsille, mallin siitä, mitä aineita täytyy elämässä käyttää, jotta hyvin pärjäisi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

21) Laki makeis- ja virvoitusjuomaverosta annetun lain kumoamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 136/1999 vp (Timo Ihamäki /kok)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Timo Ihamäki /kok:** Arvoisa puhemies! Luonnon kivennäisvesien kaupallista hyödyntämistä haittaa Suomessa makeis- ja virvoitusjuomaverolaki. Laissa määrätään luonnon kivennäisvesille virvoitusjuomavero ja ympäristöperusteinen lisävero. Kuitenkin luonnosta saatava talousvesi on vapaa kummastakin verosta. Rajana edellä mainittuihin veroihin on kokonaiskivennäispitoisuus 500 milligrammaa per litra. Tämä valmisteverolainkohta on selvä ongelma.

Virvoitusjuomien valmisteveroista säädetään makeis- ja virvoitusjuomaverosta annetussa laissa, joka kannetaan perusverona itse juomista ja lisäverona juomien päällyksistä. Verolliset tuotteet luetellaan lain liitteenä olevassa virvoitusjuomaverotaulukossa, jossa mainituista tuotteista kannetaan virvoitusjuomaveron perusveroa 0,27 markkaa litralta.

Velvollisuudesta suorittaa virvoitusjuomaveron perusveroa on vapautettu pientuottajat, joiden virvoitusjuomien tuotanto on enintään 5 000 litraa kalenterivuodessa. Tämän lisäksi kannetaan lisäveroa päällyksistä, joihin on pakattu verotaulukon tuoteryhmiin 4, 5, 9 ja 12 kuuluvia juomia, jotka ovat lähinnä limonadeja ja kivennäisvesiä. Kertakäyttöpakkaukseen pakattu talousvesi jätettiin niin virvoitusjuomaveron kuin siihen liittyvien kertakäyttöpakkausten lisäveron ulkopuolelle. Tuolloin ei maassamme tunnettu ainoatakaan kivennäisvesiesiintymää, joka olisi voitu kaupallisesti hyödyntää. Nyt näitä on löytynyt, esimerkiksi Heinolan Viikinäisistä. Vesi on arvioitu maailman parhaisiin kivennäisvesiin kuuluvaksi.

Kyseisen veden kokonaiskivennäispitoisuus on 630 milligrammaa per litra. Näin tuotettu vesi joutuu kummankin edellä mainitun veron kohteeksi, vaikka kohtuullisempaa olisi ollut rinnastaa se talousveteen, josta ei taas veroa mene lainkaan.

Ympäristöministeriö asetti jo 1994 jaoston tutkimaan valmisteverolainsäädäntöä ja EU:n siihen vaatimia muutoksia. Jaosto asettui sille kannalle, että luonnon kivennäisvedet tulisi vapauttaa kokonaan valmisteverolainsäädännön piiristä. Ongelmaksi todettiin, että veropohjaan kuuluivat vain tiettyjen nestemäisten juomien päällykset, mikä ei ole läheisesti vastaavien tuotteiden kannalta neutraalia. On epäoikeudenmukaista, että samaan pulloon saa pakata mehua, lähdevettä, etikkaa, pesuainetta, öljyä tai polttoainetta ilman, että pullo aiheuttaa ympäristöhaittaa ja siitä menee ympäristövero. Jos samaan pulloon pakataan kuitenkin kivennäisvettä tai hiilihapotettua lähdevettä, tulee pullosta ympäristövaarallinen ja siitä on maksettava haittavero.

Ympäristöministeriön jaosto esitti, että kaikki luonnon kivennäisvedet jätettäisiin virvoitusjuomaveron ja sen lisäveron ulkopuolelle. Kannanotot eivät kuitenkaan ole johtaneet lainsäädäntötoimiin.

Koska asiassa ei ole edetty, olen tehnyt lakialoitteen virvoitusjuomaveron poistamisesta.

[2] **Ismo Seivästö /skl:** Arvoisa puhemies! Ed. Ihamäen lakialoitteen perusteluissa on erittäin myönteinen lause tuesta kotimaisille yrityksille ja yrittäjyyskynnyksen laskemisesta, mikä on erittäin kannatettava asia kaikenlaisessa tuotantotoiminnassa, ja toivottavasti hallitus sen suuntaisesti etenee kautta linjan.

Sen sijaan kysyisin ed. Ihamäeltä, kun hän esittää näiden verojen poistamista, oletteko te missään vaiheessa harkinnut sitä, että niin makeis-, virvoitusjuoma- kuin osin tupakkaveroakin käyttämällä voitaisiin korvamerkitä rahaa esimerkiksi aikuisten hammashuollon parantamiseen.

Toinen asia, mihin te viittaatte perusteluissa on alkoholipolitiikka: "Hallitus on ilmoittanut alkoholin valmisteverotusta kevennettävän vuoteen 2004 mennessä." Tässä kysymyksessä Ranska, joka on hyvin merkittävä ja suuri EU-maa, on tehnyt hyvin mielenkiintoisia ratkaisuja viime aikoina. Siellä nimenomaan väkevien alkoholijuomien verotusta on lähdetty kiristämään ja sitä kautta etsitään varoja 35 tunnin työviikon rahoittamiseksi. Tässä suhteessa saattaisi hyvinkin olla löydettävissä nyt EU:n tasolla alkoholiverotuksessa ihan uudenlaisia näkökohtia, jotta Suomen ei tarvitsisi lähteä tälle alennuksen tielle.

[3] **Timo Ihamäki /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En ole harkinnut mitään hammashuoltoa tämän yhteydessä, mutta allekirjoitan mielelläni tämän yrittäjäystävällisyyden, jonka ed. Seivästö sanoi.

Tässä ongelma on siinä, että jos luonnon kivennäisvesi ja sen kivennäispitoisuus on yli 500 milligrammaa per litra, niin siitä maksetaan 0,27 markkaa perusveroa ja 4 markkaa pakkausveroa per litra. Jos kivennäisainepitoisuus on alle 500 milligrammaa per litra, ei mene veroa lainkaan. Siis talousvedestä ei mene veroa lainkaan, mutta niin sanotusta kivennäisvedestä menee.

Tämä on täysin keinotekoinen raja, joka on keksitty jossakin verojaostossa. Tästä johtuu, että ranskalainen Evian, jossa kivennäispitoisuus on 497 milligrammaa per litra, on verovapaata, mutta Heinolassa tuotettu Vellamon Viqua, jonka kivennäisainepitoisuus on 600 milligrammaa per litra, on verollista. Ei voi olla oikein!

[4] **Veijo Puhjo /vas:** Herra puhemies! Ed. Ihamäki on tehnyt aloitteen makeis- ja virvoitusjuomaverosta annetun lain kumoamisesta. Perusteluissa hänellä oli monenlaisia näkökohtia, miksi laki pitäisi kumota. Epäoikeudenmukaisuutta yrittäjäpolitiikassa. Sitten hän vertasi virvoitusjuomia alkoholijuomiin lähinnä verotuksen osalta ja nyt sitä, että kivennäisvesistä menee vero tietyn kaavan mukaan.

Itse katsoisin virvoitusjuomaveroa haittaverona. Selvästi on käynyt ilmi, että niiden kaikkien raikkaiden urheilujuomien, tuoremehujen ja limonadien, jotka siis ovat raikkaita, pH on siellä kolmen kahta puolen ja ne ovat selvästi hampaille haitallisia. Kun näiden juomien käyttöä suositaan, niin tietenkin hampaat kärsivät kiilteen vähenemisestä, eikä kiille koskaan palaudu millään hoitokonstilla, ainakaan nykytietämän mukaan. Tässä mielessä ed. Seivästön heittämä ajatus, voisiko virvoitusjuomaveroa korvamerkitä hampaiden hoitoon, on yksi ihan käyttökelpoinen malli.

En kannata tämän veron kumoamista.

[5] **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa ja siinä, mitä ed. Ihamäki on lausunut, on tietysti tullut myös ihan tärkeitä asioita huomioon. Olen samaa mieltä siinä, että tuo kokonaiskivennäispitoisuusraja 0,5 grammaa litralta on keinotekoinen ja se on aiheuttamassa tämän tyyppisiä kärjistyksiä kuin Evianin ja Hei-

nolan Viquan kivennäisvesirajaus. Mutta toisaalta sekä pakkausveron ympäristöveroluonne että monet muut yleensä makeis- ja virvoitusjuomaveroon tarkoitetut ikään kuin positiiviset ajattelukulut on hyvä pitää mielessä ed. Puhjon viittaamaan kiillevaurioon saakka. Ed. Timo Ihamäen monet aloitteet ovat toki olleet yleensä hyvin positiivisia myös terveyden kannalta, mutta välttämättä tämä ajatus, makeis- ja virvoitusjuomaverosta annetun lain kumoaminen, ei sellainen kaikin puolin ole. Mutta aloitteen perusteluissa on monta asiaa, jotka toisaalta pistävät ajattelemaan. Niistä voisi, niin kuin ed. Ihamäki onkin tehnyt, kehitellä muita aloitteita.

[6] **Timo Ihamäki /kok:** Herra puhemies! Haluan vielä todeta äskeisille puhujille, että en tietysti esittelypuheenvuorossani halunnut kertoa nyt kaikkia niitä asioita, jotka olen lakialoitteessa tehnyt, koska kaikki ovat varmasti lukutaitoisia, jos ovat kiinnostuneita, enkä halunnut viedä enempää edustajien aikaa.

Ed. Puhjo on aivan oikeassa siinä, että urheilujuomat voivat olla hampaille vaarallisia ja hankalia, mutta haluan tässä yhteydessä nyt todeta, että luonnon kivennäisvedet eivät sellaisia ole.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

22) Laki päihdehuoltolain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 144/1999 vp (Päivi Räsänen /skl ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Päivi Räsänen /skl:** Arvoisa herra puhemies! Ehdotan tässä aloitteessani, että päihdehuoltolakia uudistettaisiin niin, että alaikäinen päihteistä riippuvainen henkilö voitaisiin määrätä tahdosta riippumattomaan hoitoon lääkärinlausuntojen perusteella enintään kolmeksi kuukaudeksi kerrallaan, ellei hoidosta ole voitu vapaaehtoisuuden pohjalla sopia.

Viime kaudella tein vastaavan aloitteen, ja se raukesi. Viime kaudella näistä asioista vastaava ministeri Terttu Huttu-Juntunen vastusti voimakkaasti ajatusta lasten ja nuorten tahdosta riippumattomasta päihdevieroitushoidosta. Tällä kertaa olen positiivisemmalla mielellä, koska ministeri Maija Perho on eri yhteyksissä osoittanut ymmärrystä tälle ajatukselle. Esimerkiksi viimeksi hän kokoomuksen Verkkoviestissä haastattelussa totesi näin: "Minusta silloin, kun huumeiden käyttö on jatkunut jo pitkään nuoren kohdalla eikä hänellä enää ole omaa tahtoa kierteen katkaisuun, pitäisi voida olla mahdollisuus myös pakkohoidon toteuttamiseen." Sen jälkeen ministeri Perho toteaa, että nykyinen lainsäädäntö ei ole riittävä eikä vastaa näihin tarpeisiin ja sen vuoksi tulisi tällaista muutosta saada aikaan.

Todellakin aloitteessani lähden siitä ajatuksesta, että aikuisten tulisi uskaltaa kantaa vastuu huumeriippuvaisen lapsen ja nuoren hoitoon pääsystä. Huumeiden käyttäjiksi ajautuneet nuoret eivät useinkaan osaa tai riippuvuutensa vuoksi kykene itse hakeutumaan hoitoon, ja monesti käy myös niin, että vapaaehtoisesti hoitoon hakeutuneet luopuvat hoidosta silloin, kun vieroitusoireet ovat pahimmillaan, ja he tarvitsisivat silloin tällaista tahdosta riippumattoman hoidon määräystä tuekseen. Tällaisissa tilanteissa ammattiauttajat, lääkärit, poliisit ja vanhemmat ovat avuttomia. He eivät pysty järjestämään alaikäiselle lapselle ja nuorelle välttämätöntä hoitoa, ja heidän tehtäväkseen jää seurata, miten huumeet tuhoavat nuoren elämän.

Tiedetään myös, että huumeiden käyttäjien vieroitus-, katkaisu- ja terapiahoito tulisi aloittaa mahdollisimman varhain. Hoitoennuste heikkenee käytön jatkuessa ja siirryttäessä kovempiin aineisiin. Etenkin huumenuorten vanhemmat ovat olleet varsin aktiivisia tämän ongelman esiin tuomisessa, ja he ovat erilaisin delegaatioin vuosien aikana lukuisia kertoja tässäkin talossa vierailleet ja tämän toiveen tahdosta riippumattoman hoidon saamisesta esittäneet kansanedustajille ja ministereille. Vuosi sitten huumenuorten vanhemmat keräsivät 130 000 nimen kansalaisadressin, jossa vedottiin hallitukseen tahdosta riippumattoman huumevieroitushoidon järjestämiseksi alaikäisille samaan tapaan kuin muissa Pohjoismaissa, mutta valitettavasti tämä ei ole johtanut tulokseen.

Tämänhetkinen päihdehuoltolaki on siinä mielessä vanhentunut, että sen pakkohoidon py-

kälät eivät ota huomioon huumeriippuvuuden luonnetta. Päihdehuoltolaissamme kyllä mahdollistetaan lyhyt viiden vuorokauden tahdosta riippumaton hoito, mikä eräissä tapauksissa riittääkin juuri ja juuri alkoholista vieroittujalle. Mutta tiedämme, että huumeriippuvuuden vieroitushoidossa eräät oireet tulevat esiin vasta kolmen viikon kuluttua lopettamisesta, jolloin viiden vuorokauden vieroitushoidosta ei ole yhtään mitään hyötyä huumevieroitushoidossa. Mielestäni riittävän pitkäaikainen tahdosta riippumaton hoito tulee tehdä lainsäädännön keinoin mahdolliseksi.

Kolmen kuukauden raja, jota ehdotan tässä, on minimi. Se todellakin on minimi huumevieroitushoidossa. Sen lyhyempää hoitoa eivät ketkään asiantuntijat suosittele huumevieroituksessa. Jos verrataan vaikkapa Ruotsin lainsäädäntöön, jossa vastaava laki on ollut jo kymmenisen vuotta voimassa, niin siellä alaikäisten huumekierteen katkaisemiseksi määrätään hoito kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan. Ruotsissa alaikäisyyden raja tässä suhteessa kulkee 21 vuodessa. Myös Norjassa ja Tanskassa on vastaavat hoitojärjestelmät olemassa. Norjassa tahdosta riippumattoman hoidon raja on kolmessa kuukaudessa.

Tietysti toinen ongelma, mikä tähän liittyy, on se, että kaiken kaikkiaan huumevieroitushoidon resurssit ovat meillä liian pienet, eli eivät kaikki edes niistä, jotka vapaaehtoisesti haluaisivat huumevieroitushoitoon, siihen pääse, ja jonotusajat ovat kohtuuttoman pitkät. Samanaikaisesti, kun tämän tyyppinen päihdehuoltolain uudistus tehdään, tulisi merkittävästi lisätä myös huumevieroitushoidon resursseja.

[2] **Timo Ihamäki /kok:** Arvoisa puhemies! Tärkeintä huumeiden vastaisessa työssä on tietysti ennaltaehkäisy, ettei kukaan aloittaisi huumeiden käyttöä. Mutta jos ja kun se ei onnistu, tulee tietysti olla hoitomahdollisuuksia, ja mielellään riittävästi. Aloite on hyvä ja hyväksyttävä, sillä huumeiden käyttäjiksi ajautuneet nuoret eivät useinkaan osaa tai riippuvuutensa vuoksi kykene itse hakeutumaan hoitoon. Silloin johtava sosiaaliviranomainen voi lakialoitteen mukaisesti määrätä alaikäisen huumeidenkäyttäjän tahdosta riippumattomaan hoitoon lääkärinlausunnon perusteella.

Ihmettelen tietysti hiukan tätä byrokratiaa. Lääkäri kirjoittaa lausunnon, ja vasta sosiaaliviranomainen voi määrätä nuoren hoitoon. Miksei lääkäri suoraan? Jotain kuitenkin pitäisi tehdä huumeongelmalle, joka paisuu ja paisuu. Huumekuolemien määrä nousee valtavasti. Turussa on jo melkoiset tilastot, lyhyessä ajassa monta kymmentä huumekuolemaa. Jos tästä jotakin haluaisi sanoa, niin kyllä nuorten huumekuoleminen on kansakunnan kannalta melkoista tuhlausta. Kaikki mahdollinen täytyy tehdä, jotta asiaa edes saataisiin hiukan autettua. Siinä mielessä lakialoite on paikallaan.

[3] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa puhemies! Ed. Räsäsen aloite on hyvä sillä tavalla, jotta kaikki mitä on tehtävissä, niin kuin ed. Ihamäki edellä totesi, on tehtävä näiden huumenuorten pelastamiseksi. Vaikka tahdonvastainen hoito kaikissa tapauksissa on hyvin rajatapaus, voidaanko sellaista suorittaa, niin kuitenkin silloin, kun nuori ei hallitse tilannetta eivätkä vanhemmat välttämättä tajua tilanteen vakavuutta, näen kyllä, että silloin tahdonvastainen hoitokin voidaan toteuttaa.

Olen jättänyt tähän asiaan liittyvän lakialoitteen alkuviikosta kansliaan, mutta näköjään se ei ole ennättänyt tähän lähetekeskusteluun mukaan. Se ei eroa paljon tästä aloitteesta, vain siinä, että hoitojärjestelmä on vähän pitempi. Tässä tulee nimittäin ongelma. Mietin ed. Räsäsen tekemää aloitetta, kun tässä on kolmen kuukauden hoitojakso ja tarkistuspiste on kolmen kuukauden välein, eli pitäisi jotenkin olla enemmän limittäin sillä tavalla, että voitaisiin rytmittää tilanne oikeammin siten, että esimerkiksi hoitojakso on neljä kuukautta ja kahden kuukauden välein tarkistus. Nimittäin jos lääninoikeus aina päättää asiasta, niin prosessinhan pitää alkaa hyvin paljon aikaisemmin, ennen kuin uudelleen voidaan jatkaa, ettei tule sitä limittäisyttä, että hoitoa tarvitseva nuori lasketaankin vapaaksi välillä ja tapahtuu taas korvaamatonta vahinkoa. Mutta tämä on taas nippelitekniikkaa, joka valiokuntatyössä pitää ottaa huomioon. Toivoisi, että hallitus tuo, jos se ei tätä hyväksy, ihan oman esityksen, joka on asianmukainen ja kaikkien hyväksyttävissä.

[4] **Päivi Räsänen /skl:** Arvoisa puhemies! Se, että aloitteessa on jätetty sosiaalitoimen viranhaltijalle viime käden päätös tahdosta riippumattomaan hoitoon määräämisestä, johtuu siitä, että se on näin ollen linjassa muun päihdehuoltolain tahdosta riippumattoman hoidon pykälien kanssa. Koen ymmärrystä siihen suuntaan, että aikaraja voisi olla pidempikin kuin kolme kuukautta. Toi-

saalta ajattelen, koska joissakin tapauksissa kolmen kuukauden hoitojaksokin riittää, ja kun on kuitenkin vapaudenriistosta kysymys, että siinä tilanteessa ei pidä lähteä taas tarpeettoman pitkiin hoitojaksoihin. Ajattelen, että tästä voitaisiin lähteä liikkeelle.

5 **Jaana Ylä-Mononen /kesk:** Arvoisa puhemies! Lakialoite on mitä lämpimimmin kannatettava perusteluidensa pohjalta. Tietenkin ennen kaikkea vanhempien hätä tällä hetkellä siitä, että ei ole mitään keinoa saada lastaan tai nuortaan hoitoon, on päivänpolttava asia, mutta sen enempää vankilat, sairaalat kuin mitkään vieroituspaikatkaan eivät ole enää täysin puhtaita huumeista missään, ja sellaista täysin turvallista paikkaa vieroitukseen ei ole olemassakaan. Vielä kiinnittäisin huomiota siihen, että vaikka tahdosta riippumaton hoito olisi kuinka pitkä, esimerkiksi Sveitsissä kolme vuotta, tulokset senkin hoidon jälkeen kovien aineiden käyttäjillä ovat todella huonot. Vain noin joka kolmas selviää kuiville kolmen vuoden jälkeen.

6 **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa herra puhemies! Lähinnä jälkihoitoon liittyen, vaikka tällainen kolmen kuukauden hoitojakso tai mikä hyvänsä hoitojakso suoritetaan — olen seurannut yhtäkin tapausta — siinä tulee ongelmaksi, millä tavalla yhteiskunta pitää huolta sen jälkeisestä ajasta. Se on hyvin vaikea ja mutkikas hallittava. Joissakin tapauksissa, jos ei ole kotiin edes paluuta ja missä nuori asuu sen jälkeen, siihen pitäisi luoda järjestelmä, joka olisi turvallinen siten, jotta ei se kaveripiiri ole taas uudelleen siinä mukana, koska siihen langetaan hyvin herkästi ja se vetää taas mukaansa sinne.

En tiedä, löytyykö tähän järjestelmää ollenkaan, mutta jokainen asia ja jokainen henkilö, ihminen, on omalajisensa ja tapaus omalaatuisensa. Siihen pitäisi sosiaaliviranomaisten löytää turvallinen ratkaisu, jolloin jopa mahdollisesti muutto toiselle paikkakunnalle olisi mahdollinen sillä tavalla, että sillä turvattaisiin vähän suojatyön omainen työskentely ja että nuori pääsee yhteiskuntaan mukaan, koska entisessä ympäristössä olo ei välttämättä ole paras vaihtoehto. Sellaista hoitoa ei onnistuta oikeastaan rakentamaankaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

23) Laki päihdehuoltolain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 145/1999 vp (Päivi Räsänen /skl)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

1 **Päivi Räsänen /skl:** Arvoisa puhemies! Myös tämä aloitteeni kohdistuu päihdehuoltolain muuttamiseen ja on johdonmukainen jatko edellä käytyyn keskusteluun. Edellisessä aloitteessani oli muutama kymmenen allekirjoittajaa, mutta tämän aloitteen olen jättänyt ihan omissa nimissäni enkä ole tätä aiemmilla kausilla vielä tehnyt, vaikkakin olen aiheesta useaan kertaan puhunut.

Aloitteessa esitetään päihdehuoltolakiin lisättäväksi sikiön suojelun näkökohta, jolla säädetään tahdosta riippumattoman hoidon edellytykseksi se, että odottava äiti vaarantaa vakavasti päihteiden käytöllään kohdussa elävän sikiön hengen tai terveyden. Myös tähän tahdosta riippumattomaan hoitoon voitaisiin määrätä kolmeksi kuukaudeksi kerrallaan.

Huumeiden ja alkoholin käytön lisääntyminen on ollut kaikkein voimakkainta tyttöjen ja nuorten naisten kohdalla. Erityisesti 14-vuotiaita tutkittaessa tämä tendenssi on havaittavissa. Tämän seurauksena myös päihderaskaudet ovat rajusti lisääntyneet. Alkoholin vaurioittamia faslapsia syntyy yhä enemmän, nykyisin noin 600—700 vuosittain. Lisäksi arvioidaan, että 2 000—3 000 sikiötä on vaarassa alkoholialtistuksen vuoksi, jolloin alkoholin aiheuttamat haitat saattavat tulla esiin vasta kouluiässä.

Huumeiden aiheuttamista sikiövaurioista ei ole tehty vielä edes kunnon selvityksiä, mutta esimerkiksi muotihuume amfetamiinin vaurioittamia lapsia nähdään synnytyssairaaloissa yhä enemmän. Näillä lapsilla on aivovaurioita, sydänvikoja, suu- ja kitalakihalkioita. Lisäksi vastasyntyneet kärsivät kohdunsisäisen huumeriippuvuuden vuoksi huomattavista vieroitusoireista, tärinästä, tuskaisuudesta ja levottomuudesta.

Päihteiden käytöstä todellakin aiheutuu terveyshaittoja paitsi käyttäjälle myös muille ihmisille. Jos ajatellaan näiden muille aiheutettujen terveyshaittojen kirjoa, syntymättömien lasten saamat vammat ovat nykyisin merkittävin ja vaikutukseltaan kaikkein pitkäkestoisin ryhmä. Kuitenkaan tätä seikkaa ei ole päihdehuoltolaissa huomioitu millään tavoin.

Voimassa oleva päihdehuoltolaki on päihteidenkäyttäjän profiilin muuttuessa osoittautunut auttamattomasti vanhentuneeksi. Päihdehuoltolaki on suunniteltu auttamaan lähinnä alkoholistimiestä. Siinä ei huomioida huumeita käyttävän nuoren naisen, hedelmällisessä iässä olevan naisen, ongelmia, hänelle itselleen ja hänen ympäristölleen aiheutuneita terveyshaittoja.

Päihdehuoltolakihan mahdollistaa tahdosta riippumattoman hoidon asianomaiselle henkilölle aiheutuvan välittömän hengenvaaran tai vakavan terveydellisen vaurion vaaran perusteella viideksi vuorokaudeksi, mutta tämä aika ei riitä huumeista vieroittamiseen. Toisaalta laki mahdollistaa 30 vuorokaudeksi tahdosta riippumattoman hoidon, jos päihteidenkäyttäjä vaarantaa väkivaltaisella tavalla toisen henkilön terveyden. Tätäkään ehtoa ei voida soveltaa sikiön suojeluun, syntymättömään lapseen.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta totesi lapsipoliittisen selonteon käsittelyn yhteydessä antamassaan mietinnössä vuonna 96 sanatarkasti näin: "On ryhdyttävä toimenpiteisiin päihdehuoltolain muuttamiseksi sikiön suojelun paremmin huomioon ottavaksi." Tämä sosiaali- ja terveysvaliokunnan kannanotto oli täysin yksimielinen, mutta mitään ei ole valitettavasti tämän jälkeen tapahtunut. Päihdehuoltolaki on aivan ennallaan.

Syntymättömän lapsen kannalta tilanne on ristiriitainen. Esimerkiksi, jos verrataan kohdussa elävää ja saman ikäistä keskoslasta, niin heidän asemansa on eriarvoinen. Edellisen äiti voi päihderiippuvaisuutensa vuoksi myrkyttää ja vammauttaa sikiön kohtuun kenenkään siihen voimatta puuttua, mutta keskoslapsen tai vastasyntyneen vastaava kohtelu olisi todellakin törkeä rikos.

Ajattelen, että ilman muuta vapaaehtoisuuteen pohjautuvan päihdekuntoutuksen tulee olla ensi sijalla ja päihdeäideille tulisikin nykyistä enemmän ja kattavammin järjestää sopivia vieroituspalveluja. Käytännössä on havaittu, että nimenomaan vain naisille tarkoitetut ja etenkin raskaana oleville naisille tarkoitetut palvelut, joissa on siis samassa elämäntilanteessa olevia päihdeäitejä, ovat parhaita ympäristöjä naisten päihdevieroittamiseen.

Vieroitushoitoon sijoittaminen, siis taloudelliset sijoitukset siihen, ovat paitsi inhimillisesti, myös taloudellisesti kannattavia. Niin kallista vieroitushoitoa ei ole vielä kehitetty, etteikö se todellakin taloudellisesti kannattaisi, kun tiedetään, miten kalliiksi lapsen vammautuminen yhteiskunnalle tulee. Ajattelen, että äidin kannalta muutama kuukausi pakkoraittiutta on pieni hinta toisen ihmisen läpi elämän kestävien vammojen ehkäisystä. Lisäksi oman lapsen vammautuminen aivan varmasti pahentaa päihderiippuvaisen äidin itsetunto-ongelmia ja syyllisyyden kehää.

Ajattelen, että päihderiippuvainen äiti on sairas riippuvuutensa vuoksi. Hän ei sairautensa vuoksi kykene toteuttamaan tervettä äidinvaistoaan. Ajattelen, että varmasti jokainen äiti, myös päihderiippuvainen, pohjimmiltaan haluaa lapselleen parasta, mutta hän ei pysty sitä sairautensa vuoksi toteuttamaan.

Norjassa on neljän vuoden ajan ollut voimassa sikiönsuojeluun perustuva aivan vastaava laki, jota nyt ehdotan. Norjassa kokemukset ovat olleet erinomaiset. Olin viime viikolla puhelimitse yhteydessä Norjan sosiaali- ja terveysministeriöön, ja sieltä kerrottiin, että kokemukset ovat olleet siinä mielessä rohkaisevia, että lähes 100-prosenttisesti ne naiset, jotka on määrätty pakkohoitoon raskauden aikana, ovat jatkaneet vapaaehtoisuuteen pohjautuvassa vieroitushoidossa kolmen kuukauden pakkohoitojakson jälkeen. He ovat kokeneet yhteiskunnan väliintulon tukena ja positiivisena tapahtumana, mikä on heitä motivoinut terveempään elämään.

[2] **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. Räsäsen lakialoite on ihan varmasti aidosta ja oikeaan kohdistuneesta huolesta syntynyt.

Kun hänen puhettaan kuuntelin ja luin lakialoitteen, tuli mieleen kaksi asiaa: ehkäisy ja ehkäisy. Ensinnäkin on sen ehkäisy, ettei jouduta koukkuun. Se on mitä suurin asia. Kaikki, mikä sen jälkeen tulee, on sekundääristä. Toinen on sen ehkäisy, etteivät niin sanotut huumeäidit tulisi koskaan huumeäideiksi, mikä tarkoittaa tässä tapauksessa sitä, että ehkäisyn, etteivät he tule raskaaksi, pitäisi olla kunnossa. Tietysti valistus ja kaikki tämän tyyppinen informaatio menee huonosti perille tai sitä huonosti noudatetaan,

vaikka se perille menisikin. Tekniikat muutenkin ovat hankalia noudattaa.

Mutta tekniikka, mitä ed. Räsäsen lakialoitteessa haetaan ikään kuin jonkinlaisena hätäapuna, ei tietenkään johda terveitten lasten syntymiseen, koska nimenomaan embryonaalisessa kehitysvaiheessa tapahtuu ongelmia, nimenomaan siinä varhaisessa raskauden vaiheessa, jolloin niin sanottu huumeäiti ei edes tiedä olevansa raskaana eikä osaa, ei pysty tai ei ehdi hakeutua lakialoitteen tarkoittamaan hoitoon.

Mutta kaiken kaikkiaan olen valmis kannattamaan tämän tyyppisen asian eteenpäinviemistä. Tämä on arvokas lakialoite.

Mutta Norjasta totean vielä, että siinä on varmasti maa, jossa on hyvää, mutta muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon alalla tavattomasti ratkaisemattomia ongelmia.

[3] **Jaana Ylä-Mononen /kesk:** Arvoisa puhemies! Ed. Räsäsen lakialoite on perusteluineen sitä karua tosiasiaa, missä tänä päivänä eletään. Helsingin Sanomien uutisointi siitä, että Helsingissä joka viikko narkomaaniäiti synnyttää, kertoo myös jotain lukumääristä. Varmasti pakkohoito on ensiapuna sinänsä hyvä, mutta jos ei ole paikkaa, mihin tuleva äiti sen jälkeen lähetetään joko raskaana ollessaan tai raskauden päättymisen jälkeen kera lapsen, tuskin pakkohoidosta sinänsä kovin pitkällistä apua on. Tarkoitan lähinnä sitä, että pakkohoidon lisäksi on samanaikaisesti välttämätöntä kehittää niin sanottua vierihoitoa ja tuettua asumista pakkohoidon jälkeen.

[4] **Päivi Räsänen /skl:** Arvoisa puhemies! Ed. Tiusanen on aivan oikeassa ehkäisyn kanssa, ja itsekin ajattelen näin. Mutta on vain surullista se, että nimenomaan huumeita käyttävien naisten kohdalla ehkäisystä huolehtiminen usein pettää ihan huumeiden käytön vuoksi eli terveydenhoito ei tässäkään suhteessa heiltä onnistu.

Haluaisin kommentoida sitä, kun ed. Tiusanen epäili, ettei tästä olisi enää raskauden myöhemmässä vaiheessa hyötyä. Itse asiassa tutkimukset osoittavat sen, että alkoholi ja myös huumeet vaurioittavat yhtä lailla missä tahansa raskauden vaiheessa. Kun aiemmin ajateltiin, että se kohdistuisi nimenomaan raskauden alkupäähän, nykyisin ollaan sitä mieltä, että missä tahansa vaiheessa raitistuminen kannattaa ja edesauttaa sitä, että lapsi syntyy terveempänä. Jokainen päihdepäivä vaurioittaa lasta ja jokainen päihteetön päivä edistää lapsen terveyttä. Siinä mielessä kannattaa aloittaa vielä loppuraskaudestakin tämä huumevieroitushoito lapsen terveyden kannalta.

Ed. Ylä-Monoselle vielä totean, että meillä on pari esimerkkiä maassamme sellaisista huumevieroitushoidoista, jotka on tarkoitettu nimenomaan raskaina oleville naisille ja jonne he voivat vielä lapsen synnyttämisen jälkeen palata ja olla ihan sen ensimmäisen vuoden ajan. Näissä ensikodeissa on kehitetty todella upeita versioita tästä huumevieroitushoidosta, ja toivoisin, että tällainen järjestelmä leviäisi kautta koko Suomen.

[5] **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Varmasti on turha käydä mitään embryologista keskustelua ed. Räsäsen kanssa. Hän on varmaan oikeassa. Mutta ehkä sitäkin on juuri myös hyvä vielä kerran painottaa, mihin ensimmäisessä puheenvuorossani viittasin, siis raskauden alkuvaihetta, joka kuitenkin on kaikkein sensiibelein vaihe siinä, miten embryo kehittyy. Suu- ja kitalakihalkiot, tämän tyyppiset varmasti löytävät alkunsa varsin usein näin, ja olen aivan samaa mieltä, että jokainen päivä varmasti on tärkeä, ja se liittyy sikiön kannalta esimerkiksi tupakointiin aivan samalla tavalla. Toisaalta alkoholin käyttökin, puhumattakaan huumeiden käytöstä, on sellainen asia, että varmasti olisi mielenkiintoista lukea sellaisia tutkimuksia, joissa olisi verrattu, miten tällaisten äitien lasten, jotka ovat käyttäneet runsaasti alkoholia tai huumeita, myöhemmässä elämänkaaressa esimerkiksi tämä taipumus jälleen alkoholismiin tai huumeiden käyttöön tai yleensä tällaiseen addiktioon kehittyy. Itse en ole niitä lukenut, mutta voisi olla hyvin mielenkiintoista katsoa, onko siinä vertailua.

[6] **Päivi Räsänen /skl:** Arvoisa puhemies! Nyt keskustelemme hyvin tärkeästä aiheesta, koska tällä sektorilla on tehty liian vähän tutkimustyötä. Se on myös todettu, että varsinkaan huumeraskauksia ei todellakaan ole tutkittu. Kun eduskunnan tietopalvelun kautta yritin selvittää sekä suomalaisia että kansainvälisiä tutkimuksia, tulos oli aika niukka myös kansainvälisellä kentällä. Ongelma on sen verran tuore kaikkialla, mutta varmasti näistä asioista vielä tutkimustuloksia tulee. Se tietysti voidaan nähdä, että nimenomaan esimerkiksi sydänvauriot ja suu- ja kitalakihalkiot saavat enemmän alkunsa raskauden al-

kupuolen alkoholin käytöstä mutta sen sijaan aivovaurio, mikä on kuitenkin lapsen kannalta pahin ongelma, valitettavasti syntyy ihan yhtä lailla loppuraskauden aikana.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

24) Laki tieliikennelain 8 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 147/1999 vp (Annika Lapintie /vas)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin liikennevaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Annika Lapintie /vas:** Arvoisa puhemies! Lakialoitteessa esitän, että tieliikennelakia muutettaisiin lasten pyöräilyturvallisuuden vuoksi sillä tavoin, että myös alle 16-vuotiaille lapsille sallitaan polkupyörällä ajo jalkakäytävillä niillä tieosuuksilla, joille ei ole rakennettu turvallista, erillistä pyörätietä. Perusteluna tälle tieliikennelain 8 §:n muuttamiselle on luonnollisesti se, että liikenneonnettomuudet ovat valitettavasti lasten tavallisimpia kuolinsyitä. Viime vuosina on liikenteessä Suomessa kuollut noin 30 ja loukkaantunut noin tuhat alle 15-vuotiasta lasta vuosittain. Liikenteessä 10—14-vuotiailla lapsilla on suurin riski loukkaantua liikenteessä nimenomaan polkupyöräilijöinä. Nuoremmat lapset, 6—9-vuotiaat, loukkaantuvat erityisesti jalankulkijoina, mutta näillä vähän vanhemmilla loukkaantumisriski on suurin nimenomaan pyörällä liikuttaessa.

Vuosittain Suomessa kuolee pyöräonnettomuuksissa noin kymmenen alle 15-vuotiasta lasta. Vakavat onnettomuudet sattuvat lapsille useimmiten tietä ylitettäessä ja tutussa lähiympäristössä omalla kotikadulla. Syitä tähän ovat tietenkin lasten eri kehitysvaihe ja erityisesti se, että lapsilla on kapeampi näkökenttä kuin aikuisilla. He eivät välttämättä kuule, mistä suunnasta esimerkiksi auto tulee, ja luonnollisesti myös pieni koko haittaa lasta näkemästä autojen yli. Kuitenkaan kokonaan lasten liikkumista liikenteessä ei voi eikä tietenkään pidäkään kieltää, vaan lasten kehityksen kannalta on tärkeää, että he voivat liikkua itsenäisesti ja turvallisesti omassa lähiympäristössään ensin ja sitten laajentaa vähitellen omaa elinpiiriään.

Selvää on, että ympäristöratkaisut kuten suojatiet, kevyen liikenteen väylät, näköesteet, teiden ja katujen risteykset ja tämän tyyppiset ratkaisut vaikuttavat ratkaisevasti lasten turvallisuuteen ja terveyteen. Tämän vuoksi esimerkiksi pyörän kanssa liikuttaessa ensisijaisesti tärkeintä pitäisi olla se, että kunnat ovat huolehtineet velvollisuudestaan ja rakentaneet erilliset pyörätiet, jotta kaikkien tiellä liikkujien turvallisuudesta voidaan olla varmoja. Kuitenkin esimerkiksi Turussa erityisenä ongelmana on kevyen liikenteen väylien pyöräteiden puuttuminen vilkkaasti liikennöityjen katujen varsilta. Tämä on ongelma myös täällä pääkaupunkiseudulla ja muissakin kaupungeissa. Sielläkin, missä pyöräteitä on, ne ovat hyvin kapeita ja pakottavat pyöräilijät ajamaan liian lähellä autokaistaa, jolla raskas liikenne jyrää, tai sitten he joutuvat poukkoilemaan jalankulkijoiden seassa. Tällainen liikkuminen on, totta kai, erityisesti lapsille vaarallista, mutta myös kaikille tiellä liikkujille, myös aikuisille.

Tämä on ollut yksi syy siihen, että tämän kesän ja kuluneen syksyn aikana varsinkin Turussa on ollut havaittavissa polkupyörillä ajaminen jalkakäytävällä. Nykyisen tieliikennelain mukaan jalkakäytävällä jalankulkijoiden seassa ajaminen on luvallista vain alle 12-vuotiaille lapsille. Kuitenkin lasten turvallisuuden takia monet vanhemmat kehottavat myös yli 12-vuotiaita lapsiaan ajamaan mieluummin jalkakäytävällä kuin kadulla autojen seassa. Tässä tietenkin lapset joutuvat hankalaan välikäteen, kun tietävät koulun liikenneopetuksesta, että vain alle 12-vuotiaat saavat ajaa jalkakäytävällä. Sitten vanhemmat harkitessaan asioita vastakkain toteavat, että lasten turvallisuus on tärkeämpää, kehottavat lapsia koulumatkalla pysyttelemään edelleen jalkakäytävällä, vaikka tämä 12 vuoden ikä olisikin täynnä. Koska tätä ongelmaa ei ole ratkaistu, siitä seuraa todellakin se, että jonkinlaisia ensiapukeinoja olisi mietittävä näiden yli 12-vuotiaiden pyöräilijöiden suojaksi. Itsestäänselvää pitäisi tietenkin olla, että liikennesuunnittelussa otettaisiin kaikkien kadulla liikkujien turvallisuus huomioon. Se tarkoittaisi tietenkin sitä, että kaupunkisuunnittelussa kaduille ja ajoväylille tulisi aina varata asianmukaiset ja turvalliset kaistat niin au-

toille, jalankulkijoille kuin pyöräilijöillekin. Valitettavasti vain todellisuus on se, että liikennesuunnittelussa on aivan liian paljon keskitytty pelkästään autoilijoiden mukavuuden vaalimiseen.

Toivoisin, että kunnat ymmärtäisivät velvollisuutensa ja suosisivat myös kevyttä liikennettä ja pyöräilyä ja sen vuoksi huolehtisivat pyöräteiden rakentamisesta, mutta niin kauan kuin näitä hankalia kohtia ja tilanteita löytyy, ensiapuna esitän tieliikennelain 8 §:ään sellaisen muutoksen, että tämä alku, joka toteaa, että alle 12-vuotias lapsi saa kuljettaa polkupyörää jalkakäytävällä, säilyy ennallaan ja siihen lisätään toinen lause, jossa todetaan, että sen lisäksi tätä vanhempi alle 16-vuotias lapsi saa kuljettaa polkupyörää jalkakäytävällä siellä, missä jalkakäytävän välittömään läheisyyteen ei ole rakennettu tässä tieliikennelaissa tarkoitettua pyörätietä, ja hän ei saa aiheuttaa kohtuutonta häiriötä jalankululle.

Toivon, että tällainen muutos voitaisiin tehdä, ja tiedän, että tärkeintä olisivat erilliset pyörätiet ja erilliset jalankulkijoille ja autoilijoille varatut kaistat, mutta koska todellisuudessa näin ei ole, tällä tavalla voitaisiin toivottavasti estää 10—14-vuotiaiden lasten jatkuvasti lisääntyvä loukkaantuminen, kun he pyöräilevät esimerkiksi koulumatkoillaan.

[2] **Matti Kangas /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. Lapintien aloite on kannatettava, että alle 12-vuotiaat lapset voisivat ajaa kaduilla ja, missä ei ole pyöräteitä, alle 16-vuotiaatkin lapset voisivat ajaa. Lapset usein joutuvat liikenneonnettomuuteen, ja se on tosiasia. Pyöräteitä on rakennettu enenevässä määrin maassamme, mutta niitä ei ole tarpeeksi. Ed. Lapintien aloitteen mukaan näin turvattaisiin lasten turvallinen liikkuminen, ja toivottavasti kunnat panostavat tulevaisuudessa pyöräteitten rakentamiseen. Pyöräily on lisääntyvä liikkumis- ja kuntoilumuoto, ja tätä pitää edistää.

[3] **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa herra puhemies! Todella ed. Annika Lapintie osuu ihan naulan kantaan, kun hän tekee tämän, niin kuin hän sanoo, ensiapuesityksen, lakialoitteen, joka toteaa, että alle 16-vuotias lapsi saa kuljettaa polkupyörää jalkakäytävällä siellä, missä jalkakäytävän välittömään läheisyyteen ei ole rakennettu tässä laissa tarkoitettua pyörätietä. Todella lasten liikenneonnettomuudet ovat yllättävän suuri osa lasten kuolinsyistä ja suhteellisesti aina kasvava osa. Myös muu vammautuminen on hyvin vakava asia.

Toivottavasti liikennevaliokunta voi käsitellä tämän aloitteen asianmukaisesti, onhan aloitteen tekijä itsekin valiokunnan jäsen, sen varapuheenjohtaja.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään liikennevaliokuntaan.

25) Laki erityispoisto-oikeuden väliaikaisesta toteuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 150/1999 vp (Maria Kaisa Aula /kesk ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Maria Kaisa Aula /kesk:** Arvoisa puhemies! Tämä aloite on yksi keskustan eduskuntaryhmän kolmesta verotusta koskevasta aloitteesta, jotka olemme tehneet ensi vuoden budjettiin liittyen. Nyt ei varmastikaan ole minkään suurten yleisten verokevennysten aika, mutta siitä huolimatta verotusta tulee aktiivisesti käyttää niin, että tasapainoisen kasvun mahdollisuudet paranevat. Talouden uhkatekijöitä ovat alueellinen ylikuumentuminen ja myös liiaksi kiihtynyt muuttoliike. Tähän näkökulmaan perustuu tämä aloite, jossa esitän 50 prosentilla korotettua määräaikaista kolmevuotista erityispoisto-oikeutta yrityksille, jotka investoivat niin sanottujen kasvukeskusten, kuten pääkaupunkiseudun, ulkopuolelle. Kansantaloudenkaan kannalta ei ole järkevää kannustaa pelkästään ihmisiä muuttamaan työn perässä vaan myös rohkaista yrityksiä sijoittumaan sinne, missä työvoimaa on. Ylikiihtynyt muuttoliike johtaa julkisten investointien hukkakäyttöön väestöä menettävillä alueilla, ja julkis-

ten palveluitten kustannusten nousua on taas väestöä vastaanottavilla alueilla.

Tämä ehdottamani erityispoisto-oikeus on hyvin samantyyppinen kuin nyt voimassa oleva kehitysalueinvestointien korotettuja poistoja koskeva lainsäädäntö, mutta tämä oikeus on maantieteelliseltä alueeltaan ja myös yritysten toimialojen kannalta laajempi. Esimerkiksi matkailun ohjelmapalveluyritykset eivät kuulu nykyisen kehitysalueinvestointien korotettujen poistojen lain piiriin. Tämän esityksen teossa on hyödynnetty myös niin sanotun Itä-Suomi-työryhmän esityksiä. Muissa maissa, esimerkiksi Islannissa ja Norjassa, on tuloksekkaasti käytetty samantapaisia veroporkkanoita aluepolitiikassa. Ne ovat myös hallinnollisesti keveitä, koska niihin ei tarvita mitään uusia byrokraattisia järjestelyjä.

[2] **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Tässä kyseessä olevassa lakialoitteessa on veroporkkanoita ja kannustimia, joilla yritystoimintaa houkuteltaisiin sijoittumaan pääkaupunkiseudun ja suurten kasvukeskusten ulkopuolelle. Tämä on parhaimmillaan niitä aloitteita, jotka ovat niitä esimerkkejä ja lähtökohtia, joilla tätä maata voidaan rakentaa kokonaisena pidemmälle ja myös sellaisilla seutukunnilla, missä ei ennen tämmöistä yritystä ole. Nimenomaan, niin kuin perusteluissa todetaan, kannattavalla yritystoiminnalla on mahdollisuus toteutua, jos sillä on poistomahdollisuudet. Yritystoiminnalla, jolla ei ole kannattavuutta, ei ole myöskään mahdollisuutta tehdä näitä poistoja. Sinänsä tämä ei ole verottamatta jättämistä, vaan verotuksen maksun siirtämistä, ja tältä osin tällaisenaan kaikki tämän tyyppiset ideat, joita tässä on olemassa, ovat niitä, joilla tätä maata voidaan kokonaisuutena rakentaa ja myös niin toteuttaa, että ideat pääsevät pinnalle ja niitä viedään eteenpäin.

Herra puhemies! Toivon, että tämä aloite valiokuntakäsittelyssä saa todella myönteisen ja nopean käsittelyn ja sen perusteella saadaan myös aikaan tässä maassa uutta yritystoimintaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

26) Laki vuodelta 2000 suoritettavista sairausvakuutusmaksuista ja työnantajan kansaneläkemaksusta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 151/1999 vp (Maria Kaisa Aula /kesk ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Maria Kaisa Aula /kesk:** Arvoisa puhemies! Kuten edellä sanoin, verotuksella on suhdannepolitiikan lisäksi myös rakenteiden uudistamisen mahdollisuuksia.

Hallituksen tähän asti eduskunnalle antamien esitysten perusteella verotus itsessään tulee ensi vuonna kiristymään. Se on ongelma myös työllisyyden, erityisesti pienipalkkaisen työn ja vähän koulutetun työvoiman, kannalta. Pienipalkkaisen työn korkea verorasitus on yksi työllistämisen ja työllistymisen esteitä, ja pitkäaikaistyöttömyyden jääminen korkealle tasolle on myös ongelma Suomelle pitemmällä tähtäimellä. Siksi olen tehnyt myös tämän lakialoitteen, johon sisältyy ensinnäkin alimman työnantajan kansaneläkemaksun puolittaminen sosiaali- ja terveysministeriön Tarmo Pukkilan johtaman työryhmän esityksen mukaisesti. Tämä osittain kompensoitaisiin korottamalla pääomavaltaisempien yrityksien vastaavia maksuluokkia.

Toiseksi tässä ehdotetaan, että kuntatyönantajan kansaneläkemaksua alennetaan. Tämä on tarkoitettu erityisesti kompensoimaan niitä verotulon menetyksiä, joita kunnille tulee seuraavan aloitteemme mukaisesta kunnallisverotuksen ansiotulovähennyksen korottamisesta.

Kolmantena lakialoitteessa on mukana eläkeläisten ylimääräisen sairausvakuutusmaksun alentaminen nykyisestä tasosta 0,8 pennillä äyrilta ensi vuonna. Ajatuksena on, että tällä vauhdilla ylimääräinen sairausvakuutusmaksu voitaisiin poistaa tämän vaalikauden aikana.

Hallitushan tulee huomenna antamaan eduskunnalle uuden esityksen koskien eläkeläisten sairausvakuutusmaksua. Siihen sisältyvä 0,35 prosentin alennus on mielestäni liian pieni.

2 **Juha Rehula /kesk:** Arvoisa puhemies! Puutun vain yhteen kohtaan tästä lakialoitteesta.

Viimeksi tänään on valtioneuvoston kyselytunnilla kysytty hallitukselta, mitä eläkeläisten korotetulle sava-maksulle aiotaan tehdä. Hallitusohjelman mukaanhan tämä korotus muihin väestöryhmiin nähden poistetaan tai sen alentamista jatketaan; tarkkaan ottaen on sanottu "alentamista jatketaan". Saimme pääministeriltä vastauksen, että mitään sitoumuksia ei pystytä antamaan. Eduskunnassahan on yksi hallituksen esitys sisällä, ja niin kuin äsken ed. Aulan puheenvuorossa kuulimme, huomenna hallitus tulee tekemään yhteisesti sopimallansa tavalla esityksen siitä, millä tavalla korotettua savaa tullaan alentamaan.

Asia on sosiaali- ja terveysvaliokunnassa kesken, ja ainakin itse valiokunnan jäsenenä odotan todella mielenkiinnolla lähiviikkojen keskusteluja ja viime kädessä äänestystä siitä, kuinka hallituspuolueiden hyvin monet kansanedustajat puheistaan tulevat vastaamaan täällä eduskunnan istuntosalissa. Meillähän on myös lakialoite vastaavasta asiasta hallituspuolueen kansanedustajan Marjaana Koskisen tekemänä, jossa tätä korotettua savaa on käsitelty ja lähdetty siitä, että se tämän vaalikauden aikana etupainotteisesti poistetaan.

Me keskustalaiset lähdemme siitä, niin kuin äsken ed. Aulakin sanoi, että kolmen vuoden aikana päästään samalle tasolle työssä olevien kanssa.

3 **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa herra puhemies! Ed. Maria Kaisa Aulan lakialoitteessa on ihan oikean suuntaisia asioita. Työnantajan porrastettu sairausvakuutusmaksu on tällainen. Sitten tämä todella tänäänkin jo kertaalleen keskusteltu sairausvakuutusmaksu, eläkeläisten ylimääräinen raippavero, joka on sieltä Ahon hallituksen ajalta periytynyt, on toki poistettava.

Todellakaan ei voi olla tyytyväinen vain tähän 0,35 prosenttiin vuonna 2000 ja samaan vuonna 2001, mistä tänään keskusteltiin kyselytunnilla. Ja totean, että toki kaksikin tällaista lakialoitetta on käsittelyssä, joista toisen ed. Rehula mainitsi. Toinen on ed. Puiston, joka on sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän varapuheenjohtaja. Myös hänen samanlainen lakialoitteensa on käsittelyssä.

Toivon niille lakialoitteille ja miksei tällekin ed. Maria Kaisa Aulan lakialoitteelle ja niiden sisällölle, erityisesti sille sisällölle, joka liittyy eläkeläisten ylimääräiseen korotettuun sairausvakuutusmaksuun, menestystä. Samalla totean, että on todella uskottavuuskysymys eduskunnalle, että tämä eläkeläisten ylimääräinen sairausvakuutusmaksu poistetaan tämän vaalikauden aikana.

4 **Katri Komi /kesk:** Arvoisa puhemies! Tässä ed. Aulan ensimmäisenä allekirjoittamassa lakialoitteessahan esitetään, että eläkeläisten ylimääräinen sairausvakuutusmaksu poistetaan kolmen vuoden kuluessa eli käytännössä 0,8 penniä äyriltä vuosittain.

Laman aikana eläkeläisille säädetty ylimääräinen sairausvakuutusmaksuhan oli valtion talouden tasapainottamisessa osa, työttömyysvakuutusmaksua ja palkansaajien työeläkemaksua vastaava korotus. Nyt, kun näyttää, että meidän kansantaloutemme on positiivisen oloinen, niin voitaisiin tämä ylimääräinen sairausvakuutusmaksu lopettaa ripeässä tahdissa, niin kuin tässä aloitteessa esitetään.

Tässä voin todeta sen, mihin aikaisemminkin viitattiin, että eduskuntavaalien alla tapasi pelkästään eläkeläisten puolesta puhuvia ehdokkaita, ainakin tuolla meillä Etelä-Savossa päin, ja kaikissa puolueissa oli näin. Itse koetin olla usein realisti ja sanoa eläkeläisille, että toki minä ajan myös teidän asioitanne, unohtamatta sukupolvien välistä tasa-arvoa.

Kuitenkin olen vahvasti tämän esityksen kannalla, jossa eläkeläisille tosiaan selvästi kerrotaan, missä tahdissa tämä ylimääräinen sairausvakuutusmaksu tullaan poistamaan. Toinen osa aloitetta koskee alimman työnantajan kansaneläkemaksun puolittamista, ja se olisi minun mielestäni osa yrittäjyyden ja työllistämisen tukemista, entistä tärkeämpää sen vuoksi, että palvelualojen arvonlisäkokeiluunkaan ei menty mukaan.

5 **Matti Kangas /vas:** Arvoisa puhemies! Minunkin mielestäni eläkeläisten sairausvakuutusmaksu on liian korkea. Se pitäisi tämän eduskuntakauden aikana palauttaa samalle tasolle kuin muittenkin sairausvakuutusmaksu ja sitä voitaisiin laskea etupainotteisesti. Tämä sairausvakuutusmaksuhan, niin kuin ed. Tiusanen täällä totesi, on Ahon hallituksen aikaansaannoksia, mutta

nyt sitä pitäisi yhdessä pystyä kyllä laskemaan. Toivotaan, että eduskunta tekee näin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

27) Laki tuloverolain 105 a §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 152/1999 vp (Olavi Ala-Nissilä /kesk ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Maria Kaisa Aula /kesk:** Arvoisa puhemies! Tämä lakialoite on kolmas näistä keskustan veroaloitteista, jotka koskevat ensi vuoden budjettia. Tuo edellinen työnantajan kansaneläkemaksun alentamista koskeva aloite kohdentui erityisesti työvoimavaltaiseen palvelutuotantoon ja pienituloisimpaan työvoimaan työnantajan puolelta. Tässä aloitteessa sitten vastaavasti esitetään pienituloisimpien verotuksen keventämistä. Se on perusteltua myös tulo- ja kannustinloukkujen purkamiseksi ja myös tuloerojen kasvun hillitsemiseksi.

Aloitteessa ehdotetaan kunnallisen ansiotulovähennyksen enimmäismäärää korotettavaksi 10 500 markkaan. Nykyisinhän se on 8 600 markkaa. Samoin tuloaluetta, jolle vähennys ulottuu, on tässä esitetty hieman laajennettavaksi. Tämä on tehty sen takia, että emme ole tässä yhteydessä esittäneet mitään muita yleisiä verokevennyksiä, esimerkiksi asteikkojen kevennyksiä, koska katsomme, että näiden yleisempien verokevennysten aika on ensi vuonna sen jälkeen, kun palkkaratkaisut ovat tiedossa. Olemme halunneet kohdentaa nyt tehtävät ratkaisut hyvin täsmällisesti pienipalkkaiseen työvoimaan ja työvaltaisille palvelualoille.

Tässä aloitteessa ehdotettu kunnallisverotuksen keventäminen vähentää kuntien verotuloja arviolta 600 miljoonaa markkaa. Tämä kuitenkin kompensoituu kunnille täysimääräisesti toisaalta siksi, että työttömyysvakuutusmaksua tullaan ensi vuonna alentamaan, koska se rahasto on jo täyttynyt, ja toiseksi olemme esittäneet tuossa edellisessä aloitteessa kuntatyönantajan kansaneläkemaksun alentamista.

[2] **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Tämä pienipalkkaisten työn korkea verotus on yksi työllistymisen korkea kynnys ja este, niin kuin tässä perusteluissa todetaan. Mutta olen erittäin huolestunut kuntien tuloveropohjasta ja kaikesta siitä, mistä kuntien verotettavat tulot nimenomaan koostuvat. Tässä perusteluissa hyvin todetaan, että veromenetys kunnille, noin 600 miljoonaa markkaa, kompensoituu muualta tulevilla maksukorotuksilla. Vaikka tämä aloite on erittäin kannatettava, esitän vakavan huolestumisen siitä, miten kuntien tulopohja turvataan tulevaisuudessa niin, että kunnat tulevat pärjäämään ja pystyvät tarjoamaan ne palvelut, jotka lakisääteisesti kunnille kuuluvat ja jotka kaiken kaikkiaan pitävät kunnat pystyssä ja antavat niille jonkinnäköisen elinvoiman ja turvan. Toivon, että esitys etenee, mutta tässä rinnan myöskin hoidetaan kuntien talousasia kuntoon.

[3] **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Tätä kuntien talousasioiden kuntoon hoitamista on nyt päätetty tähän saakka ainakin hoitaa niin, että annetaan kunnille oikeus ja mahdollisuus nostaa erilaisia potilasmaksuja, erilaisia asiakasmaksuja, jotka kohdistuvat tietysti ennen muuta niihin ihmisiin, jotka joutuvat käyttämään terveyspalveluja ja ovat useimmiten eläkkeellä olevia ikäihmisiä. Nyt kuitenkin samaan aikaan on jo nyt tehty päätöksiä siihen suuntaan, mikä liittyy myös tähän lakialoitteeseen, että työnantajien työn sivukuluja on päätetty hallituksen päätöksen mukaan laskea noin miljardilla markalla vuositasolla, ja se koskee kuntien kohdalla noin 400 miljoonan markan summaa. Näin tulee toki mieleen se, olisiko tämä ed. Seppo Lahtelan ajattelema tuki kunnille — näin meidän kesken tässä käytävään keskusteluun ainoastaan — jolloin asiakasmaksujen korotukset voitaisiin unohtaa. Tästä tietysti pitää muistuttaa valtioneuvostoa, etenkin valtiovarainministeriä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

28) Lisätalousarvioaloite LTA 21—34/1999 vp

Lähetekeskustelu
Lisätalousarvioaloite LTA 21—34/1999 vp

Toinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että edustajien tekemät lisätalousarvioaloitteet ovat tänään nähtävissä eduskunnan kansliassa pääsihteerin huoneessa.

Puhemiesneuvosto ehdottaa, että lisätalousarvioaloitteet lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Matti Kangas /vas:** Arvoisa puhemies! Lisätalousarvioaloite määrärahan osoittamiseksi Valtatie 4:n parantamiseen välillä Jyväskylä—Tikkakoski:

Valtatiestön kunto Keski-Suomen alueella on osin vaarallisen huono. Valtatie 4, joka halkaisee maakunnan etelä-pohjoissuunnassa, kaipaa tietyin osin kiireellisesti peruskunnostusta. Jyväskylän ja Tikkakosken välinen matka, jossa on lentoaseman sijainnin vuoksi hyvin vilkas matkustaja- ja kuljetusliikenne, tunnetaan varsinaisena ongelmajaksona. Liikenteen sujuvuus ja liikenteen turvallisuus eivät ole lainkaan valtakunnallisen pääväylän ja Eurooppa-tien edellyttämällä tasolla.

Erityisen ongelmalliseksi palvelutasoltaan on nousemassa tiejakson alkuosa, Jyväskylän ja Kirrin väli. Parantamishankkeeseen sisältyy Palokan eritasoliittymän ruuhkautuminen. Valtatie 4 on osa eurooppalaista Ten-verkkoa. Tiejakson liikennemäärä on 14 000 ajoneuvoa vuorokaudessa, joista raskaita ajoneuvoja on noin 14 prosenttia. Kesäaikana liikennemäärä ylittää 15 000 ajoneuvoa vuorokaudessa ja on arvioitu vuoden 2010 liikennemääriksi 21 200 ajoneuvoa vuorokaudessa.

Edellä olevan perusteella ehdotan, että eduskunta ottaa valtion vuoden 1999 toiseen lisätalousarvioon 10 miljoonaa markkaa Valtatie 4:n parannustöihin ongelmajakson Jyväskylä—Tikkakoski ensimmäiselle jaksolle Etu-Palokasta Kirriin.

Arvoisa puhemies! Talousarvioaloite määrärahan osoittamiseksi Jyväskylän ja Vaasan valtatien rakennushankkeeseen välille Multia— Ähtäri:

Välillä Jyväskylä—Vaasa Valtatie 18:sta puuttuu Ähtärin ja Multian välinen tieosuus, joka on ainoa valtatieverkon puuttuva osuus koko maassa. Multian ja Ähtärin välillä on heikkotasoisia ja osin päällystämättömiä paikallismaanteitä. Reitti on viitoitettu kulkemaan tilapäisesti vanhoja mutkittelevia maantieuria eikä se ole kilpailukykyinen Suomen poikittaissuunnassa tapahtuville kuljetuksille Pietariin. Huonojen yhteyksien vuoksi alueen kunnat eivät ole hyötyneet liikenteestä välillä Vaasa—Pietari. Tämän tiehankkeen valmistumisella on yhteyksien parantuessa suuria vaikutuksia alueen vaurastumiseen ja työllisyyden lisäämiseen. Hanke parantaa huomattavasti Keski-Suomen ja Etelä-Pohjanmaan välisiä liikenneyhteyksiä ja luo merkittäviä kehitysedellytyksiä alueen kunnille. Hankkeen toteuttaminen on tärkeää myös kansainvälisen liikenteen kannalta ja Skandinavian ja Pietarin välisen sillan rakentamiseksi.

Edellä olevan perusteella ehdotan, että eduskunta ottaa valtion vuoden 1999 toiseen lisätalousarvioon 15 miljoonaa markkaa Multian ja Ähtärin välisen valtatien rakennushankkeen toteuttamiseen.

Arvoisa puhemies! Lisätalousarvioaloite määrärahan osoittamiseksi tieosuuden Orivesi—Muurame parannustyöhön:

Valtatie 9 kuuluu Ten-verkkoon ja yhdistää merkittäviä maakuntakeskuksia. Liikennemäärä tiellä on korkeimmillaan 10 000 ajoneuvoa vuorokaudessa. Tiellä on paljon raskasta liikennettä ja se on keskeinen yhteys elinkeinoelämän kuljetuksille. Se toimii Jyvässeudun ja Jämsänjokilaakson puunjalostusteollisuuden yhteytenä satamiin. Liikenteen vilkkaus ja tieosuuden merkitys huomioon ottaen yhteys välillä Orivesi—Muurame on liian kapea, mäkinen ja mutkainen. Maaston suuret korkeuserot sekä tien kapeus haittaavat liikennettä. Näkyvyys on huono ja ohittaminen vaikeaa ja vaarallista. Hanke on kiireellinen.

Edellä olevan perusteella ehdotan, että eduskunta ottaa valtion vuoden 1999 toiseen lisätalousarvioon 20 miljoonaa markkaa Oriveden ja Muuramen välisen tiejakson parannustöiden aloittamiseen.

[2] **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Te tuossa kuulutitte, että lisätalousarvioaloitteet ovat nähtävinä pääsihteerin huoneessa. Olinkin kuulevinani kopinaa käytäviltä, kun oletan, että

omissa huoneissaan keskustelua kuunnelleet kansanedustajat riensivät niitä lukemaan.

No, meitä on kolme kansanedustajaa tässä arvokkaassa salissa. Toteaisin, että tietysti lisätalousarvioaloitteiden uskottavuus on sellainen, että tänään kello 22.50, kun asiaa käsitellään, paikalla on arvoisa ed. Seppo Lahtelan, ed. Kankaan ja allekirjoittaneen kolmikko, plus tietysti puhemies ja virkamiehet. Tämä osoittaa sitä, että niiden merkitys ehkä on aika vähäinen. Mutta kuitenkin mielestäni on perusteltua tehdä myös lisätalousarvioesitys silloin, kun on hyvin tärkeästä asiasta kysymys.

Olen itse tehnyt aloitteen n:o 29, joka koskee määrärahan osoittamista rantaradan suunnittelemiseen Helsingistä Kotkan kautta Venäjän rajalle. Tämän suunnitteluraha on sen takia merkittävä, että se ei päässyt vuoden 1999 budjettiin. Siitä kylläkin allekirjoittaneen sekä ainakin ed. Vähänäkin talousarvioaloite vuoden 2000 talousarvioon on myös tehty. Kuitenkin tämä rata on todella tärkeä. Helsingistä itään on ainut ilmansuunta, jonne eivät kiskot kulje. Kaakkois-Suomen tulevaisuudelle ja laajemmin koko Suomen tulevaisuudelle tämä rata on tärkeä. Tämän halusin vielä todeta, arvoisa puhemies.

[3] **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Edustaja Tiusasen esittämä aloite on erinomaisen tärkeä, niin kuin hän perusteli, ja luo sellaisenaan näköalat, että elämää voisi olla laajemmaltikin kuin vain pääkaupunkiseudulla. Jos olisi toimiva rautatieyhteys Kotkan ja Viipurin välillä, mikä Helsingistä sinne rakennettaisiin, ja liikenne sillä olisi kohtuullisen tiheä, niin kuin selkeästi olisi uskottavaa, niin Kotkan ja Haminan seutu tulisi selkeästi tämän työssäkäyntialueen sisäpuolelle. Se vaikuttaisi merkittävästi alueen väestön toimeentulomahdollisuuksiin ja antaisi ihmisille asumismahdollisuudet Kotkan seutukunnalla, missä asuntojen hinta on käytännössä kolmasosa siitä, mitä se on Helsingissä. Toivon, että tämä vakavasti otetaan valtionhallinnossa huomioon ja sillä lailla työstetään ajan kuluun tätä asiaa, että tämä joskus johtaa toteutukseen ja rautatie syntyy. Näin olisi nimenomaan laadukasta elämää Helsingin ulkopuolella ja sieltä olisi yhteys myös Helsinkiin olemassa.

Herra puhemies! Toivon näille kaikille liikenteeseen liittyville aloitteille hyvää menestystä, mutta erityisesti niille, jotka johtavat Kaakkois-Suomeen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja lisätalousarvioaloitteet lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna perjantaina kello 13.

Täysistunto lopetetaan kello 22.55.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio

Lisätalousarvioaloitteet 21—34/1999 vp

LTA 21/1999 vp — Matti Kangas /vas: Määrärahan osoittaminen valtatien 4 parantamiseen välillä Jyväskylä—Tikkakoski (31.24.77)
LTA 22/1999 vp — Matti Kangas /vas: Määrärahan osoittaminen Jyväskylä—Vaasa-valtatien rakennushankkeeseen välille Multia—Ähtäri (31.24.77)
LTA 23/1999 vp — Matti Kangas /vas: Määrärahan osoittaminen tieosuuden Orivesi—Muurame parannustyöhön (31.24.77)
LTA 24/1999 vp — Pekka Nousiainen /kesk: Määrärahan osoittaminen Kauvonniemi—Kirjavala-maantien perusparantamiseen (31.24.21)
LTA 25/1999 vp — Veijo Puhjo /vas ym.: Sonera-yhtymä Oyj:n osakkeiden myyntiä koskevan valtuutuksen hylkääminen (31.99.88)
LTA 26/1999 vp — Veijo Puhjo /vas: Patria Industries Oyj:n osakkeiden myyntiä koskevan valtuutuksen hylkääminen (32.80)
LTA 27/1999 vp — Veijo Puhjo /vas: Määrärahan osoittaminen palkkaperusteiseen työllistämistukeen kunnille ja kuntayhtymille (34.06.30)
LTA 28/1999 vp — Antti Rantakangas /kesk: Määrärahan osoittaminen valtatien 4 rakennustyöhön välillä Kempele—Haaransilta (Liminka) (31.24.77)
LTA 29/1999 vp — Pentti Tiusanen /vas: Määrärahan osoittaminen rantaradan jatkamiseen Helsingistä Kotkan kautta Venäjän rajalle (31.40.77)
LTA 30/1999 vp — Raimo Vistbacka /ps: Määrärahan osoittaminen Ulkomaalaisviraston toiminnan tehostamiseen (26.02.21)
LTA 31/1999 vp — Raimo Vistbacka /ps: Määrärahan osoittaminen perustienpitoon (31.24.21)
LTA 32/1999 vp — Raimo Vistbacka /ps: Määrärahan osoittaminen perusradanpitoon (31.40.21)
LTA 33/1999 vp — Raimo Vistbacka /ps: Määrärahan osoittaminen virheellisesti maksettujen eläkkeiden takaisinperinnästä luopumiseen (33.19.60)
LTA 34/1999 vp — Raimo Vistbacka /ps: Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottoon ehdotetun määrärahan vähentäminen (34.07.61)